Kontrollutvalget i Larvik

Dato: 25.04.2017 18:00

Sted: Romberggt.4, møterom Tjølling

Notat:

Eventuelle forfall meldes sekretæren på mobil +47 41554561 evt.
på e-post od@viksre.no.
Varamedlemmer skal ikke møte uten særskilt innkalling.

Revetal 07.04.2017

For leder i Kontrollutvalget i Larvik, Gjert Gjertsen

Orrvar Dalby
Daglig leder

Saksliste

Saker til behandling

15/17 Godkjenning av protokoll fra møte 7.mars 2017. 3

16/17 Larvik kommune - Årsregnskap og Årsrapport 2016. 9

17/17 Larvik Havn KF - Årsregnskap og årsmelding 2016. 21

18/17 Larvik Kulturhus Bølgen KF - Årsregnskap og årsmelding 2016. 47

19/17 Ansettelse av virksomhetsleder - undersøkelse. 94

20/17 Forvaltningsrevisjonsprosjekt "Byggesaksbehandling Larvik kommune" - forslag til prosjektplan. 121

21/17 Referater 126

22/17 Eventuelt 180

Arkivsak-dok. 16/00243-32
Saksbehandler Orrvar Dalby

Saksgang	Møtedato
Kontrollutvalget i Larvik	25.04.2017

SAK15/17
GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTE 7.MARS 2017.

Forslag til vedtak:
Protokoll fra møte 7.mars 2017 godkjennes.

Vedlegg:
Protokoll fra møte 7.3.2017.

MØTEPROTOKOLL

Kontrollutvalget i Larvik

Dato:	07.03.2017 kl. 18:00
Sted:	Romberggt. 4, møterom Tjølling
Arkivsak:	16/00243
Tilstede:	Gjert Gjertsen, leder Live G.Jetlund, nestleder Willy Krøgli, medlem Kjersti Michaelsen, medlem Inge Grav, medlem
Møtende varamedlemmer:	
Forfall:	
Andre:	Ingvild Aartun, konst. rådmann Kirsti Torbjørnson, leder forvaltningsrevisjon TKR Birgitte Holmberg, regnskapsrevisor TKR Orrvar Dalby, daglig leder VIKS
Møteleder:	Gjert Gjertsen
Møtesekretær:	Orrvar Dalby

SAKSKART			**Side**
Saker til behandling			
11/17	16/00243-22	Godkjenning av protokoll fra møte i kontrollutvalget 7.februar 2017.	2
12/17	17/00042-4	Henvendelse fra Hans Weldingh	2
13/17	17/00060-3	Forslag til mandat for undersøkelse av "Byggesaksbehandling Larvik kommune."	3
14/17	16/00237-3	Eventuelt.	4

Leder ønsket velkommen og møtet ble satt kl.18.00.

Konst. rådmann orienterte kontrollutvalget om en konkret sak. Møtet ble lukket under denne orienteringen i medhold av Kommuneloven §31.

Saker til behandling

11/17 Godkjenning av protokoll fra møte i kontrollutvalget 7.februar 2017.

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Kontrollutvalget i Larvik	07.03.2017	11/17

Forslag til vedtak:

Protokoll fra møte i kontrollutvalget 7.februar 2017 godkjennes.

Møtebehandling

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Protokoll fra møte i kontrollutvalget 7.februar 2017 godkjennes.

12/17 Henvendelse fra Hans Weldingh

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Kontrollutvalget i Larvik	07.03.2017	12/17

Forslag til vedtak:

Kontrollutvalget tar henvendelsene fra Hans Weldingh til orientering. Henvendelsene tas med i kontrollutvalgets vurdering av behovet for en eventuell forvaltningsrevisjon av kommunens byggesaksbehandling.

Møtebehandling
Leder orienterte kort om bakgrunnen for saken.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Kontrollutvalget tar henvendelsene fra Hans Weldingh til orientering. Henvendelsene tas med i kontrollutvalgets vurdering av behovet for en eventuell forvaltningsrevisjon av kommunens byggesaksbehandling.

13/17 Forslag til mandat for undersøkelse av "Byggesaksbehandling Larvik kommune."

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Kontrollutvalget i Larvik	07.03.2017	13/17

Forslag til vedtak:

Kontrollutvalget vedtar forslag til mandat fra Telemark Kommunerevisjon IKS datert 22.mars 2017 for undersøkelse av «Byggesaksbehandling i Larvik kommune».

Følgende hovedspørsmål bes undersøkt:

1.I hvilken grad har Larvik kommune betryggende kontroll med behandlingen av byggesaker?

2.I hvilken grad har Larvik kommune iverksatt korrupsjonsforebyggende tiltak?

Kontrollutvalget ber om at forslag til prosjektplan med anslag på ressursbruk og endelig leveringsfrist framlegges på neste møte.

Kontrollutvalget ber om fortløpende statusoppdateringer på arbeidet med undersøkelsen på hvert møte fram til endelig levering.

Møtebehandling
Kirsti Torbjørnson gjennomgikk forslag til mandat og svarte på spørsmål.
Leder redegjorde for henvendelser som han har mottatt vedrørende byggesaksbehandlingen i Larvik kommune. Disse henvendelsene besvares av sekretariatet og overlates deretter til Telemark kommunerevisjon som bakgrunnsmateriale for den systemrevisjon som skal gjøres.

Kontrollutvalget hadde en inngående drøfting av mandatet. Det ble foreslått at TKR påbegynner forvaltningsrevisjonen umiddelbart.

Votering

Enstemmig.

Vedtak

Kontrollutvalget vedtar forslag til mandat fra Telemark Kommunerevisjon IKS datert 22.mars 2017 for undersøkelse av «Byggesaksbehandling i Larvik kommune».

Følgende hovedspørsmål bes undersøkt:

1.I hvilken grad har Larvik kommune betryggende kontroll med behandlingen av byggesaker?

2.I hvilken grad har Larvik kommune iverksatt korrupsjonsforebyggende tiltak?

Kontrollutvalget ber om at forslag til prosjektplan med anslag på ressursbruk og endelig leveringsfrist framlegges på neste møte. Arbeidet med forvaltningsrevisjonen påbegynnes umiddelbart.

Kontrollutvalget ber om fortløpende statusoppdateringer på arbeidet med undersøkelsen på hvert møte fram til endelig levering.

14/17 Eventuelt.

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Kontrollutvalget i Larvik	07.03.2017	14/17

Forslag til vedtak:

Skriv inn forslag til vedtak

Ingen saker.

Møtet slutt kl.18.45.

Revetal 8.mars 2017.

For leder i kontrollutvalget i Larvik, Gjert Gjertsen

Orrvar Dalby
Daglig leder/sekretær

Arkivsak-dok. 17/00093-5
Saksbehandler Orrvar Dalby

Saksgang	Møtedato
Kontrollutvalget i Larvik	25.04.2017

SAK 16/17
LARVIK KOMMUNE - ÅRSREGNSKAP OG ÅRSRAPPORT 2016.

Forslag til uttalelse:

Kontrollutvalget har i møte 25.april 2017 behandlet Larvik kommunes årsregnskap 2016.

Grunnlaget for behandlingen har vært det avlagte årsregnskapet 2016, rådmannens årsrapport 2016, revisjonsberetningen datert 7.april 201, samt revisors rapport om revisjon av årsregnskapet for Larvik kommune 2016 datert 7.april 2017.

Innledning.
Årsregnskap, årsrapport og revisjonsberetning er avgitt innen de frister som er bestemt i lovverket.

Revisor har avgitt en såkalt normalberetning uten forbehold eller presiseringer.

Årsrapporten er bekreftet å være konsistent med årsregnskapet og inneholder de opplysninger som kreves i lov og forskrift.

Driftsregnskapet.

Driftsregnskapet for 2016 viser 2 243 mill. kr. til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på 67,4 mill. kr. Dette er et godt økonomisk resultat, og betydelig bedre enn de foregående år.

Driftsregnskapet for 2016 viser et positivt netto driftsresultat på 100,6 mill. kr. Dette er 78,7 mill. kr. bedre enn budsjettert. Hovedårsakene til dette er:

- Merinntekter på skatt og rammetilskudd på til sammen 31 mill. kr.
- Avkastningen på Primæroppgavefondet er ca. 20 mill. kr. bedre enn budsjettert.
- Lavere pensjonsutgifter enn budsjettert.
- Merinntekter på statlige refusjons- og tilskuddsordninger.
- Mindreforbruk i enhetene samlet sett.

Netto driftsresultat i forhold til driftsinntektene er et sentralt nøkkeltall i vurderingen av kommunens økonomi. Teknisk beregningsutvalg har som et mål for sunn økonomi at netto driftsresultat over tid bør utgjøre 1,75% av driftsinntektene. For 2016 utgjør dette nøkkeltallet 3,2%. Dette er en vesentlig resultatforbedring sammenliknet med 2015 hvor tilsvarende tall var minus 0,1%. Kontrollutvalget vil peke på viktigheten av å styre mot et netto driftsresultat i årene framover i tråd med anbefalingene fra Teknisk beregningsutvalg.

Investeringsregnskapet.
Investeringene er avsluttet i balanse med et udisponert/udekket beløp kr.0.Det betyr at utgiftssiden i investeringsregnskapet er finansiert fullt ut.

I 2016 utgjorde brutto investeringsutgifter kr.516,3 mill. kr. mot budsjettert 577,8 mill. kr. Av dette utgjorde finansieringstransaksjoner knyttet til utlån og avdrag på Husbanklån, samt kjøp av aksjer og andeler 115,5 mill.kr. Øvrige investeringer var fysiske investeringer.

Balansen.
Gjeldsforhold.
Kommunens samlede lånegjeld utgjorde ved årsskiftet 3 479,2 mill. kr. inkludert formidlingslån. Lånegjeld pr. innbygger er økt fra kr. 62 469 i 2015 til kr.70 262 i 2016. Revisor opplyser i sin rapport at kommunen i 2016 ikke har betalt tilstrekkelig avdrag i tråd med beregnet minimumsavdrag. Kontrollutvalget gjentar sin tidligere bekymring for kommunens høye lånegjeld.

Kontrollutvalget vil også peke på at kommunens samlede premieavvik er betydelig, og viser til revisors anbefaling om å bygge opp et fond for å demme opp for svingninger i premieavviket.

Likviditet
Likviditeten er god. Dette skyldes i hovedsak ubrukte lånemidler. Likviditetsgrad 1.(forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld) bør være større enn 2, og for Larvik var den på 2,9 i 2016.

Fond
Disposisjonsfondet som kan brukes fritt av kommunestyret til drift eller investering, er økt med 20 mill. kr. fra foregående år til 112,9 mill. kr.

Andre forhold

Kontrollutvalget viser for øvrig til revisors utfyllende rapport om revisjonen av årsregnskapet 2016 og legger til grunn at de anbefalinger som framkommer i rapporten blir nøye vurdert.

Vedlegg:
Årsregnskap for Larvik kommune 2016.
Årsrapport for Larvik kommune 2016.
Revisjonsberetning datert 7.april 2017.
Rapport om revisjonen datert 7.april 2017.

Saksframstilling:

I tråd med kommuneloven § 48 skal kommunen hvert år avlegge årsregnskap og årsberetning innen gitte frister. Årsregnskapet skal inneholde driftsregnskap, investeringsregnskap, balanseregnskap, økonomiske oversikter og noter. Årsberetningen skal gi opplysninger som er viktige for å bedømme fylkeskommunens stilling og resultat.

Følgende frister gjelder for regnskapsavleggelse, årsrapport og revisjonsberetning:

- Årsregnskapet skal være avlagt innen 15.februar
- Årsrapport skal utarbeides innen 31. mars.
- Revisors beretning skal avis innen 15. april.

I henhold til forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner § 6 skal kontrollutvalget påse at og fylkeskommunens årsregnskap blir revidert på en betryggende måte. Kontrollutvalgsforskriften §7 angir følgende:

> *«Når kontrollutvalget er blitt forelagt revisjonsberetningen fra revisor, skal utvalget avgi uttalelse om årsregnskapet før det vedtas av kommunestyret eller fylkestinget. Uttalelsen avgis til kommunestyret eller fylkestinget. Kopi av uttalelsen skal være formannskapet/kommunerådet eller fylkesutvalget/fylkesrådet i hende tidsnok til at det kan tas hensyn til den før dette organet avgir innstilling om årsregnskapet til kommunestyret/fylkestinget.»*

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Hovedkontor:
Postboks 2805, 3702 Skien
Tlf.: 35 91 70 30
e-post: post-tkr@tekomrev.no
www.tekomrev.no

Distriktskontor:
Postboks 83, 3833 Bø
Tlf.: 35 05 90 00

Foretaksregisteret:
985 867 402 MVA

Til
kommunestyret i Larvik kommune

Vår ref.: 17/870/holb
Deres ref.:
Arkivkode: 809200

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Larvik kommunes årsregnskap, som viser kr 2 242 941 631 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 67 358 872. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, driftsregnskap, investeringsregnskap og økonomiske oversikter for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til Larvik kommune per 31. desember 2016, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av kommunen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Rådmannen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av informasjon i kommunens årsberetning ut over det lovbestemte kravet i KL § 48, 5. ledd, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Rådmannens ansvar for årsregnskapet

Rådmannen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Rådmannen er også ansvarlig for slik intern kontroll han finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av kommunens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av rådmannen er rimelige.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir en dekkende fremstilling.

Vi kommuniserer med kontrollutvalget og rådmannen blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om budsjett

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for årsregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i årsregnskapet stemmer med regulert budsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av kommunens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Skien, 7.4.2017
Telemark kommunerevisjon IKS

Lisbet Fines
oppdragsansvarlig/registrert revisor

Birgitte Holmberg
oppdragsrevisor

Kopi: Kontrollutvalget
Formannskapet
Rådmannen

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Hovedkontor:
Postboks 2805, 3702 Skien
Tlf.: 35 91 70 30
e-post: post-tkr@tekomrev.no
www.tekomrev.no

Distriktskontor:
Postboks 83, 3833 Bø
Tlf.: 35 05 90 00

Foretaksregisteret:
985 867 402 MVA

Kontrollutvalget i Larvik kommune
v/Vestfold interkommunale kontrollutvalgssekretariat

Vår ref.: 17/851/holb
Deres ref.:
Arkivkode: 809100

Rapport om revisjon av årsregnskapet til Larvik kommune for 2016

Kommuneloven § 78 nr. 5 sier at revisor skal rapportere resultatene av sin revisjon og kontroll til kontrollutvalget. Denne rapporten er utarbeidet for å forklare vår revisjon av årsregnskapet bedre enn det som fremgår av revisjonsberetningen. Rapporteringen tar også utgangspunkt i dokumentet «Overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon», som tidligere er lagt fram for kontrollutvalget og angir revisors fokusområder for 2016.

Revisjonsberetningen
Revisjonsberetningen er datert 7.4.2017 og er en såkalt normalberetning. Dette betyr at vi ved revisjon av årsregnskapet ikke har avdekket vesentlige feil eller mangler som krever forbehold eller presiseringer i revisjonsberetningen.

Revisjonsberetningen har fra og med 2016 en annen oppbygging og inneholder ytterligere informasjon. Beretningen innledes med hovedkonklusjonen. Beretningen inneholder videre et avsnitt om «Øvrig informasjon». Hensikten er å avgrense det som omfattes av revisjonsberetningen. Revisor uttaler seg kun om årsregnskapet og den delen av årsberetningen/årsrapporten som omfattes av det lovbestemte kravet i kommunelovens § 48, 5. ledd.

Vi ser det likevel som vår oppgave å lese øvrig informasjon, slik at vi kan vurdere om det er vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet. Dersom den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det.

Under avsnittet «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet» er det redegjort mer detaljert om enkelte elementer i det utførte revisjonsarbeidet. Dette er revisjonshandlinger som også har vært utført tidligere, men som nå rapporteres i revisjonsberetningen.

Årsregnskapet
Årsregnskapet er fremlagt av regnskapssjefen 15.2.2017 og inneholder i hovedsak alle pliktige oversikter og noter iht. forskrift om årsregnskap og årsberetning og kommunal regnskapsstandard (KRS) nr. 6.

Vi har ikke avdekket vesentlige feil eller mangler med hensyn til registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, jf. forskrift om årsregnskap og årsberetning § 2 og lov om bokføring.

- Driftsregnskapet
  Driftsregnskapet viser et netto driftsresultat på kr 100 639 551 og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 67 358 872. I hovedsak skyldes årets mindreforbruk høyere skatteinntekter enn budsjettert, større netto avkastning på POF- fondet enn budsjettert og lavere pensjonsutgifter enn budsjettert. Vi viser for øvrig til rådmannens redegjørelse for årets resultat i årsrapporten.

  Kommunen avdrar sin gjeld i tråd med kommunelovens § 50.7. For 2016 har kommunen betalt for lite i forhold til beregning av minimumsavdrag. Ubetalte avdrag står som kortsiktig gjeld i balansen, slik det kreves. Det ble i 2015 også betalt for lite, som ble avsatt på egen konto i balansen. Denne er ennå ikke gjort opp. Gjeldsposten har derfor akkumulert seg til 55,6 mill. kr. pr. 31.12.2016. Det følger av kommunal regnskapsstandard nr. 3, som omhandler avdrag på lån, at det som er betalt for lite skal benyttes til å betale avdrag eller til å redusere låneopptak. Kommunen sier dette vil bli gjort opp i 2017, ved å redusere årets låneopptak. Vi forutsetter at dette blir gjort. Se for øvrig note 12 til årsregnskapet, der det framgår at budsjettert avdrag burde vært regulert ned i løpet av året, når beregningen ble kjent.

- Investeringsregnskapet
  Investeringsregnskapet viser et udisponert/udekket beløp på kr 0, det er altså i balanse.
  I veileder for budsjettering og regnskapsføring av investeringer sies det at budsjettet i løpet av året skal nedjusteres, dersom ikke framdriften er som forutsatt i budsjettet. Kommunen har forholdt seg til denne, ved at en del investeringsprosjekter er regulert ned i 2016 og forskjøvet til 2017. Vi ser likevel at mange prosjekter pr. 31.12 har et mindreforbruk i forhold til regulert budsjett på grunn av forsinket framdrift. Låneopptaket har ikke blitt regulert ned som følge av dette, og ubrukte lånemidler har derfor økt med om lag 100 mill. kr. fra 2015.

  Kommunen vedtar årlig et eget investeringsprosjekt for asfaltering. Vi har stilt spørsmål ved om dette tiltaket i realiteten er et vedlikeholdstiltak, som burde vært budsjettert i driftsbudsjettet. Kommunal regnskapsstandard nr. 4, jf. forskrift om årsregnskap § 7, gir føringer for hva som kan defineres som påkostning og hva som kan defineres som vedlikehold. Vi savner en god dokumentasjon på hvorfor kommunen definerer asfaltering som en investeringsutgift og vil understreke at et vedlikeholdsetterslep/utsatt vedlikehold ikke medfører at kommunen kan føre dette opp på sitt investeringsbudsjett og lånefinansiere og avskrive tiltaket over 40 år. Kommunelovens § 50.1 setter begrensninger for dette. Vi vil følge opp saken i forbindelse med budsjettet for 2017 og vil da be om en bedre dokumentasjon på at det som er utført er reelle investeringstiltak. Hvis ikke, bør tiltakene flyttes til driftsbudsjettet for 2017.

- Balanseregnskapet
  Balansen gir informasjon om kommunens eiendeler, gjeld og egenkapital. Det er derfor viktig at denne til enhver tid viser mest mulig riktige verdier. Vi har kontrollert at administrasjonen har foretatt en gjennomgang av balansepostene i henhold til bokføringslovens §11. Etter vår mening foreligger det god dokumentasjon av de fleste balansepostene. Det er blant annet foretatt en gjennomgang/omklassifisering av anleggsmidlene, som er omtalt i note 8 til årsregnskapet.

- Selvkostregnskapet
  Kommunen har satt opp selvkostberegning for vann, avløp, renovasjon, feiing, plan- og byggesak og geodata.

Vi har de siste årene vært i en dialog med administrasjonen i forhold til rentefoten som benyttes i selvkostberegningen for vann, avløp og renovasjon (VAR). Departementet har godkjent en praksis der man benytter en gjennomsnittlig lånerente for den delen av investeringene i selvkostregnskapet som er finansiert med lån. Men for den delen av investeringene som er finansiert med egenkapital, skal gjennomsnittlig innskuddsrente benyttes som utrykk for bortfall av renteinntekter. Vi aksepterte kommunens beregning for 2015, der man i noe grad tok hensyn til dette. Kommunen har også for 2016 valgt å benytte en egen rentefot. Gjennomsnittlig lånerente er satt til 2,68%. Renten på egenfinansierte driftsmidler er satt til 1,67%. Vi har ikke fått tilstrekkelig dokumentasjon som viser hvordan kommunen har kommet frem til grunnlaget for egenfinansierte driftsmidler for 2016, idet det samme tallet som ble brukt i 2015 også er brukt dette året.

Vi viser også til våre anbefalinger i forvaltningsrevisjonsprosjektet om selvkost, der vi har anbefalt at kommunen endrer sin praksis i forbindelse med bruk av fond. Vi kan ikke se at praksisen er endret i 2016, men har en forventning om at regnskapsføringen endres i 2017. Når det gjelder anbefalingen knyttet til balansekontiene, har kommunen nå opprettet en balansekonto for hvert selvkostområde. Det gir en bedre informasjonsverdi.

Økonomisk situasjon

Larvik kommune har ifølge kommuneplanens samfunnsdel to hovedmål som skal oppnås i planperioden fram mot 2020:

- En årlig befolkningsvekst på 1,5%
- Flere innbyggere over 16 år som har høyere utdanning og faglig kompetanse.

Det er flere delmål knyttet til disse hovedmålene (langsiktige mål og effektmål), som går som en rød tråd fra kommuneplanen, via strategidokumentet og den løpende rapporteringen og til slutt i årsrapporten. Kommunen har imidlertid ingen konkrete, tallfestede mål som for eksempel er knyttet til hvilket nivå man skal ønsker å ha på netto driftsresultat, hvor høy egenfinansieringen skal være over tid eller hvor mye disponible fondsmidler man ønsker å ha.

Noen nøkkeltall:

- Det er et krav i kommuneloven at netto driftsresultat skal være tilstrekkelig til å dekke nødvendige avsetninger. Dette for å gi et handlingsrom. Netto resultatgrad angir hvor stort netto driftsresultat er i forhold til årets driftsinntekter. Larvik kommune har for 2016 et netto driftsresultat på 3,2 %. Dette er langt bedre enn kravet på 1,75 %, som staten har satt som mål for en sunn økonomi i kommunene. Resultatet er også langt bedre enn budsjettert.

- Lånefinansieringsgraden angir hvor stor andel av investeringene som er finansiert ved lån fremfor egenkapital. Lånefinansieringsgraden for 2016 er 80 % og har vært stabil høy over tid. Dette betyr at de fleste av investeringene finansieres med lån.

- Larvik kommune har en høy og økende lånegjeld. Lånegjeld pr. innbygger er ca. 79 000 kr. Kommunens lånegjeld i forhold til driftsinntekter forteller om evnen til å betjene gjelden. Dette tallet har steget fra 105,1% i 2015 til 109,4% i 2016. Dette er høyt. En gjeldsøkning har en negativ effekt på tjenesteproduksjonen, siden renter og avdrag belastes driftsregnskapet.

- Kommunen har god likviditet. Omløpsmidlene har hatt en større økning enn den kortsiktige gjelden. Økningen i omløpsmidler skyldes blant annet en økning i ubrukte lånemidler, som skyldes forsinket framdrift på investeringsprosjektene.

- Disposisjonsfondet har hatt en økning i 2016, men kommunen har fortsatt lite fondsmidler.

Kommunen bør etter vår mening etablere mer konkrete, tallfestede økonomiske mål, slik at det er mulig å vurdere aktuelle nøkkeltall over tid mot egne mål.

I årsrapporten savner vi en mer utfyllende omtale av pensjon. Forskjellen mellom det som regnskapsføres i pensjonskostnad og det som faktisk innbetales til pensjonsleverandøren i premie gjennom året kalles premieavvik. Årets premieavvik er dette året 40 mill. lavere enn budsjettert, men likevel positivt med 27 mill. kr. Et positivt premieavvik påvirker brutto driftsresultat og synliggjøres som en fordring i balansen som aldri vil komme til utbetaling. Mange kommuner bruker det positive premieavviket til å øke driften sin, altså at man bevilger penger til formål som det i realiteten ikke er penger til. Vi vil sterkt fraråde dette for Larvik kommune, da det ikke er bærekraftig på sikt og også er i strid med flere regnskapsprinsipper i kommuneloven. Vi vil heller anbefale kommunen å bygge opp et fond som skal demme opp for svingninger i premieavvik. Mange kommuner har valgt å gjøre dette.

Vi viser for øvrig til rådmannens egne analyser av den økonomiske situasjonen i årsrapporten og i kommentarene til årsregnskapet.

Budsjettkontroll
Revisor skal i henhold til forskrift om revisjon § 3 se etter at beløpene i årsregnskapet stemmer med regulert budsjett og om det foreligger gyldige bevilgninger for den bruk av midler som regnskapet viser. Vi har dette året sett på selve strategidokumentet, som inneholder vedtak om opprinnelig budsjett og plukket ut noen vedtak om budsjettreguleringer og sett hvordan disse er regulert i regnskapet. I forbindelse med kontrollen har vi hatt et konstruktivt møte med økonomiavdelingen, der vi har gjennomgått ulike krav samt at vi har fått en innsikt i kommunes rutiner for budsjettering.

Når det gjelder strategidokumentet for 2016 -2019, mangler de pliktige budsjettskjemaene 1A, 1B, 2A og 2B, slik det kreves i forskrift om årsbudsjett, jf. kommunelovens § 46. Det er kun økonomisk oversikt drift og økonomisk oversikt investering som er lagt fram i sin helhet. Når man ikke legger fram budsjettskjema 1A og 1B er det vanskelig å se hvilket beløp som er til fordeling på tjenesteområdene og hvilke utgifter som ikke fordeles. Vi er kjent med at disse skjemaene nå er vedlagt budsjettet for 2017.

Det er en del avvik mellom årsregnskapet og regulert budsjett for 2016. Flere avvik skyldes upresis budsjettering. Eksempler på dette ser vi på avdrag på lån i driftsregnskapet og utlån i investeringsregnskapet. Her kunne budsjettet vært regulert ned på et tidligere tidspunkt, slik det kreves i forskrift om årsbudsjett § 10. Når det gjelder rutiner for budsjettregulering, har vi gitt tilbakemelding om at administrasjonen kan være mer tydelig i sin saksfremstilling, som grunnlag for vedtak om budsjettreguleringer, og at det i protokollene bør gå mer tydelig fram hva som er vedtatt, slik at det ikke gir rom for tolkninger av vedtaket i etterkant.

Finansforvaltning
Vi har kontrollert om kommunens finansrapportering er i henhold til gjeldende finansreglement og forskrift om finansforvaltning. Vi har også kontrollert om finansplasseringene er i henhold til strategien i finansreglementet.

Larvik kommune rapporterer fortsatt om finansforvaltning etter to reglementer og i to saker til kommunestyret. Vi er imidlertid kjent med at kommunen i forbindelse med sammenslåingen med

Lardal kommune vil ta sikte på å utarbeide ett felles finansreglement for kommunene. Et nytt reglement bør da inneholde både aktivasiden og passivasiden, jf. forskrift om finansforvaltning § 7. Vi har bedt om en status i arbeidet, men har ikke mottatt svar innen dato for denne rapporten.

Kommunen har ingen finansplasseringer som avviker vesentlig fra gjeldende reglement, men lån med flytende rente er noe høy i forhold til reglementet. Dette er også omtalt i årsrapporten.

Årsrapporten
Vi fikk fremlagt årsrapporten 31.3.2017. Vi har kontrollert at regnskapstallene er konsistente med årsregnskapet og at den inneholder pliktige opplysninger i henhold til kommuneloven § 48 nr. 5, forskrift om årsregnskap og årsberetning § 10 og KRS nr. 6. I hovedsak kontrollerer vi det som er omfattet av del 1, 7 og 9 og finner konsistens mellom tallene i del 9 og regnskapet. Vi har også tatt en gjennomgang av del 2-6 som gjelder tjenesteområdene, jf. det som er sagt om «Øvrig informasjon» under punktet om revisjonsberetningen. Det er en utfyllende beskrivelse av den økonomiske situasjonen for hvert tjenesteområde. Vi vil gjenta det vi har sagt ovenfor om at en mer overordnet vurdering av framtidsutsikter med fordel kunne vært beskrevet mer utfyllende i årsrapporten, som inneholder alle pliktige opplysninger for øvrig.

Rådmannens økonomiske internkontroll
Rådmannens internkontroll er en viktig del av egenkontrollen og er med på å sikre kvalitet og effektivitet i tjenesteproduksjonen, at lover og regler etterleves og at uønskede hendelser unngås. Den økonomiske internkontrollen har også ha betydning for kommunens økonomistyring. Mangler ved internkontrollen vil kunne medføre risiko for feil i årsregnskapet og også kunne medføre økt risiko for økonomiske misligheter.

Revisor skal i henhold til forskrift om revisjon § 3 se etter at kommunen har ordnet den økonomiske internkontrollen på en betryggende måte og med forsvarlig kontroll. Dersom det avdekkes feil og mangler i de interne rutinene, skal revisor rapportere dette til kontrollutvalget.

Vi har fulgt kommunens arbeid med å styrke egenkontrollen og viser til kommunens omtale av dette arbeidet i årsrapporten. Vi har også for 2016 plukket ut enkelte områder vi har sett nærmere på:

<u>Økonomi- og finansrapportering</u>
Vi har også for 2016 hatt fokus på å følge opp kommunens rapportering på økonomi- og finansområdet, både i forhold til kvalitet og omfang. Se det som er sagt under punktet om budsjettkontroll og finansforvaltning.

<u>Kontroll av utbetalt lønn</u>
Vi har undersøkt hvorvidt de ulike tjenesteområdene i kommunen dokumenterer at de kontrollerer riktigheten av utbetalt lønn. Det er viktig at denne kontrollen gjøres og dokumenteres, for å avdekke eventuelle feil. Det ser i dag ikke ut til at det finnes god nok dokumentasjon for at kontroll av lønn utføres. Vi er imidlertid kjent med at kommunen vil ta i bruk et nytt system som vil medføre endrede rutiner og vil følge opp dette i 2017.

Misligheter
Det er viktig at kommunen har rutiner for å forebygge og avdekke misligheter. Vi har årlig møte med kommunens ledelse, med fokus på etiske retningslinjer, saksbehandlingsregler, antikorrupsjon, varsling mv. Vårt inntrykk er at kommunen har fokus på å eliminere muligheter for økonomiske misligheter i sin drift. Det vises til rådmannens redegjørelse om tiltak i årsrapporten. Vi har ikke fått innspill om eller avdekket misligheter i Larvik kommune i 2016.

Særattestasjoner og rådgivning

Vi utfører årlig en del attestasjonsoppgaver og rådgivningstjenester for kommunen, såkalte tilleggstjenester. Noen attestasjoner blir utført i henhold til lov og forskrift og andre i henhold til krav fra eksterne tilskudds-givere. Felles for dem alle er at vi følger internasjonale standarder for attestasjonsoppdrag. Her er noen av attestasjonene vi har utført i 2016, av til sammen 42 krav:

- Mva. kompensasjon 6. terminer
- Spillemidler
- Enslige mindreårige asylsøkere
- Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester
- Psykisk utviklingshemmede
- Omsorgsplassering av barn av asylsøkere
- Kommunalt rusarbeid

Vi ser at noen oppstillinger av krav kan være mangelfulle. Noen krav kommer blir også tilsendt oss etter fristen som er satt fra tilskudds-giver for innsendelse. Vi ser derfor fortsatt viktigheten av at alle krav sendes via økonomiavdelingen for en kvalitetssikring før de oversendes revisjonen.

Vi yter også rådgivningstjenester til administrasjonen, både i form av større utredninger og løpende enkeltspørsmål. Det siste året har vi blant annet bistått i saker som berører justeringsretten i lov om merverdiavgift i forbindelse med utbyggingsavtaler og i saker av mer regnskapsteknisk karakter.

Oppsummering

Vi mener framstillingen ovenfor kan være et godt grunnlag for kontrollutvalgets oppfølging av regnskapsrevisjonen for 2016. Forhold av betydning som ikke er endelig avklart ved avslutningen av revisjonen for 2016, vil bli fulgt opp i forbindelse med revisjonen for 2017.

Vi mener at årsregnskapet ikke inneholder vesentlige feil eller mangler og anbefaler at dette fastsettes som Larvik kommunes årsregnskap for 2016.

Skien, 7.4.2017
Telemark kommunerevisjon IKS

Lisbet Fines
oppdragsansvarlig/
registrert revisor

Birgitte Holmberg
oppdragsrevisor

vedlegg: revisjonsberetning for 2016

kopi til: rådmann
økonomisjef
regnskapssjef

Arkivsak-dok. 17/00093-1
Saksbehandler Orrvar Dalby

Saksgang	Møtedato
Kontrollutvalget i Larvik	25.04.2017

SAK 17/17
LARVIK HAVN KF - ÅRSREGNSKAP OG ÅRSMELDING 2016.

Forslag til vedtak:

Kontrollutvalget har i møte 25.april 2017 behandlet særregnskapet for 2016 for Larvik Havn KF.

Grunnlaget for behandlingen har vært det avlagte særregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen datert 14.mars 2016, samt revisors rapport om revisjonen av foretaket.

Regnskapet for 2016 viser et regnskapsmessig overskudd på kr.6,8 millioner.

Kontrollutvalget har ingen spesielle merknader til regnskapet.

Vedlegg:
Årsregnskap og årsberetning 2016 for Larvik Havn KF
Protokoll fra styremøte 7.februar 2017.
Investeringsoversikt 2016
Revisjonsberetning datert 10.mars 2017.
Revisors rapport om revisjonen av foretaket datert 6.april 2017.

Saksframstilling:

Særregnskapet for Larvik Havn KF for 2016 viser et driftsresultat på kr.17,4 millioner og et årsresultat på kr.6,8 millioner. Årsresultatet er foreslått avsatt til annen egenkapital.

Driftsresultatet er ca.kr. 3 millioner bedre enn budsjett og tilsvarende resultat for 2015.

Foretaket investerte for 5,6 millioner i 2016. Investeringene knyttet seg i hovedsak til nye lager og logistikkfasiliteter på Revet, og øvrige infrastrukturtiltak.

Netto lånegjeld falt med kr.6,3 millioner i regnskapsåret og utgjør totalt kr.233,3 millioner pr.31.12.2016.

Soliditeten i selskapet er styrket fra 35,6 % i 2015 til 37,2 % i 2016.

Regnskapet er revidert av Telemark Kommunerevisjon IKS og behandlet av styret i Larvik Havn KF 7.februar 2017.

Årsregnskap 2016
for

Larvik Havn KF

Foretaksnr. 942139241

Larvik Havn KF

Årsberetning 2016

Styrets årsberetning 2016

OPPDRAGET
Larvik Havn KF er Larvik kommunes havne- og farvannsfaglige organ, og skal ivareta de offentligrettslige oppgaver kommunen er tillagt etter havne- og farvannsloven.

Havneforetaket skal også drive privatrettslig havnevirksomhet, herunder forvalte, drifte og utvikle havneanleggene under hensyn til behovet for en effektiv og forsvarlig sjøtransport som ledd i kommunens, regionens og landets samlede samferdsel og næringsliv.

VIRKSOMHETEN
Antall skipsanløp til Larvik Havn økte fra 1.265 anløp i 2015 til 1.272 anløp i 2016.
Samlet godsomsetning falt med 9 prosent, og endte på 1,9 millioner tonn. Veksten innenfor blant annet ferjegods, korn, stål og prosjektlaster kunne likevel ikke kompensere for fallet i steineksporten (skrotstein og grus).

Containertrafikken falt med 4 prosent til 60.200 TEUs. Last i containere var totalt 649.000 tonn, en nedgang på 4 prosent fra året før. Last med ferge økte med 8 prosent til i alt 640.000 tonn.

INVESTERINGER OG PROSJEKTER
Investeringer i 2016 på i alt 5,6 millioner er i hovedsak knyttet til nye lager og logistikkfasiliteter på Revet og forskjellige infrastrukturtiltak.

Planlagte prosjekter i størrelsesorden 20 millioner fra investeringsbudsjettet er videreført til 2017 og 2018.

PERSONAL OG MILJØ
Totalt ansatte ved årets slutt er 16, hvorav 2 kvinner. Av styrets 7 medlemmer ved årets slutt var 2 kvinner. Det er ikke iverksatt eller planlagt tiltak for å fremme likestilling og for å forhindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene.

Arbeidsmiljøet ved Larvik Havn KF er godt, og det er ikke iverksatt nye tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Sykefraværet har vært på 3,5 prosent. Det har ikke vært skader eller ulykker av betydning.

Larvik Havn KFs virksomhet har ikke medført påvirkning av betydning på det ytre miljø. Det har heller ikke vært utslipp av betydning verken fra anleggsvirksomhet eller fra skip.

Larvik Havn KF

Årsberetning 2016

FREMTIDEN
De seneste årenes satsing i havneinfrastruktur har gjort Larvik til et attraktivt trafikknutepunkt for passasjerer og gods. Naturgitte fortrinn som strategisk beliggenhet og langsiktige forekomster av larvikitt bidrar til havnens konkurranseevne. Inntjeningen er imidlertid sterkt påvirket av utviklingen i eksportindustrien i regionen og privat konsum.

Sjøtransportens konkurranseevne i forhold til lastebiltransport er en vesentlig faktor for videre vekst. Havnens bidrag i den sammenheng vil være å legge til rette for mer effektiv omlasting og reduserte kostnader.

Som infrastruktureier og pådriver overfor offentlige myndigheter har havnen et ansvar mht. å sørge for optimale forhold for intermodal, miljøvennlig sjøtransport. Larvik Havn vil bidra til dette ved å rendyrke satsingsområdene, og arbeide for bedre vei og jernbanetilknytning til havnen.

Ved å bevilge 8,5 millioner til etablering av jernbanegodsterminal i havneområdet har fylkestinget i Vestfold gitt tydelig signal om Larvik Havns betydning som regional havn, og at det grønne skiftet skal gjennomføres. Prosjektering og bygging av godsterminalen starter så snart Jernbaneverkets økonomiske bidrag til sporoppgradering er formelt bekreftet.

RESULTATER
Foretaket hadde i 2016 en omsetning på 59,2 millioner (57,2 mill. i 2015). Etter driftskostnader på 41,8 millioner (43,0 mill.) er driftsresultatet 17,4 millioner (14,2 mill.).

Ordinært resultat etter netto finanskostnader er 6,8 millioner (3,9 mill.). Årsresultatet ble 6,8 millioner (3,9 mill.).

Forutsetning om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelse av årsregnskapet. Etter styrets vurdering har Larvik Havn KF en god finansiell posisjon.

ÅRSRESULTAT OG DISPONERINGER
Årsresultatet på 6.782.969 foreslås overført til annen (opptjent) egenkapital.

Larvik, 7. februar 2017

Tove Lisbeth Vasvik
Styreleder

André Lysnes
Nestleder

Kjetil Vold Archer

Knut Anvik

Sven Marius Utklev
Gjeruldsen-Halle

Mari Pran

Rune Aalvik

Jan Fredrik Jonas
Havnedirektør

Larvik Havn KF

Resultatregnskap

	Note	2016	Budsjett	Reg. budsjett	2015
DRIFTSINNTEKTER/-KOSTNADER					
Driftsinntekter					
Salgsinntekt	8	59 163 427	59 706 000	59 706 000	57 208 084
Sum driftsinntekter		**59 163 427**	**59 706 000**	**59 706 000**	**57 208 084**
Driftskostnader					
Varekostnad	9	2 586 580	3 292 000	3 292 000	2 818 808
Lønnskostnad	10	16 373 637	18 179 000	18 179 000	16 665 838
Avskrivning på varige driftsmidler	1	12 011 055	13 421 000	13 421 000	11 891 600
Annen driftskostnad	11	10 816 949	10 369 000	10 369 000	11 587 267
Sum driftskostnader		**41 788 221**	**45 261 000**	**45 261 000**	**42 963 513**
DRIFTSRESULTAT		**17 375 206**	**14 445 000**	**14 445 000**	**14 244 571**
FINANSINNTEKTER/-KOSTNADER					
Finansinntekter					
Annen renteinntekt		450 461	545 000	545 000	566 179
Sum finansinntekter		**450 461**	**545 000**	**545 000**	**566 179**
Finanskostnader					
Annen rentekostnad		11 042 821	9 775 000	9 775 000	10 927 013
Annen finanskostnad		-123	0	0	-101
Sum finanskostnader		**11 042 698**	**9 775 000**	**9 775 000**	**10 926 912**
NETTO FINANSPOSTER		**-10 592 237**	**-9 230 000**	**-9 230 000**	**-10 360 733**
ORDINÆRT RESULTAT FØR SKATT		**6 782 969**	**5 215 000**	**5 215 000**	**3 883 838**
Skattekostnad på ordinært resultat		0	0	0	0
ORDINÆRT RESULTAT		**6 782 969**	**5 215 000**	**5 215 000**	**3 883 838**
ÅRSRESULTAT		**6 782 969**	**5 215 000**	**5 215 000**	**3 883 838**
OVERFØRINGER OG DISPONERINGER					
Overføringer annen egenkapital		6 782 969	5 215 000	5 215 000	3 883 838
SUM OVERF. OG DISPONERINGER		**6 782 969**	**5 215 000**	**5 215 000**	**3 883 838**

Larvik Havn KF

Balanse pr. 31.12.2016

	Note	31.12.2016	31.12.2015
EIENDELER			
ANLEGGSMIDLER			
Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	1	326 301 950	330 350 365
Maskiner og anlegg	1	30 770 787	33 226 592
Driftsløsøre, inventar, verktøy, kontorm.	1	924 114	870 574
Sum varige driftsmidler		**357 996 851**	**364 447 531**
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler		23 473	23 473
Andre langsiktige fordringer	2	3 725 311	3 963 833
Sum finansielle anleggsmidler		**3 748 784**	**3 987 306**
SUM ANLEGGSMIDLER		**361 745 635**	**368 434 837**
OMLØPSMIDLER			
Varer		138 322	129 175
Fordringer			
Kundefordringer		6 861 477	5 077 775
Andre kortsiktige fordringer		236 952	1 406 165
Sum fordringer		**7 098 429**	**6 483 940**
Bankinnskudd, kontanter o.l.	3	27 747 198	19 631 688
SUM OMLØPSMIDLER		**34 983 949**	**26 244 803**
SUM EIENDELER		**396 729 584**	**394 679 640**
EGENKAPITAL OG GJELD			
EGENKAPITAL			
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital	4	147 483 869	140 700 900
Sum opptjent egenkapital		**147 483 869**	**140 700 900**
SUM EGENKAPITAL		**147 483 869**	**140 700 900**
GJELD			
LANGSIKTIG GJELD			
Avsetning for forpliktelser			
Pensjonsforpliktelser	5	1 176 709	772 102
Sum avsetning for forpliktelser		**1 176 709**	**772 102**
Annen langsiktig gjeld			
Gjeld til kredittinstitusjoner	6	233 278 700	239 561 422
Sum annen langsiktig gjeld		**233 278 700**	**239 561 422**
SUM LANGSIKTIG GJELD		**234 455 409**	**240 333 524**
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld	7	3 922 882	3 200 417
Skyldig offentlige avgifter		345 894	132 094
Annen kortsiktig gjeld		10 521 530	10 312 705
SUM KORTSIKTIG GJELD		**14 790 306**	**13 645 216**
SUM GJELD		**249 245 715**	**253 978 740**
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		**396 729 584**	**394 679 640**

Larvik Havn KF

Balanse pr. 31.12.2016

	Note	31.12.2016	31.12.2015

Larvik, 7. februar 2017

Tove Lisbeth Vasvik
Styreleder

André Lysnes
Nestleder

Kjetil Vold Archer

Knut Anvik

Sven Marius Utklev
Gjeruldsen-Halle

Mari Pran

Rune Aalvik

Jan Fredrik Jonas
Havnedirektør

Larvik Havn KF

Kontantstrømoppstilling

	Note	2016	2015
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter			
Resultat før skattekostnad		6 782 969	3 883 838
- Periodens betalte skatt		0	0
+ Ordinære avskrivninger		12 011 055	11 891 600
+/- Endring i varelager		-9 147	-129 175
+/- Endring i kundefordringer		-1 783 702	639 237
+/- Endring i leverandørgjeld		722 465	-3 471 404
+/- Endringer i pensjonsavsetninger		329 540	1 354 112
+/- Endring i andre tidsavgrensningsposter		1 591 837	-2 426 524
= Nto. kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		**19 645 018**	**11 741 685**
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter			
- Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler		5 560 375	13 559 698
- Utbetalinger ved kjøp av andre investeringer		-313 589	-313 589
= Nto. kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		**-5 246 786**	**-13 246 109**
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter			
- Utbet. ved nedbetaling av langsiktig gjeld		6 282 722	6 807 722
= Nto. kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		**-6 282 722**	**-6 807 722**
= Netto endring i kontanter mv		**8 115 510**	**-8 312 146**
+ Beholdning av kontanter 01.01.		19 631 688	27 943 834
= Kontantbeholdning 31.12.		**27 747 198**	**19 631 688**
Kontantbeholdning mv framkommer slik:			
Kontanter og bankinnskudd pr 31.12.		27 160 753	19 040 077
+ Skattetrekkinnskudd o.l. pr 31.12.		586 444	591 611
= Beholdning av kontanter mv 31.12.		**27 747 198**	**19 631 688**

Larvik Havn KF

Noter 2016

Regnskapsprinsipper

Generell informasjon
Larvik Havn KF (LHKF) er et kommunalt foretak eid av Larvik kommune. Foretakets aktiviteter omfatter i hovedsak salg av varer, tjenester og serviceoppdrag til skip som anløper Larvik Havn, utleie av lager, areal og tomter, samt drift av båt-/gjestehavner og fiskerihavner.
LHKF er ikke skattepliktig for inntekt og formue i egen virksomhet.

Om årsregnskapet
Årsregnskapet består av resultatregnskap, balanse, kontantstrømoppstilling og noteopplysninger og er avlagt i samsvar med regnskapslov og god regnskapsskikk for små foretak. Regnskapet gir et rettvisende bilde av foretakets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

Prinsipper for inntektsføring
Inntekter ved salg av varer og tjenester regnskapsføres til virkelig verdi, netto etter fradrag for merverdiavgift, rabatter og avslag. Salg av tjenester innregnes når tjenesten er utført. Salg av varer innregnes når levering av varen har funnet sted. Alt salg skjer i norske kroner (NOK).
Kundefordringer føres opp i balansen uten avsetning til forventet tap. Eventuelle faktiske tap kostnadsføres direkte.

Varige driftsmidler
Varige driftsmidler består i hovedsak av kaianlegg, havnekraner, tomter og bygninger og utstyr/inventar. Varige driftsmidler vurderes til anskaffelseskost. Påkostninger og forbedringer tillegges driftsmiddelets bokførte verdi og avskrives sammen med dette. Reparasjons- og vedlikeholdskostnader blir løpende resultatført i den perioden kostnaden påløper. Anlegg under utførelse klassifiseres som anleggsmidler og oppføres til kost inntil utbygging er ferdigstilt.

Pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader
Foretaket har kollektiv (sikret) pensjonsordning. Samlede forpliktelser er vurdert opp mot samlede pensjonsmidler i pensjonsordningen. Ved verdsettelsen av pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser brukes estimert verdi ved regnskapsavslutningen. Pensjonsberegningen er utført av ekstern aktuar og bygger på aktuarmessige forutsetninger.

Tilpasninger av regnskap og noteoppstillinger
Budsjett-tall i oppstillinger, samt tilleggsspesifikasjon med investeringsoversikt, er tilpasninger av regnskap og notepresentasjon i henhold til eget regelverk for kommunale foretak som fører regnskap etter regnskapsloven.

Larvik Havn KF

Noter 2016

Note 1 – Varige driftsmidler

	Kaier, bygg & tomter	Kraner & maskiner	Båter, biler, utstyr/inventar	Sum
Ansk.kost pr. 1/1	422 641 261	63 499 418	2 976 982	489 117 660
+ Tilgang	5 179 708	0	380 667	5 560 375
- Avgang	0	2 083 989	131 941	2 215 930
Ansk.kost pr. 31/12	**427 820 969**	**61 415 429**	**3 225 708**	**492 462 105**
Akk. av/nedskr. pr 1/1	92 290 896	30 272 825	2 106 408	124 670 129
+ Ord. avskrivninger	9 228 123	2 455 805	327 127	12 011 055
- Tilb.f. avskrivning	0	2 083 989	131 941	2 215 930
Akk. av/nedskr. 31/12	**101 519 019**	**30 644 641**	**2 301 594**	**134 465 254**
Balansef. verdi 31/12	**326 301 949**	**30 770 787**	**924 114**	**357 996 851**
Prosentsats ord. avskr.	2-20	5-25	10-50	

Anlegg under utførelse (prosjekter under oppførelse/ikke ferdigstilt) utgjør kr. 1.039.360 pr. 31.12.16.

Note 2 – Langsiktige fordringer

Fordringer med forfall senere enn 1 år etter balansedagen:	I år	I fjor
Utlån til båtforeninger	3 079 096	3 392 685
Depositum pensjonsavtale	641 215	566 148
Andre langsiktige fordringer	5 000	5 000
Totalt	**3 725 311**	**3 963 833**

Note 3 – Bankinnskudd, kontanter o.l.

Skattetrekkinnskudd utgjør pr. 31.12. i år kr. 586 444 og utgjorde pr. 31.12. i fjor kr. 591 611.

Note 4 – Egenkapital

	Aksjekapital / selskapskapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Pr 1.1.	0	140 700 900	140 700 900
Tilført fra årsresultat	0	6 782 969	6 782 969
Pr 31.12.	**0**	**147 483 869**	**147 483 869**

Larvik Havn KF

Noter 2016

Note 5 – Pensjonsforpliktelser

Foretaket har tjenestepensjonsordning i KLP (Kommunal Landspensjonskasse). Foretakets forpliktelser omfatter ved årsslutt 16 aktive og 10 pensjonister.

Økonomiske forutsetninger lagt til grunn for beregningene:

	I år	I fjor
Antall personer omfattet av pensjonsordningen	26	26
Diskonteringsrente	2,60 %	2,70 %
Forventet avkastning på pensjonsmidler	3,60 %	3,30 %
Forventet lønnsvekst	2,50 %	2,50 %
Forventet G-regulering	2,25 %	2,25 %
Forventet regulering av pensjoner	1,48 %	1,48 %
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	1 656 146	1 752 070
Rentekostnad av forpliktelsen	933 466	828 865
Avkastning på pensjonsmidler	-823 188	-710 269
Administrasjonskostnad/rentegaranti	94 682	108 510
Resultatført aktuarielt tap (gevinst)	398 715	780 543
Periodisert arbeidsgiveravgift	262 416	279 064
Resultatført planendring	0	0
Årets pensjonskostnad	**2 522 237**	**3 038 783**
Påløpte pensjonsforpliktelser pr 31.12	35 655 632	33 475 653
Pensjonsmidler (til markedsverdi) pr. 31.12	-26 172 141	-24 623 428
Påløpte pensjonsforpliktelser pr 31.12 ekskl. aga	9 483 491	8 852 225
Arbeidsgiveravgift	1 337 172	1 248 164
Estimatavvik (ikke resultatført)	-9 643 954	-9 328 287
Netto balanseført pensjonsforpliktelse pr 31.12.	**1 176 709**	**772 102**

Note 6 – Gjeld til kredittinstitusjoner

	I år	I fjor
Gjeldspost med forfall senere enn 5 år fra balansedagen		
Konvertible lån	0	0
Obligasjonslån	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	227 202 020	230 124 712
Totalt	**227 202 020**	**230 124 712**
Garantiansvar, kausjoner mv		
- sikret ved pant	0	0
- ikke sikret med pant	0	0

All langsiktig gjeld er tatt opp med kommunal risiko og er ikke sikret ved pant eller liknende sikkerhet i eiendeler o.l.

Andel rentesikret gjeld utgjør kr. 213.275.862 av samlet lånegjeld på kr. 233.278.700 pr. 31.12.16.

Larvik Havn KF

Noter 2016

Rentesikringen utløper som følger: Kr. 68.275.862 (2036), kr. 40.000.000 (2021) og kr. 105.000.000 (2017/2022).

Note 7 – Gjeld til eierkommune og kommunale foretak

Beløp som skyldes (leverandørgjeld):	**I år**	**I fjor**
Larvik kommune	230 102	68 595
Larvik kulturhus Bølgen KF	0	0
Totalt	**230 102**	**68 595**

Note 8 – Salgsinntekter

	I år	**Budsjett**	**Reg. budsj.**	**I fjor**
Anløpsavgift	2 903 049	2 715 000	2 715 000	2 807 896
Kaivederlag	2 280 960	2 103 000	2 103 000	2 346 917
Varevederlag	8 808 074	9 203 000	9 203 000	9 284 645
Havnetjenester	11 661 545	12 900 000	12 900 000	11 760 644
Utleievirksomhet	28 785 829	27 895 000	27 895 000	26 002 464
Andre salgsinntekter	4 723 970	4 890 000	4 890 000	5 005 518
Sum salgsinntekter	**59 163 427**	**59 706 000**	**59 706 000**	**57 208 084**
herav segmentfordelt:				
Trafikkhavn	52 270 926	52 416 000	52 416 000	50 248 389
Båthavnvirksomhet	6 892 501	7 290 000	7 290 000	6 959 695
Sum fordelte salgsinntekter	59 163 427	59 706 000	59 706 000	57 208 084

Note 9 – Varekost

Kjøp av drivstoff for salg i gjestehavner utgjør kr. 2.546.603 av samlet varekost på kr. 2.586.580 pr. 31.12.16.

Note 10 – Lønnskostnad

	I år	**Budsjett**	**Reg. budsj.**	**I fjor**
Lønninger	11 495 993	12 826 000	12 826 000	11 359 501
Folketrygdavgift	1 939 019	1 984 000	1 984 000	1 879 800
Pensjonskostnad (se note 5)	2 522 237	2 890 000	2 890 000	3 038 783
Andre ytelser	416 388	479 000	479 000	387 754
Sum lønnskostnader	**16 373 637**	**18 179 000**	**18 179 000**	**16 665 838**

Ytelser til ledende personer og revisor:

	Lønn	**Pensjons-forpliktelse**	**Annen godtgjørelse**	**Sum**
Daglig leder	984 584	143 386	4 854	1 132 824
Styremedlemmer	126 722	0	5 251	131 973

Larvik Havn KF

Noter 2016

Foretaket har hatt 16 årsverk i regnskapsåret.

Honorar til revisor består av:

Revisjon	49 000
Samlet honorar til revisor	**49 000**

Note 11 – Annen driftskostnad

	I år	Budsjett	Reg. budsj.	I fjor
Energi, vann og brensel, produksjon	648 987	755 000	755 000	579 162
Kostnad lokaler	457 404	303 000	303 000	365 399
Leie maskiner, inventar o.l	258 484	275 000	275 000	266 333
Verktøy, inventar, driftsmateriale o.l	702 850	680 000	680 000	655 718
Reparasjon og vedlikehold	4 219 137	3 972 000	3 972 000	5 138 906
Fremmed tjeneste	1 852 228	1 571 000	1 571 000	2 026 384
Kontorkostnad, trykksak o.l	85 957	143 000	143 000	91 659
Telefon, porto o.l	189 183	215 000	215 000	206 446
Kostnad transportmidler	225 749	268 000	268 000	292 281
Reisekostnader og godtgjørelser	290 310	339 000	339 000	333 584
Markedsføring, representasjon o.l	814 568	911 000	911 000	740 792
Kontigent og gave	426 491	260 000	260 000	252 210
Forsikringer, garantikostnader	352 471	346 000	346 000	304 520
Annen kostnad	293 130	331 000	331 000	333 873
Tap o.l	0	0	0	0
Sum annen driftskostnad	**10 816 949**	**10 369 000**	**10 369 000**	**11 587 267**

Tilleggspesifikasjon: Investeringsoversikt

	I år	Budsjett	Reg. budsj.	I fjor
Investering, varige dr.midler	5 560 375	28 950 000	28 950 000	13 559 698
Sum investeringer	**5 560 375**	**28 950 000**	**28 950 000**	**13 559 698**
Bruk av kontantbeholdning*	1 160 947	6 450 000	6 450 000	6 896 673
Fra salg av anleggsmidler	0	0	0	0
Fra eksterne tilskudd	0	0	0	0
Fra nye låneopptak	4 399 428	22 500 000	22 500 000	6 663 025
Sum finansiert	**5 560 375**	**28 950 000**	**28 950 000**	**13 559 698**

*) Spesifikasjon - Finansiering fra kontantbeholdning:

Investeringsmidler (KOSTRA: "Frie/bundne fonds"):	723 061
Driftsbeholdning (KOSTRA: "Over drift"):	437 886
Ubrukte lån (KOSTRA: "Tilgjengelige lånemidler"):	0
Sum, bruk av kontantbeholdning	1 160 947

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Hovedkontor:
Postboks 2805, 3702 Skien
Tlf.: 35 91 70 30
e-post: post-tkr@tekomrev.no
www.tekomrev.no

Distriktskontor:
Postboks 83, 3833 Bø
Tlf.: 35 05 90 00

Foretaksregisteret:
985 867 402 MVA

Til kommunestyret Larvik kommune

Vår ref.: 17/506/bes
Deres ref.:
Arkivkode: 809610

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av særregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert særregnskapet for Larvik Havn KF som viser et overskudd på kr 6 782 969. Særregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende særregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettvisende bilde av den finansielle stillingen til Larvik Havn KF per 31. desember 2016, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler, tilleggsbestemmelser i kommuneloven, forskrift om særbudsjett, særregnskap og årsberetning for kommunale og fylkeskommunale foretak og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av særregnskapet*. Vi er uavhengige av foretaket slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av informasjon i foretakets årsrapport ut over lovpålagt informasjon, men inkluderer ikke særregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og særregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styret og daglig leders ansvar for særregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide særregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler, tilleggsbestemmelser i kommuneloven, forskrift om særbudsjett, særregnskap og årsberetning for kommunale og fylkeskommunale foretak og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et særregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til foretakets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for særregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av særregnskapet

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at særregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for vår mening. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på særregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av foretakets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av særregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om foretakets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på

tilleggsopplysningene i særregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om særregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at foretaket ikke fortsetter driften.

- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettvisende bilde.

Vi kommuniserer med kontrollutvalget og styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om særbudsjett

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for særregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i særregnskapet stemmer med regulert særbudsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om særregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med særregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE)3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foretakets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Skien, 10.03.2017
Telemark kommunerevisjon IKS

Lisbet Fines
oppdragsansvarlig revisor
registrert revisor

kopi til: kontrollutvalget
formannskapet
Larvik Havn KF

SAKSPROTOKOLL

Arkivsak-dok. 15/00029
Arkivkode
Saksbehandler Knut Jørgen Heum

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Havnestyret	07.02.2017	2/17

Årsregnskap 2016 – Larvik Havn KF

Havnestyret har behandlet saken i møte 07.02.2017 sak 2/17

Møtebehandling

Ingen merknader

Votering

Enstemmig vedtatt

Vedtak

Årsregnskap for 2016 med forslag til styrets beretning godkjennes.

Årsoverskuddet på kr. 6.782.969 avsettes til egenkapital (Annen egenkapital).

Arkivsak-dok. 15/00029-10
Saksbehandler Knut Jørgen Heum

Saksgang	Møtedato
Havnestyret	07.02.2017

ÅRSREGNSKAP 2016 – LARVIK HAVN KF

Forslag til vedtak/innstilling:

Årsregnskap for 2016 med forslag til styrets beretning godkjennes.

Årsoverskuddet på kr. 6.782.969 avsettes til egenkapital (Annen egenkapital).

Vedlegg:

1. Årsregnskap 2016 for Larvik Havn KF
2. Oversikt over prosjektkostnader 2016

Saksframstilling:

Sammendrag
Totale driftsinntekter ble 59,2 millioner kroner i 2016. Dermed satte foretaket ny omsetningsrekord for sjette året på rad. EBITDA utgjorde 29,4 millioner, driftsresultat 17,4 millioner, ordinært resultat og årsresultat – begge 6,8 millioner.

Det ble investert for 5,6 millioner i 2016. Nye låneopptak utgjorde 7,5 millioner.

Foretakets soliditet (egenkapitalandel) er 37,2 prosent ved utgangen av regnskapsåret.

Innledning
Årsregnskapet er avlagt i samsvar med regnskapslov og god regnskapsskikk for små foretak, med de tilpasninger som gjelder for kommunale foretak som fører regnskap etter regnskapsloven.

I samråd med revisor, og forskrift om regnskapsavslutninger for kommunale foretak, styrebehandles årsregnskapet før revisjon. Dersom revisjonen ikke medfører vesentlige feil i det fremlagte regnskapet (som eventuelt blir rettet), behøver ikke havnestyret behandle det igjen.

Årsregnskapet med noter og forslag til styrets beretning foreligger i eget dokument (se vedlegg 1). I tillegg er det vedlagt en oversikt over prosjektkostnader for 2016 (se vedlegg 2).

Nedenfor følger tilleggskommentarer til avlagt årsregnskap til nærmere orientering.

Driftsinntekter
Totale driftsinntekter ble 59,2 millioner i 2016, en økning på 3,4 prosent (2,0 millioner) sammenlignet med 2015. Inntektene ble 0,5 millioner (0,9 prosent) lavere enn budsjettert.

Omsetningsutviklingen er i hovedsak knyttet opp til netto inntektsvirkning av følgende forhold:

- **Aktivitetsvekst/merinntekter relatert til:**
  - Prosjektlaster/stykkgodsaktiviteten (Ølen Betong m.m.)
  - Kontraktsjusteringer ifm. festeforhold
- **Trafikknedgang/budsjettsvikt innenfor:**
  - Containertrafikken
  - Steineksporten (skrotstein/grus)
  - Drivstoffsalg gjestehavner

Driftskostnader
Totale driftskostnader ble 41,8 millioner i 2016, en nedgang på 2,7 prosent (1,2 millioner) sammenlignet med 2015. Samlede kostnader ble, sett over ett, 3,5 millioner (7,7 prosent) lavere enn budsjettert.

Nedenfor vises budsjettsituasjonen for hoved-kostnadsgruppene i regnskapet med årsaksforklaringer:

- **Varekost (-21 % / -0,7 mill. under budsjett):**
  - Besparelse for varekostnader pga. lavere drivstoffsalg enn budsjettert i gjestehavnene
- **Lønnskostnader (-10 % / -1,8 mill. under budsjett):**
  - Lavere overtidskostnader pga. nedgangen i containertrafikken (mindre krankjøring)
  - Større nedgang i pensjonskostnader sammenlignet med året før
- **Avskrivninger (-11 % / -1,4 mill. under budsjett):**
  - Besparelsen har sammenheng med utsatte prosjekttiltak til budsjett 2017/2018 (prosjekt Revkaia m.v. – totalt ca. 20 mill. i investeringer), samt senere ferdigstillelse av prosjekter ift. budsjettforutsetningene
- **Andre driftskostnader (+4 % / +0,4 mill. over budsjett):**
  - Netto effekt av følgende forhold:
    - Økt forbruk for bl.a. reparasjons-/vedlikeholdskostnader og kostnader til eksterne tjenester, samt støtte/tilskudd
    - Besparelser innenfor bl.a. energikostnader (produksjon), kontorkostnader og markedsføring

Besparelsene for avskrivninger og pensjonskostnader – begge type forhold utenfor ordinær driftssituasjon, utgjør alene rundt halvparten av samlet budsjettbesparelse for 2016. Resterende kostnadsbesparelse er i stor grad relatert til lavere salgs-aktiviteter for krantjenester og drivstoffsalg enn budsjettert, jf. inntektsutviklingen for disse postene.

EBITDA[1], driftsresultat, ordinært resultat og årsresultat
EBITDA for 2016 ble 29,4 millioner, mot budsjettert 27,9 millioner og fjorår 26,1 millioner.

Driftsresultatet ble 17,4 millioner, mot budsjett 14,5 millioner og fjorår 14,2 millioner.

Rentenedgangen i markedet har gitt liten effekt for foretaket siden på grunn av sikringsgraden. Derimot har marginreguleringer fra bankene slått negativt ut – dette har ført til at rentekostnadene ble høyere enn budsjettert for 2016 (som varslet gjennom kvartalsrapportene).

Etter netto finanskostnader på 10,6 millioner, ble Ordinært resultat og Årsresultatet 6,8 millioner i 2016, mot budsjettert 5,2 millioner – og 3,9 millioner i 2015.

Ved vurdering av årsresultatet for 2016 må besparelsen for avskrivninger for de utsatte investeringene tas i betraktning. Justert for dette forholdet, ville årsresultatet vært 5,4 millioner.

Investeringer og finansiering
Største enkeltprosjekt i 2016 var den nye plasthallen på Revet (kr. 3,6 mill. bokført pr. 31.12), som sto ferdig rundt årsskiftet. Totalt ble det investert for 5,6 millioner i 2016.

[1] Driftsresultat før avskrivninger (Earnings Before Interest, Tax, Depreciation and Amortization).

Prosjekter med en samlet budsjettramme i størrelsesorden 20 millioner i 2016 ble i «Budsjettdokument 2017-2020» utsatt til 2017 og 2018.

Det ble tatt opp 7,5 millioner i ny langsiktig gjeld. Avdrag på lån utgjorde i alt 13,8 millioner. Netto lånegjeld falt dermed med 6,3 millioner gjennom regnskapsåret og utgjør totalt 233,3 millioner pr. 31.12.2016.

Lønnsomhet og soliditet
Oversikt over lønnsomhet og soliditet i 2016 sammenlignet mot budsjett og fjorår:

	2016	Budsjett	2015
EBITDA-margin	49,7 %	46,7 %	45,7 %
Resultatgrad	30,1 %	25,1 %	25,9 %
Totalrentabilitet	4,5 %	3,7 %	3,7 %
Soliditet pr. 31.12	37,2 %	36,1 %	35,6 %

Inntekts- og kostnadsutviklingen har resultert i jevnt over høyere lønnsomhet i 2016 sammenlignet mot både fjorår og budsjett. Soliditeten er styrket gjennom regnskapsåret.

Årsregnskapet vil bli nærmere presentert og gjennomgått i møtet.

PROSJEKTREGNSKAP INVESTERINGSTILTAK (FRA INVESTERINGSBUDSJETT 2016)

Prosjekt Nr.	Tittel	Note	*Budsjett 2016*	Prosjektkostnad i 2016 Kostnader (resultat)	Investert (balanse)	Sum	Finansiert i 2016 Kontant-beholdning	Banklån/lånemidler "På bok"	Lån 2016	Sum	Fra tidligere år Regnskap (bokført)	Budsjett-midler	Akkumulert prosjektstatus Totalt regnskap	Totalt budsjett	Budsj-avvik
Prosjekter/tiltak fra tidligere år		1													
10	Oppgrad. Marius brygge			6 528	79 231	85 758	85 758	0	0	85 758	87 837	600 000	**173 595**	**600 000**	**-71 %**
Sum, tidligere påbegynte/videreførte prosjekter				6 528	79 231	**85 758**	85 758	0	0	**85 758**	87 837	600 000	**173 595**	**600 000**	**-71 %**
Nye prosjekter/nye tiltak i 2016		2													
01	Rehab./forlengelse av Revkaia	3	16 500 000	0	457 300	457 300	457 300	0	0	457 300	522 985	0	**980 285**	**16 500 000**	**-94 %**
06	Flytting av trafo - Kalmarkran	3	2 500 000	0	0	0	0	0	0	0			**0**	**2 500 000**	**-100 %**
07	Utbedring av containerareal	3	500 000	0	0	0	0	0	0	0			**0**	**500 000**	**-100 %**
09	Anskaffelse av sopebil		300 000	0	0	0	0	0	0	0			**0**	**300 000**	**-100 %**
12	Prosjektering av jernbanetermin		150 000	268 658	59 075	327 733	327 733	0	0	327 733			**327 733**	**150 000**	**118 %**
Div.	Plan/reguleringsfond	3	750 000	12 015	0	12 015	12 015	0	0	12 015			**12 015**	**750 000**	**-98 %**
18	Utvikling av firkanttomt/NL	4	1 500 000	0	0	0	0	0	0	0	579 582	0	**579 582**	**1 500 000**	**-61 %**
20	Anskaffelse av dataserver		100 000	0	97 156	97 156	97 156	0	0	97 156			**97 156**	**100 000**	**-3 %**
21	Wifi-løsning gjestehavner	5	0	0	129 815	129 815	129 815	0	0	129 815			**129 815**	**0**	
22	Ny hall Revet	4	4 500 000	0	3 632 575	3 632 575	0	0	3 632 575	3 632 575			**3 632 575**	**4 500 000**	**-19 %**
46	Infrastrukturtiltak		1 500 000	950 085	766 853	1 716 938	216 938	0	1 500 000	1 716 938			**1 716 938**	**1 500 000**	**14 %**
302	Tiltak sanitæranlegg gjestehavner		200 000	62 352	87 250	149 602	149 602	0	0	149 602			**149 602**	**200 000**	**-25 %**
318	Rehabilitering kaifronter		250 000	0	0	0	0	0	0	0			**0**	**250 000**	**-100 %**
327	Spunt Nedre Lågen		200 000	0	0	0	0	0	0	0			**0**	**200 000**	**-100 %**
	Diverse aktiverte kostnader 201	5	0		251 120	251 120	251 120	0	0	251 120			**251 120**	**0**	
Sum, årets nye prosjekter			**28 950 000**	1 293 111	5 481 144	**6 774 255**	1 641 680	0	5 132 575	**6 774 255**	1 102 567	0	**7 876 822**	**28 950 000**	**-73 %**
SUM, PROSJEKTREGNSKAP/INVESTERINGER				1 299 639	5 560 375	**6 860 013**	1 727 438	0	5 132 575	**6 860 013**	1 190 404	600 000	**8 050 417**	**29 550 000**	**-73 %**
											Fradrag, utsatte tiltak		-992 300	-20 250 000	
											Justert status		**7 058 117**	**9 300 000**	**-24 %**

Noter

1. Prosjekter fra tidligere års investeringsbudsjett (tidligere bevilget/finansiert) som ikke er avsluttet.
2. Årets prosjekttiltak fra investeringsbudsjett 2016, jf. "Budsjettdokument 2016-2019 Larvik Havn KF".
3. Prosjektet er utsatt til 2017/2018 (jf. Budsjettdokument 2017-2020).
4. Revidert budsjett 2016, HST sak 21/16 (opprinnelig kr. 6,0 mill. til P18).
5. Opprinnelige budsjettposter ligger i driftsbudsjettet (mens tiltakene har blitt en investering).

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Hovedkontor:
Postboks 2805, 3702 Skien
Tlf.: 35 91 70 30
e-post: post-tkr@tekomrev.no
www.tekomrev.no

Distriktskontor:
Postboks 83, 3833 Bø
Tlf.: 35 05 90 00

Foretaksregisteret:
985 867 402 MVA

Kontrollutvalget i Larvik kommune
v/Vestfold interkommunale kontrollutvalgssekretariat

Vår ref.: 17/805/finl
Deres ref.:
Arkivkode: 809100

Rapport om revisjon av særregnskapet for Larvik Havn KF for 2016

Kommuneloven § 78 nr. 5 sier at revisor skal rapportere resultatene av sin revisjon og kontroll til kontrollutvalget. Denne rapporten er utarbeidet for å forklare vår revisjon av særregnskapet bedre enn det som fremgår av revisjonsberetningen. Rapporteringen tar også utgangspunkt i dokumentet «Overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon», som tidligere er lagt fram for kontrollutvalget og angir revisors fokusområder for 2016.

Revisjonsberetningen

Revisjonsberetningen er datert 10.3.2017 og er en såkalt normalberetning. Dette betyr at vi ved revisjon av særregnskapet ikke har avdekket vesentlige feil eller mangler som krever forbehold eller presiseringer i revisjonsberetningen.

Revisjonsberetninger fra og med 2016 har en annen oppbygging og inneholder ytterligere informasjon. Beretningen innledes med hovedkonklusjonen. Beretningen inneholder videre et avsnitt om «Øvrig informasjon». Hensikten er å avgrense det som omfattes av revisjonsberetningen. Revisor uttaler seg kun om årsregnskapet og den delen av årsberetningen som omfattes av det lovbestemte kravet i KL § 48, 5. ledd.

Vi ser det likevel som vår oppgave å lese øvrig informasjon for å vurdere om det er vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet. Dersom den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det.

Under avsnittet «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet» er det redegjort mer detaljert om enkelte elementer i det utførte revisjonsarbeidet. Dette er revisjonshandlinger som også har vært utført tidligere, men som nå rapporteres i revisjonsberetningen.

Særregnskapet

Særregnskapet er vedtatt av havnestyret 07.02.2017 og inneholder alle pliktige oversikter og noter i henhold til regnskapsloven, forskrift om særbudsjett og særregnskap og årsberetning for kommunale foretak (foretaksforskriften) § 19.

Vi har ikke avdekket vesentlige feil eller mangler med hensyn til registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger jf. foretaksforskriften § 8, forskrift om årsregnskap og årsberetning § 2 og lov om bokføring.

- Resultatregnskapet
  Resultatregnskapet viser et driftsresultat på kr 17 375 206 og et årsresultat på kr 6 782 969. Vi viser til beskrivelsen av den økonomiske situasjonen i årsberetningen og til havnestyrets forslag til disponering av årsresultatet.

- Balanseregnskapet
  Balansen gir informasjon om foretakets eiendeler, gjeld og egenkapital. Det er viktig at denne til enhver tid viser mest mulig riktige verdier. Vi har kontrollert at administrasjonen har foretatt en gjennomgang av balansepostene i henhold til bokføringslovens krav til dokumentasjon. Etter vår mening foreligger det en god dokumentasjon av balansepostene.

Budsjettkontroll
Revisor skal i henhold til forskrift om revisjon § 3 se etter at beløpene i særregnskapet stemmer med regulert budsjett og om det foreligger gyldige bevilgninger for den bruk av midler som regnskapet viser. Dersom utviklingen i regnskapet og aktiviteten gjennom året viser store avvik i forhold til vedtatt budsjett, skal det ifølge foretaksforskriften § 4 foreslås nødvendige tiltak for å holde rammene eller foretas nødvendige endringer i budsjettet.

Vi har kontrollert at opprinnelig budsjett i regnskapet er i henhold til de vedtak som er fattet i havnestyret og kommunestyret og at særregnskapet er i samsvar med dette. Vi har ikke funnet vesentlige avvik mellom regnskap og budsjett. Det er i 2016 ikke regulert budsjettet, og avvikene er heller ikke vurdert så store at det har vært nødvendig.

Årsberetningen
Årsberetningen er vedtatt av havnestyret 07.02.2017. Vi har kontrollert at regnskapstallene er konsistente med særregnskapet og at den inneholder pliktige opplysninger i henhold til kommuneloven § 48 nr. 5 og foretaksforskriften § 19. Årsberetningen gir etter vår mening en god beskrivelse av den økonomiske situasjonen i Larvik Havn KF og inneholder i hovedsak alle pliktige opplysninger for øvrig.

Foretakets økonomiske internkontroll
Den økonomiske internkontrollen vil ha betydning for foretakets økonomistyring. Mangler ved internkontrollen vil kunne medføre risiko for feil i særregnskapet og økt risiko for økonomiske misligheter. Revisor skal i henhold til forskrift om revisjon § 3 se etter at foretaket har ordnet den økonomiske internkontrollen på en betryggende måte og med forsvarlig kontroll. Dersom det avdekkes feil og mangler i de interne rutinene, skal revisor rapportere dette til kontrollutvalget. Vi har ikke avdekket vesentlige svakheter i den interne kontrollen i 2016.

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Misligheter
Det er viktig at foretaket har rutiner for å forebygge og avdekke misligheter. Vi har årlig møte med foretakets daglige ledelse, med fokus på dette temaet. Vårt inntrykk er at foretaket har fokus på å eliminere muligheter for økonomiske misligheter i sin drift. Vi har ikke fått innspill om eller avdekket misligheter i foretaket i 2016.

Oppsummering
Vi mener framstillingen ovenfor kan være et godt grunnlag for kontrollutvalgets oppfølging av regnskapsrevisjonen for 2016. Forhold av betydning som ikke er endelig avklart ved avslutningen av revisjonen for 2016, vil bli fulgt opp i forbindelse med revisjonen for 2017.

Vi mener at særregnskapet ikke inneholder vesentlige feil eller mangler og anbefaler at dette fastsettes som Larvik Havn KF sitt særregnskap for 2016.

Skien, 6.4.2017
Telemark kommunerevisjon IKS

Lisbet Fines
oppdragsansvarlig revisor/
registrert revisor

Britt Elisabeth Skeie
revisor

kopi: Larvik Havn KF

Arkivsak-dok. 17/00094-1
Saksbehandler Orrvar Dalby

Saksgang	Møtedato
Kontrollutvalget i Larvik	25.04.2017

SAK 18/17
LARVIK KULTURHUS BØLGEN KF - ÅRSREGNSKAP OG ÅRSMELDING 2016.

Forslag til vedtak:

Kontrollutvalget har i møte 25.april 2017 behandlet årsregnskapet for 2016 for Larvik Kulturhus Bølgen KF.

Grunnlaget for behandlingen har vært det avlagte årsregnskapet, årsberetningen, revisjonsberetningen og revisors rapport om revisjonen av foretaket.

Regnskapet for 2016 viser et netto driftsresultat på kr.788.000 og regnskapsmessig mindreforbruk på kr.169 000.

Kontrollutvalget har ingen merknader til regnskapet.

Vedlegg:
Årsregnskap 2016
Årsberetning 2016
Revisjonsberetning datert 14.mars 2017.
Utskrift av styrebehandlingen.
Revisor rapport om revisjonen datert 6.april 2017.

Saksframstilling:

Særregnskapet for Larvik Kulturhus Bølgen KF for 2016 er gjort opp med et netto driftsresultat på kr.788 000 og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr.169.000.

Netto driftsresultat er litt svakere sammenlignet med 2015, mens det regnskapsmessige mindreforbruket er praktisk talt likt.

Regnskapet er revidert av Telemark Kommunerevisjon IKS og behandlet av styret i møte 6.februar 2016.

ÅRSREGNSKAP MED ÅRSBERETNING 2016

Larvik Kulturhus Bølgen KF

Innholdsfortegnelse

ÅRSBERETNING 2016 Side 1

DRIFTSREGNSKAP
HOVEDOVERSIKT - DRIFT Side 7
INVESTERINGSREGNSKAP
HOVEDOVERSIKT - INVESTERING Side 8
BALANSEREGNSKAP
HOVEDOVERSIKT - BALANSE Side 9
ANSKAFFELSE OG ANVENDELSE AV MIDLER
HOVEDOVERSIKT – ANSKAFFELSE OG ANVENDELSE AV MIDLER Side 10
Regnskapsprinsipper og organisering Side 11

NOTER TIL REGNSKAPET

Forskriftsbestemte noter:
Note 1: Arbeidskapital
Del 1: Endring i arbeidskapital bevilgningsregnskapet Side 13
Del 2: Endring i arbeidskapital balanse Side 14
Note 2: Pensjoner Side 15
Note 3: Garantiansvar Side 17
Note 4: Fordringer og gjeld til Larvik kommune og kommunale foretak Side 18
Note 5: Aksjer og andeler i varig eie Side 19
Note 6: Avsetning og bruk av fond Side 20
A: Avsetning og bruk av disposisjonsfond
B: Avsetning og bruk av investeringsfond
Note 7: Kapitalkonto Side 21
Note 8: Salg av finansielle anleggsmidler Side 22
Note 9: Interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27 Side 22
Øvrige noter iht. god kommunal regnskapsskikk (GKRS bestemte):
Note 10: Spesifikasjon av vesentlige poster i regnskapet Side 23
A: Økte inntekter
B: Økte utgifter
C: Varebeholdning pr. 31.12.2016
Note 11: Vesentlige transaksjoner Side 24
A: Investeringer
B: Avsatt til disposisjonsfond
C: Andre statlige overføringer
D: Andre overføringer
Note 12: Anleggsmidler Side 26
Note 13: Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk Side 27
A: Regnskapsmessig mindreforbruk i driftsregnskapet
B: Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk i investeringsregnskapet
Note 14: Andre forpliktelser Side 28
A: Langsiktige avtaler
B: Leasing avtaler
C: Avtale om drift av kommunale tjenester
Note 15: Antall årsverk og ytelser til ledende personer og revisor Side 29
A: Ansatte
B: Daglig leders godtgjørelse
C: Godtgjørelse folkevalgte
D: Kostnader ved revisjon
Note16: Spesifisert driftsregnskap Side 30

UNDERSKRIFTSBILAG Side 32

BØLGEN

STYRETS BERETNING 2016

FAKTA/HISTORIKK

Larvik Kulturhus Bølgen KF ble offisielt åpnet 10.oktober 2009.
Larvik kommune eide pr 31.12.2010 kulturhusbygget, men Larvik Kulturhus Bølgen KF overtok bygget 1.3.2011.
Foretaket ledes av styret som består av 8 representanter:

		Personlig vara:
Styreleder	Morten Stene Lysnes	Tore Hansen
Nestleder	Ingjerd Beate Nyhus Larsen	Kari K. Kristoffersen
Styremedlem	Inger Johansen	Jon Kåre Brekke
Styremedlem	Christian Berg	Arve Karlsen
Styremedlem	Tore Dvergastein	Erik Larsen
Styremedlem	Hugo Skau Carlsen	Egil Lærum
Styremedlem	Pernille Holmene	Trine Ørbæk
Ansattrepresentant	Kjetil Viker	

Styret har i 2016 hatt 8 styremøter der det er blitt behandlet 10 innmeldte saker i tillegg til orienteringssaker og eventuelt/referatsaker.

VISJON

Et ledende kulturhus.
For alle- for den enkelte.
Bølgens programtilbud og virksomhet lever opp til ambisjonene om å:
BERIKE – BEVEGE – BEGEISTRE

HOVEDMÅL

Kulturhuset Bølgen skal være en arena for nasjonale og internasjonale kulturuttrykk og for det lokale kulturliv. Det skal romme kulturelle og sosiale møter for et bredt publikum, og programprofilen skal ha høy kvalitet og lav terskel.
Kulturhuset Bølgen skal i tillegg tilby gode fasiliteter for eventer og konferanser.

Samarbeid

Kulturhuset Bølgen vil takke en rekke gode samarbeidspartnere for arrangementssamarbeid og verdifulle bidrag til aktiviteten i 2016. Vi nevner spesielt Riksteateret, Teater Ibsen, Studio Nille, og Larvik kommunes kulturavdeling og kulturskole.
Vi vil også takke våre mange frivillige som bidrar i avviklingen av arrangementene.
Det er opparbeidet gode relasjoner med andre kulturhus, og samarbeidet med disse har gjort at vi har kunnet huse internasjonale artister som vi ellers ikke ville hatt mulighet til å booke.
Styret takker våre sponsorer for godt samarbeid i 2016. Uten disse ville vi ikke hatt mulighet til å ha et så rikholdig program. Styret takker samtidig alle ansatte for godt utført arbeid.

Arbeidsmiljø, ytre miljø og likestilling

Det interne arbeidsmiljøet anses som tilfredsstillende.
Registrert sykefravær i 2016 var 182 dager, av dette var 135 dager med sykemelding.
Fraværsprosent, registrert fravær i 2016, var 2,52 %. Nasjonalt var sykefraværet 6,2 %, Vestfold hadde et sykefravær på 6,2 % (SSB).
Antall sykemeldinger på Bølgen i 2015 var 253 dager.
Det var i 2016 1 personskade som følge av svingdør i kafeen. Foretaket hadde i 2016 ingen større skader eller ulykker på noe av sitt materiell.
Foretaket driver ingen virksomhet som forurenser det ytre miljø.
Foretaket har innarbeidet policy som tar sikte på at det ikke forekommer forskjellsbehandling grunnet kjønn. Styret har 36 % kvinner og 64 % menn, og fast ansatte er 48 % kvinner og 52 % menn.

BØLGEN

Økonomi

Totale inntekter i 2016 er kr. 38,5 mill.
Av dette er 31 mill. kr. fra kinodrift, kiosk, arrangementer og utleie av saler og utstyr. Årets renteinntekter er 115 tusen og 7,5 mill. kr. er overføringer og refusjoner.
Driftsregnskapet for 2016 viser en merinntekt på 169 tusen.
Etter styrets oppfatning gir det fremlagte årsoppgjør med tilhørende noter et rettvisende bilde av driften og stillingen til foretaket ved årsskiftet.
Regnskapet er satt opp under forutsetning om fortsatt drift.

Omsetning

Område	2012	2013	2014	2015	2016
Kino	9 959 796	9 839 998	8 925 373	10 432 744	11 185 917
Kiosk	4 023 375	4 345 376	3 898 056	4 465 039	4 756 550
Arrangement	5 203 162	4 480 416	5 866 282	5 246 049	4 462 838
Konferanse	602 294	637 300	738 217	795 853	636 030
Galleri	68 693	148 527	100 890	94 700	102 160
Restaurant	360 251	287 266	437 266	497 230	513 568
Marked		197 586	31 209	628 978	443 804

Viderefakturert konferansemat og billettinntekter til eksterne arrangører er dratt ut av omsetningen

Endring i omsetning pr. år

Område	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Kino	-1,20 %	-9,29 %	16,89 %	7,22 %
Kiosk	8,00 %	-10,29 %	14,55 %	6,53 %
Arrangement	-13,89 %	30,93 %	-10,57 %	-14,93 %
Konferanse	5,81 %	15,84 %	7,81 %	-20,08 %
Galleri	116,22 %	-32,07 %	-6,14 %	7,88 %
Restaurant	-20,26 %	52,22 %	13,71 %	3,29 %
Marked		-84,21 %	1915,41 %	-29,44 %

Overføring

Område	2012	2013	2014	2015	2016
Overføring fra Larvik kommune	3 500 000	3 542 596	4 367 302	5 100 749	5 821 910
Overføring fra sponsorer	855 000	877 500	887 500	665 625	677 000
Andre overføringer	122 860	180 000	107 850	267 150	190 000

Endring i overføring pr. år

Område	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Overføring fra Larvik kommune	1,22 %	23,28 %	16,79 %	14,14 %
Overføring fra sponsorer	2,63 %	1,14 %	-25,00 %	1,71 %
Andre overføringer	46,51 %	-40,08 %	147,71 %	-28,88 %

BØLGEN

Investeringer og vedlikehold
Investeringer og vedlikehold er i gjort i henhold strategiplanen 2016-2019.
I 2016 er det investert i brannvarsling, Digitale flater, Konferanseutstyr, PA-anlegg Sanden scene, Ventilasjonssystemer, Universell utforming og kjøp av leasingbil. Finansiering av prosjektene har vært gjennom investeringsmidler fra Larvik kommune, låneopptakt i Nordea Finans (kjøp av leasingbil), bruk av ubundet investeringsfond og overføring fra drift:

Sum investering 2016:	1 750 tusen
Overført fra Larvik kommune:	1.300 tusen + 200 tusen
Lån Nordea Finans:	195 tusen
Overført fra drift:	15 tusen
Bruk av ubundet investeringsfond:	40 tusen

Utsiktene framover
Styret har utarbeidet og vedtatt strategiplaner for drift og bygningsforvaltning av Bølgen fram til 2020.
Et hovedfokus blir å sikre økonomiske rammebetingelser som kan holde oppe – og forsterke det aktivitetsnivå og programtilbud som i dag gjør Bølgen til en suksess. Dette innebærer blant annet å styrke satsningsområdene arrangementer og konferanser.

I 2017 vil det bli investert i lysutstyr, lydutstyr, universell utforming og frikjøling.

ARRANGEMENTSÅRET 2016

Besøkstall
I 2016 har kinoen hatt 110.381 besøkende og ca. 36500 (uten galleri) har deltatt på andre kulturarrangementer. Besøkstallet viser en oppgang for kinoen, men en liten nedgang for øvrige arrangementer fra 2015.

Antall besøkende

Område	2012	2013	2014	2015	2016
Kino	109 001	101 986	94 746	105 078	110 381
Arrangement	49 000	37 000	42 500	39 000	36 500
Konferanse					13 112
Galleri					5 298

Det har ikke vært gjort ordentlige tellinger på konferanse og Galleri før i 2016

Endring i antall besøkende pr. år

Område	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Kino	-6,44 %	-7,10 %	10,90 %	5,05 %
Arrangement	-24,49 %	14,86 %	-8,24 %	6,5 %

BØLGEN

Kulturarrangementer

Bølgen har fortsatt sin utvikling som en viktig kulturarena i regionen. I løpet av 2016 ble det arrangert 207 kulturarrangementer hvorav 50 har hatt barn og ungdom som målgruppe. Et stort lokalt engasjement har resultert i at det lokale kulturlivet står for mer enn halvparten av arrangementene i Bølgen.

Antall arrangement

Område	2012	2013	2014	2015	2016
Arrangement	180	169	205	186	207

Gratis foajekonserter annenhver lørdag har vært et tilbud publikum har satt pris på. Barnebølgen er en serie konserter for barn som er veldig populært. Kvaliteten er høy og billettprisen er lav.

Vi kan se tilbake på et svært omfattende og variert kulturprogram med en rekke fullsatte hus og store publikumssuksesser med både lokale og nasjonale aktører.
Ungdommens kulturmønstring (UKM) arrangerte lokalsamling i Bølgen i mars.
Blant andre eksterne arrangementer kan nevnes samarbeidet med Vestfold Fylkeskommune om Marked for Musikk i oktober.
Bølgen er med i ulike nettverk sammen med flere andre kulturhus i landet som gjør at vi kan ta inn større internasjonale ensembler innen bl.a. dans og nysirkus. I oktober fikk vi besøk av danseforestillingen Linked/One theme of a beautiful mind. I november satte vi opp den franske nysirkusforestillingen Murmurs des Murs som vi samarbeidet med Ibsenhuset, Drammen teater og Nøtterøy kulturhus om å ta inn.
Bølgen mottok i 2016 kr 90.000 fra Norsk Kulturråd for konsertserien Barnebølgen og Nye Bølger.

Kino

Kinoforestillingene har hatt 110.381 besøkende i 2016 mot 105.078 i 2015.
Bølgen hadde en oppgang i besøket på 5,0 % i 2016 i forhold til året før og billettomsetningen gikk opp med 6,4 %. Det var 3.327 forestillinger i 2016 og snittprisen pr. billett var 91,39 (Netto).
Ved årsslutt var kinobesøket det beste siden åpningen i 2009. Det er gledelig, og like gledelig er det at 3 norske filmer var de best besøkte.
Arbeidsforholdene i kiosken er bedret gjennom anskaffelse av ny arbeidsbenk som også virker som et lite lager. Det arbeides nå for at hvert salg skal gå raskere og det kjøpes inn ny maskinvare på salgspunktene.
Det har vært noen utfordringer på prosjektorene i kinosalene (automasjon) i 2016, men helt på tampen av året ser det ut til at alt er bra og stabilt.
Med unntak av tiden rundt skoleferiene, har Bølgen kino en del faste visninger for ulike publikumsgrupper. Hver helg kjøres matiné kl.15.00, og dette trekker bra med voksne publikummere. Torsdager kjøres ønskereprisen hvor det også jevnt over selges bra med billetter på filmer som får en ekstra sjanse. Onsdager er det Formiddagskino og Babykino som Bølgen får mange fine tilbakemeldinger på.
10 på topp(Besøk/Brutto innt):

1.	Kongens nei	6.306	Kr.716.940
2.	Snekker Andersen og Julenissen	4.691	Kr.385.195
3.	Børning 2	4.622	Kr.488.555
4.	Et helt halvt år	4.509	Kr.497.640
5.	Istid: På kollisjonskurs	3.953	Kr.362.365
6.	Rogue One: A Star Wars Story	2.809	Kr.324.325
7.	Kjæledyrenes hemmelige liv	2.753	Kr.249.445
8.	Suicide Squad	2.737	Kr.310.720
9.	Oppdrag Dory	2.550	Kr.221.080
10.	Jason Bourne	2.382	Kr.272.130

BØLGEN

Galleri
Samarbeidet med Larvik Kunstforening har fungert godt. Kunstforeningen har disponert galleriet fra september til april, og Bølgen har leid det ut til andre kunstnere fra mai til august.

2017: I slutten av april brukte Ifokus galleriet til deler av sin årlige realfagskonferanse. Her stilte flere Ifokusbarnehagebarn ut sin kunst. I slutten av mai brukte Larvik kommune galleriet i forbindelse med sitt VIS-prosjekt. Flere skoleklasser stilte ut sin kunst, og flere hundre skoleelever besøkte utstillingen.

I juni presenterte Bølgen og Hans Kristian Riise fotoutstillingen «Fjords & Los Angeles», og fra St Hans og ut juli presenterte Bølgen og kunstner Jan Walaker utstillingen «Reasons to live» hvor 15 kunstnere fra inn og utland fikk vist seg frem. Det ble også produsert et magasin i forbindelse med utstillingen. På åpningskvelden arrangerte vi en St Hans fest med DJ og servering av mat/drikke. I august presenterte vi utstillingen «SÅ LENGE DET GÅR BLOD GJENNOM OSS» av Geir Backe Altern, Tina Lindvall, Margrethe Pettersen og Christina Disington. Utstillingen ble avsluttet med en vinisage med konserter og servering i galleriet. Galleriet og området utenfor galleriet egner seg veldig godt til slike tilstelninger, så dette ønsker vi å gjøre mere av.

Kurs og konferanse
Inntekter fra kurs og konferanser har hatt en nedgang fra 2016. Dette skyldes primært at vi ikke fikk inn like mange store konferanser (Atea, NHO, ØP, PHS) som i 2015. I 2015 hadde vi også flere mindre konferanser med politiske partier grunnet kommune- og fylkestingsvalget noe vi ikke hadde i 2016. Farris Bad plasserte dessuten færre konferanser hos i 2016 enn i 2015.

Vi ser at dette gjør oss sårbare for konjunkturer og at det er viktig at vi er proaktive i markedet.
Vi opplever at kundene er fornøyd med salene og de tekniske fasilitetene.
I tillegg til at vi har oppsøkende salgsvirksomhet med fokus på dagseminar, samarbeider vi godt med Farris Bad som plasserer konferanser hos oss når de ikke har salkapasitet selv.

Kafé og restaurant
Sanden kafé og bar drives av ekstern driver med provisjonsbasert leie. Inntektene på provisjon 2016 for kafé, bar og catering var 513.568. I 2015 hadde Bølgen tilsvarende inntekt på 492.730.

BØLGEN

Larvik 13.mars 2017

Morten Stene Lysnes
Styrets leder

Ingjerd Beate Nyhus Larsen
Nestleder

Hugo Skau Carlsen
Styremedlem

Tore Dvergastein
Styremedlem

Kjetil Viker
Styremedlem

Inger Johansen
Styremedlem

Christian Berg
Styremedlem

Pernille Holmene
Styremedlem

Andreas Gilhuus
Daglig leder

Økonomisk oversikt - Drift — Bølgen årsregnskap 2016

Tall i 1000 kroner	Note	Regnskap 2016	Regulert budsjett 2016	Opprinnelig budsjett 2016	Regnskap 2015
DRIFTSINNTEKTER					
Brukerbetalinger		0	0	0	0
Andre salgs- og leieinntekter	10A	-30 982	-29 979	-28 450	-30 702
Overføringer med krav til motytelse		-875	-725	0	-718
Rammetilskudd		0	0	0	0
Andre statlige overføringer	11C	-160	-190	-300	-217
Andre overføringer	11D	-6 529	-6 587	-6 492	-5 816
Inntekts- og formuesskatt		0	0	0	0
Eiendomsskatt		0	0	0	0
Eiendomsskatt boliger og fritidsboliger		0	0	0	0
Andre direkte og indirekte skatter		0	0	0	0
Sum driftsinntekter	10A	**-38 546**	**-37 481**	**-35 241**	**-37 454**
DRIFTSUTGIFTER					
Lønnsutgifter		9 307	9 543	9 876	8 843
Sosiale utgifter	10B1	2 451	2 220	2 620	2 209
Kjøp av varer og tjen. som inngår i komm. tjenesteprod.	10B2	24 906	23 979	22 037	24 428
Kjøp av tjenester som erstatter kommunens tjensteprod.		472	508	508	451
Overføringer		687	675	0	592
Avskrivninger	10B3	7 325	0	0	7 266
Fordelte utgifter		0	0	0	0
Sum driftsutgifter	10B	**45 148**	**36 926**	**35 041**	**43 789**
Brutto driftsresultat		**6 602**	**-555**	**-200**	**6 335**
EKSTERNE FINANSINNTEKTER					
Renteinntekter og utbytte		-115	-45	0	-81
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)		0	0	0	0
Mottatte avdrag på lån		0	0	0	0
Sum eksterne finansinntekter		**-115**	**-45**	**0**	**-81**
EKSTERNE FINANSUTGIFTER					
Renteutgifter og låneomkostninger		14	10	0	6
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)		0	0	0	0
Avdrag på lån		35	0	0	0
Utlån		0	0	0	0
Sum eksterne finansutgifter		**49**	**10**	**0**	**6**
Resultat eksterne finanstransaksjoner		**-65**	**-35**	**0**	**-75**
Motpost avskrivninger	10B3	-7 325	0	0	-7 266
Netto driftsresultat		**-788**	**-590**	**-200**	**-1 005**
BRUK AV AVSETNINGER					
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	13A	-159	-159	0	0
Bruk av disposisjonsfond		0	0	0	0
Bruk av bundne fond		0	0	0	0
Sum bruk av avsetninger		**-159**	**-159**	**0**	**0**
AVSETNINGER					
Overført til investeringsregnskapet		230	200	0	403
Avsatt til dekning av tidligere års r.messige merforbruk		0	0	0	442
Avsatt til disposisjonsfond	6A	549	549	200	0
Avsatt til bundne driftsfond		0	0	0	0
Sum avsetninger		**779**	**749**	**200**	**846**
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	13A	**-169**	**0**	**0**	**-159**

Økonomisk oversikt - Investering — Bølgen årsregnskap 2016

Tall i 1000 kroner	Note	Regnskap 2016	Regulert budsjett 2016	Opprinnelig budsjett 2016	Regnskap 2015
INNTEKTER					
Salg driftsmidler og fast eiendom		0	0	0	0
Andre salgsinntekter		0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse		0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift		-44	0	0	-84
Statlige overføringer		0	0	0	0
Andre overføringer		-1 375	-1 375	0	-500
Renteinntekter, utbytte og eieruttak		0	0	0	0
Sum inntekter		**-1 419**	**-1 375**	**0**	**-584**
UTGIFTER					
Lønnsutgifter		0	0	0	0
Sosiale utgifter		0	0	0	0
Kjøp av varer og tjen. som inngår i komm. tjenesteprod.	11A	1 751	1 711	0	511
Kjøp av tjenester som erstatter kommunens tjensteprod.		0	0	0	0
Overføringer		44	0	0	84
Renteutgifter og omkostninger		0	0	0	0
Fordelte utgifter		0	0	0	0
Sum utgifter		**1 795**	**1 711**	**0**	**596**
FINANSIERINGSTRANSAKSJONER					
Avdrag på lån		0	0	0	0
Utlån		0	0	0	0
Kjøp av aksjer og andeler		14	14	0	6
Dekning av tidligere års udekkede merforbruk		0	0	0	386
Avsatt til ubundne investeringsfond	6B	35	75	0	0
Avsatt til bundne investeringsfondfond		0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner		**49**	**89**	**0**	**392**
Finansieringsbehov		**425**	**425**	**0**	**403**
FINANSIERING					
Bruk av lån	11A7	-195	-195	0	0
Salg av aksjer og andeler		0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån		0	0	0	0
Overført fra driftsregnskapet		-230	-230	0	-403
Bruk av tidligere års udisponerte mindreforbruk		0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond		0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond		0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond		0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond		0	0	0	0
Sum finansiering		**-425**	**-425**	**0**	**-403**
Udekket / Udisponert		**0**	**0**	**0**	**0**

Balanseregnskapet — Bølgen årsregnskap 2016

Tall i 1000 kroner	Note	Regnskap 2016	Regnskap 2015
EIENDELER			
ANLEGGSMIDLER			
Faste eiendommer og anlegg	12	197 635	198 759
Utstyr, maskiner og transportmidler	12	14 156	18 563
Utlån		0	0
Aksjer og andeler	5	35	21
Pensjonsmidler		3 809	3 231
Sum anleggsmidler		**215 635**	**220 574**
OMLØPSMIDLER			
Kortsiktige fordringer		1 088	999
Premieavvik		0	3
Aksjer og andeler		0	0
Sertifikater		0	0
Obligasjoner		0	0
Kasse, postgiro, bankinnskudd		6 742	5 058
Sum omløpsmidler		**7 830**	**6 060**
Sum eiendeler		**223 466**	**226 634**
EGENKAPITAL OG GJELD			
EGENKAPITAL			
Disposisjonsfond	6A	-549	0
Bundne driftsfond		0	0
Ubundne investeringsfond	6B	-35	0
Bundne investeringsfond		0	0
Regnskapsmessig mindreforbruk	13A	-169	-159
Regnskapsmessig merforbruk		0	0
Udisponert i investeringsregnskapet		0	0
Udekket i investeringsregnskapet		0	0
Likviditetsreserve		0	0
Kapitalkonto	7	-210 452	-216 304
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK (inv)		0	0
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK (drift)		0	0
Sum egenkapital		**-211 205**	**-216 464**
GJELD			
LANGSIKTIG GJELD			
Pensjonsforpliktelser	2	-5 023	-4 270
Ihendehaverobligasjonslån		0	0
Sertifikatlån		0	0
Andre lån	11A7	-160	0
Sum langsiktig gjeld		**-5 183**	**-4 270**
KORTSIKTIG GJELD			
Kassekredittlån		0	0
Annen kortsiktig gjeld		-5 549	-4 598
Premieavvik		-1 528	-1 303
Sum kortsiktig gjeld		**-7 077**	**-5 901**
Sum egenkapital og gjeld		**-223 466**	**-226 634**
Ubrukte lånemidler		0	0
Andre memoriakonti		0	0
Motkonto for memoriakontiene		0	0
Sum memoriakonti		**0**	**0**

Endring av arbeidskapital basert på bevilgningsregnskapet

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2016	Regnskap 2015
ANSKAFFELSE AV MIDLER		
Inntekter driftsdel	-38 528	-37 353
Inntekter investeringsdel	-1 419	-584
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner driftsdel	-115	-81
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner investeringsdel	-195	0
Sum anskaffelse av midler	**-40 257**	**-38 018**
ANVENDELSE AV MIDLER		
Utgifter driftsdel	37 823	36 523
Utgifter investeringsdel	1 795	596
Utbetaling ved eksterne finanstransaksjoner driftsdel	49	6
Utbetaling ved eksterne finanstransaksjoner investeringsdel	14	6
Sum anvendelse av midler	**39 681**	**37 132**
Anskaffelse - anvendelse av midler	-576	-887
Endring i ubrukte lånemidler	0	0
Endring i arbeidskapital	**-576**	**-887**

Endring av arbeidskapital basert på balanseregnskapet

OMLØPSMIDLER		
Endring premieavvik	-3	0
Endring kortsiktige fordringer	842	824
Endring aksjer og andeler	0	0
Endring obligasjoner og sertifikater	0	0
Endring betalingsmidler	1 684	867
Sum endring omløpsmidler	**2 523**	**1 691**
KORTSIKTIG GJELD		
Endring premieavvik	-225	-125
Endring kortsiktig gjeld	472	-841
Sum endring kortsiktig gjeld	**247**	**-966**
Endring i arbeidskapital	**2 770**	**725**

Regnskapsprinsipper

Regnskapet er utarbeidet i henhold til kommuneloven, forskrifter og god kommunal regnskapsskikk.

Regnskapsprinsipper.
All tilgang og bruk av midler i løpet av året som vedrører kommunens virksomhet fremgår av driftsregnskapet eller investeringsregnskapet. Regnskapsføring av tilgang og bruk av midler bare i balanseregnskapet gjøres ikke.
Alle utgifter og inntekter er regnskapsført brutto. Dette gjelder også interne finansieringstransaksjoner.
Alle kjente utgifter og inntekter i året er tatt med i årsregnskapet, enten de er betalt eller ikke.
Investeringer i investeringsregnskapet blir ført netto, dvs. eksklusiv mva, dersom virksomheten ligger innenfor avgiftsområdet.
Investeringen utenom avgiftsområdet blir ført brutto, dvs. inklusiv mva. Mva-kompensasjon på investeringene bokføres som inntekter i driftsregnskapet.
I den grad enkelte inntekter og utgifter ikke kan fastsettes eksakt ved tidspunktet for regnskapsavleggelsen, registreres et anslått beløp i årsregnskapet.

Klassifisering av anleggsmidler og omløpsmidler.
I balanseregnskapet er eiendeler bestemt til varig eie eller bruk klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er omløpsmidler. Fordringer knyttet til egen vare- og tjenesteproduksjon er omløpsmidler.
Anleggsmidler som varige driftsmidler er fast eiendom, bygninger, anlegg inventar, utstyr, transportmidler, maskiner m.v. Et varig driftsmiddel må ha en anskaffelseskost på minimum kr. 100.000,- og en økonomisk levetid på minst 3 år.

Foretaket følger KRS nr. 4 Avgrensning mellom driftsregnskapet og investeringsregnskapet. Standarden har særlig betydning for skille mellom vedlikehold og påkostning i forhold til anleggsmidler.
Vedlikehold som påløper for å opprettholde anleggsmiddelets standard utgiftsføres i driftsregnskapet.
Påkostninger som øker standarden på anleggsmiddelet føres i investeringsregnskapet og aktiveres i balansen. En påkostning må i tillegg være på minimum kr.100.000,- før den kan føres i investeringsregnskapet.

Vurderingsregler.
Omløpsmidler er vurdert til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi.
Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives med like store årlige beløp over levetiden til anleggsmiddelet.
Avskrivningen starter året etter anskaffelsen. Avskrivningene er i tråd med § 8 i forskift om årsregnskap og årsberetning.

Bølgen organisasjonskart 2016

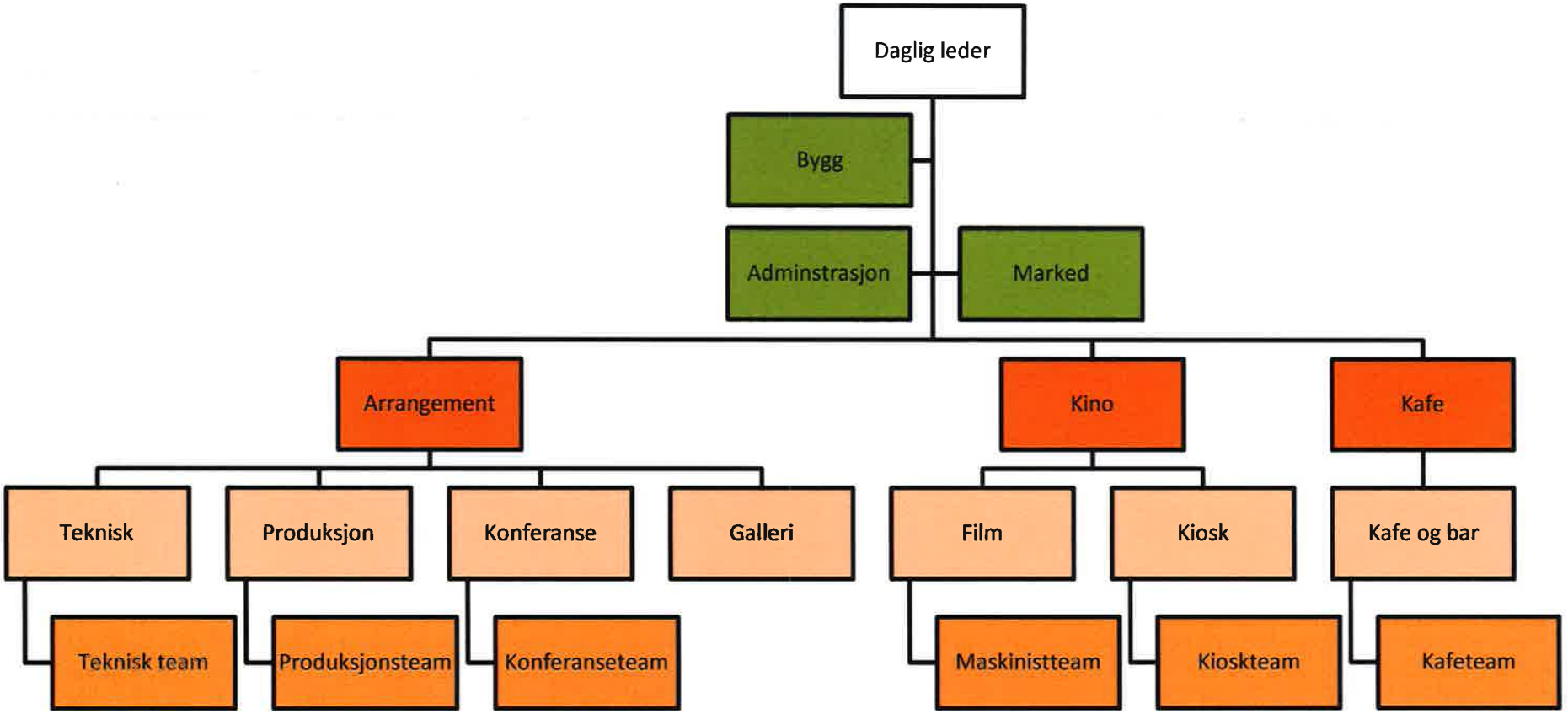

18/17 Larvik Kulturhus Bølgen KF - Årsregnskap og årsmelding 2016. - 17/00094-1 Larvik Kulturhus Bølgen KF - Årsregnskap og årsmelding 2016. : Bølgen årsregnskap med årsrapport 2017 godkjent

NOTE nr. 1 Arbeidskapital

Del 1 Endring i arbeidskapital i bevilgningsregnskapet

Anskaffelse av midler		**Regnskap 2016**	**Regnskap 2015**
Inntekter driftsdel (kontoklasse 1)	SUM(600:670; 700:780; 800:895)	-1 174 987	-2 219 892
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	SUM(600:670; 700:780; 800:895)	-834 517	-300 360
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	SUM(900:929)	-229 219	10 688
Sum anskaffelse av midler		**-2 238 723**	**-2 509 564**
Anvendelse av midler			
Utgifter driftsdel (kontoklasse 1)	SUM(010:285; 300:480)-690	1 299 300	858 545
Utgifter investeringsdel (kontoklasse 0)	SUM(010:285; 300:480)-690	1 199 207	-88 065
Utbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	SUM(500:529)	51 121	4 713
Sum anvendelse av midler		**2 549 628**	**775 193**
Anskaffelse - anvendelse av midler	U=W	310 905	-1 734 372
Endringer i ubrukte lånemidler	Bal:2.91(Rt) - 2.91(Rt-1)	0	0
Sum anvendelse av midler		**310 905**	**-1 734 372**

Del 2 Endring i arbeidskapital i balansen

Tekst	Konto	Regnskap 2016	Regnskap 2015
Omløpsmidler	**5.1**	**1 348 586**	**2 558 893**
Endring kortsiktige fordringer	5.13-5.17	89 240	1 270 574
Endring aksjer og andeler	5.18	0	0
Endring premieavvik	5.19	-3 335	-371
Endring sertifikater	5.12	0	0
Endring obligasjoner	5.11	0	0
Endring betalingsmidler	5.10	1 684 074	867 297
Endring omløpsmidler		**1 769 978**	**2 137 501**
Kortsiktig gjeld	**5.3**	**-754 944**	**-1 569 116**
Endring kassekredittlån	5.31	0	0
Endring annen kortsiktig gjeld	5.32-5.38	907 687	-1 024 741
Endring premieavvik	5.39	-224 996	-125 308
Endring korsiktig gjeld		**682 691**	**-1 150 049**
Endring i arbeidskapital		**2 452 669**	**987 452**

BØLGEN

NOTE NR: 2 Pensjon

Pensjonsordningen.

Larvik Kulturhus Bølgen KF har kollektiv pensjonsordning i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) som sikrer ytelsesbasert pensjon for de ansatte.
Pensjonsordningen omfatter alders-, uføre-, ektefelle-, barnepensjon samt AFP/tidligpensjon og sikrer alders- og uførepensjon med samlet pensjonsnivå på 66 % sammen med folketrygden. Pensjonene samordnes med utbetalinger fra folketrygden.

For AFP 62-64 og AFP 65-66 har foretaket valgt å ikke ha utjevning. Det innebærer at kulturhuset må betale ekstra for hver AFP-pensjonist.

Pensjonskostnad.

PENSJONSKOSTNAD	2 016	2 015
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	1 221 402	1 019 130
+ Rentekostnad av påløpte pensjonsforpliktelse	187 428	159 282
= Brutto pensjonskostnad	1 408 830	1 178 412
- Forventet avkastning på pensjonsmidlene	-147 935	-125 647
= Netto pensjonskostnad (ekskl. adm.)	1 260 895	1 052 765
+ Sum amortisert premieavvik	-170 782	-135 707
+ Administrasjonskostnad	49 588	48 604
= Samlet pensjonskostnad (inkl.adm.)	1 139 701	965 662

Årets netto pensjonskostnad er nåverdien av årets pensjonsopptjening tillagt rentekostnader av påløpte pensjonsforpliktelser, og fratrukket forventet avkastning på pensjonsmidler.
Netto pensjonskostnad tillagt administrasjonskostnad og sum amortisert premieavvik utgjør samlet pensjonskostnad. Hvert enkelt års premieavvik amortiseres med motsatt fortegn.

Premieavvik.

Larvik Kulturhus Bølgen KF har valgt 15 års amortiseringstid.
Fra og med 2011 skal premieavviket amortiseres over 10 år.

PREMIEAVVIK	2016	2015
Innbetalt premie/tilskudd (ekskl. adm.)	889 998	807 239
- Netto pensjonskostnad (ekskl. adm.)	-1 260 895	-1 052 765
= Årets premieavvik	-370 897	-245 526
Arbeidsgiveravgift (14,1%) av premieavviket	-52 296	-34 619

* Premieavvik fra og med 2011 skal amortiseres over 10 år.
Fra og med 2014 er amortiseringen endret til 7 år.

Hvis pensjonspremien overstiger (er lavere enn) netto pensjonskostnad, skal premieavviket inntektsføres (utgiftsføres) og balanseføres mot kortsiktig fordring (gjeld). Nettovirkningen blir dermed at det utgiftsføres et lavere (høyere) beløp enn den faktiske premien, nemlig pensjonskostnaden.

BØLGEN

Akkumulert premieavvik 31.12.2015	-1 139 354
+ Årets premieavvik	-370 897
- Sum amortisert premieavvik	170 782
= Akkumulert premieavvik 31.12.2016	-1 339 469
AGA av amortisert premieavvik	-188 865

PENSJONSFORPLIKTELSE	31.12.2016	31.12.2015
Brutto påløpte pensjonsforpliktelse	4 873 128	4 141 327
- Pensjonsmidler	-3 808 909	-3 231 355
= Netto pensjonsforpliktelse	1 064 219	909 972
Arbeidsgiveravgift av netto pensjonsforpliktelse	150 055	128 306

SPESIFIKASJON AV BRUTTO PENSJONSFORPLIKTELSE UB-ESTIMAT	2016
Brutto pensjonsforpliktelse IB 1.1. - Estimat i fjor	4 141 327
+ Årets opptjening	1 221 402
Rentekostnad	187 428
- Utbetalinger	0
+ Amortisering estimatavvik - forpliktelse	-677 029
= Brutto pensjonsforpliktelse UB 31.12.- estimat	4 873 128

SPESIFIKASJON AV BRUTTO PENSJONSMIDLER UB-ESTIMAT	2016
Brutto pensjonsmidler IB 1.1. - Estimat i fjor	3 231 355
+ Innbetalt premie/tilskudd (inkl.adm.)	939 586
- Administrasjonskostnader	-49 588
- Utbetalinger	0
+ Forventet avkastning	147 935
- Amortisert estimatavvik - pensjonsmidler	-460 379
= Brutto pensjonsmidler UB 31.12.-estimat	3 808 909
- Gjenstående amortisering - pensjonsmidler	0
= Brutto pensjonsmidler UB 21.12.-estimat	3 808 909

ØKONOMISKE FORUTSETNINGER	2016	2015
Årlig avkastning (i %)	4,60	4,65
Diskonteringsrente (risikofri rente i %)	4,00	4,00
Årlig lønnsvekst (i %)	2,97	2,97
Årlig vekst i folketrygdens grunnbeløp (i %)	2,97	2,97

NOTE NR.3: Garantiansvar.

Foretaket har ingen garantiansvar.

NOTE NR. 4: Fordringer og gjeld mellom Larvik kulturhus Bølgen og

- **Larvik kommune**
- **Larvik havn**

Firma	Fordring	Gjeld	Netto
Larvik kommune	-39 028	63 504	24 476
Larvik havn	0	0	0
SUM	-39 028	63 504	24 476

NOTE NR. 5: Aksjer og andeler i varig eie

Selskapets navn	Eierandel i selskapet	Eventuell markeds-verdi	Balanseført verdi 31.12.2016	Balanseført verdi 31.12.2015
KLP- Kommunal Landspensjonskasse	0,00 %		kr 29 921	kr 20 883
KinoAlliansen AS	4,00 %		kr 5 000	kr -
Sum		**kr -**	**kr 34 921**	**kr 20 883**

NOTE NR. 6: Avsetninger og bruk av fond

A: Avsetninger og bruk av disposisjonsfond

Disposisjonsfond	Kostra art/ bal	Regnskap 2016	Regnskap 2015
IB 0101	5.57	0,00	0,00
Avsetninger driftsregnskapet	3540	549 406,13	0,00
Bruk av avsetninger driftsregnskapet	3940	0,00	0,00
Bruk av avsetninger investerings-regnskapet	4940	0,00	0,00
UB 31.12	5.57	549 406,13	0,00

B: Avsetninger og bruk av investeringsfond

Bundne investeringsfond	
Bundne investeringsfond pr. 01.01.2016	0
Avsatt i investeringsregnskapet	0
Forbruk i investeringsregnskapet	0
Bundne investeringsfond pr. 31.12.2016	0

Ubundet investeringsfond	
Ubundne investeringsfond pr. 01.01.2016	0
Avsatt i investeringsregnskapet	74 557
Forbruk i investeringsregnskapet	39 643
Ubundne investeringsfond pr. 31.12.2016	34 915

NOTE NR. 7: Kapitalkonto

KAPITALKONTO			
01.01.2016 Balanse (underskudd i kapital)	0	01.01.2016 Balanse (kapital)	-216 304 323
Debetposteringer i året:		**Kreditposteringer i året:**	
Salg av fast eiendom og anlegg	0	Aktivering av fast eiendom og anlegg	0
Nedskrivninger fast eiendom	0	Oppskriving av fast eiendom	0
Avskriving av fast eiendom og anlegg	6 509 279		
Salg av utstyr, maskiner og transportmidler	0	Aktivering av utstyr, maskiner og transportmidler	-1 795 012
Nedskrivning av utstyr, maskiner og transportmidler	0	Oppskriving av utstyr, maskiner og transportmidler	0
Avskrivninger av utstyr, maskiner og transportmidler	816 027		
Salg av aksjer og andeler	0	Kjøp av aksjer og andeler	-14 038
Nedskrivning av aksjer og andeler	0	Oppskrivning av aksjer og andeler	0
Bruk av midler fra eksterne lån	195 423	Avdrag på eksterne lån	-35 325
Pensjonsmidler (krediteringer under AM)	753 550	Pensjonsmidler (debiteringer under AM)	-577 554
Urealisert kurstap utenlandslån	0	Urealisert kursgevinst utenlandslån	0
31.12.2016 Balanse (Kapital)	**-210 451 973**	**31.12.2016 Balanse (underskudd i kapital)**	

NOTE NR.8: Salg av finansielle anleggsmidler

Larvik kulturhus Bølgen KF solgte ingen finansielle anleggsmidler i 2016

NOTE NR. 9: Interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27

Larvik kulturhus Bølgen har ingen interkommunale samarbeid

NOTE NR. 10: Spesifikasjon av vesentlige poster

Se samtidig Hovedoversikt årsregnskap 2016 drift og note nr. 16: Spesifisert driftsregnskap

A: Økte inntekter.
Bølgen budsjetterte med driftsinntekter på 37,5 mill. og har regnskapsført inntekter på 38,5 mill. Det er et positivt avvik på 1 mill. som skyldes:

1. Andre salgs- og leieinntekter

a) **Billettinntekter eksterne leietakere** arrangement oversteg regulert budsjett med 500 tusen. Opprinnelig budsjett på 7 mill. hadde ikke ført til avvik. Dette var første året det ble budsjettert billettinntekter på denne måten og det er vanskelig å sette riktig prognose.
b) **Kinoinntekter** har et positivt avvik på 500 tusen og skyldes en enda bedre avslutning på året enn prognosen som var satt. Avviket fra opprinnelig budsjett er 1,3 mill. og det har vært det best besøkte kinoåret i Larvik noen sinne.

B: Økte utgifter.
Bølgen budsjetterte med driftsutgifter på 36,9 mill. og har regnskapsført utgifter på 45,1 mill. Det er et negativt avvik på 8,2 mill. som skyldes:

1. Sosiale utgifter
   Det er et negativt avvik i **sosiale utgifter** på 230 tusen som skyldes at årets premieavvik ble høyere enn budsjettert.

2. Kjøp av varer og tjenester som inngår i tjenesteproduksjon.
   a) **Utbetaling ekstern arrangør** viser et negativt avvik på 340 tusen som henger sammen med billettinntekter i punkt A:1a).
   b) **Diverse kostnader** viser et negativt avvik på 180 tusen som mest skyldes økte avgifter på kino som henger sammen med punkt A1b).

3. Avskrivninger
   Avskrivninger ble ikke budsjettert og gir derfor et avvik på 7,3 mill.

C: Varebeholdning 31.12.2016.
Kiosken hadde en varebeholdning med verdi på 106 018,- ved årsskifte.

NOTE NR. 11: Vesentlige transaksjoner

A: Investeringer

Bølgen har i 2016 investert i 6 prosjekter:

1. Bølgen investerte i **brannvarsling** som skiller mellom scenerøyk og brannrøyk. Prosjektet ble finansiert gjennom overføring fra Larvik kommune til prosjektet på 350 tusen. Prisen på prosjektet var 300 tusen.

2. Bølgen investerte i **digitale flater** som inngår i salg og marked. Økte annonseinntekter på 165 tusen i 2015 skulle finansiere dette prosjektet, men gikk til prosjekt konferanseutstyr 2015/2016, som igjen skulle finansieres av investeringsmidler overført fra Larvik kommune i 2016. Det er derfor byttet om på tidsperspektiv på disse to prosjektene. Prisen på prosjektet var 100 tusen.

3. Bølgen investerte i **konferanseutstyr 2015/2016** som ble finansiert gjennom overføring fra Larvik kommune på 145+200 tusen. Det ble også overført 15 tusen fra drift til prosjektet. Det er kjøpt inn stoler og bord, ny skjerm og investert i selv-kjør på Elvesiden som gjør at Bølgen kan spare inn på bemanning av tekniker. Prisen på prosjektet var 470 tusen.

4. Bølgen investerte i **PA-anlegg til Sanden scene** som ble finansiert gjennom overføring fra Larvik kommune på 400 tusen. Det har vært leid PA til Sanden scene, så denne investeringen vil gi lavere leieutgifter. Prisen på prosjektet var 405 tusen.

5. Bølgen investerte i **ventilasjon** som ble finansiert gjennom overføring fra Larvik kommune på 150 tusen. Det er bygd om for å bevare varmen bedre i bygget, og da redusere kostander og bruk av energi. Prisen på prosjektet var 170 tusen.

6. Bølgen investerte i **universell utforming** som ble finansiert gjennom overføring fra Larvik kommune på 90 tusen. Det ble satt opp fare og oppmerksomhetseffekter ved innvendige trapper. Prisen på prosjektet var 100 tusen.

7. Bølgen kjøpte ut leasing **bil** som ble finansiert ved å ta opp lån i Nordea Finans på 195 tusen. Saldo ved årsslutt er 160 tusen.

Sum investering 2016:	1 750 tusen
Overført fra Larvik kommune:	1.300 tusen + 200 tusen
Lån Nordea Finans:	195 tusen
Overført fra drift:	15 tusen
Bruk av ubundet investeringsfond:	40 tusen

B: Avsatt til disposisjonsfond
Det er avsatt 159 tusen fra mindreforbruk 2015 til disposisjonsfond i 2016
Det er avsatt 390 tusen fra drift til disposisjonsfond i 2016.

C: Andre statlige overføringer
Bølgen fikk tilskudd på 70 tusen fra Norsk kulturråd til prosjektet Murmures des murs og 90 tusen til Barnebølgen og gratis foajekonserter.

D: Andre overføringer
1. Bølgen mottok et driftstilskudd fra Larvik kommune på 5,8 millioner; 1,6 millioner til drift av bygg, 641 tusen i kompensert lønnsutvikling (akkumulert), 4,0 millioner til drift og 200 tusen til disposisjonsfond (se punkt A:3).
2. Bølgen mottok sponsormidler fra Bølgetopper på 677 tusen
3. Bølgen mottok gavebeløp fra Sparebank1 på 30 tusen til diverse teknisk innkjøp til Sanden scene.

Note nr 12 Anleggsmidler fordelt på avskrivningstid

	Avskrivingstid				
Tekst	**5 år**	**10 år**	**20 år**	**40 år**	**50 år**
Anskaffelseskost	0	34 105 837	0	0	219 996 882
Akkumulerte avskrivinger	0	-15 542 986	0	0	-21 238 016
Netto	0	18 562 850	0	0	198 758 867
Tilgang i regnskapsåret	0	-1 672 379	0	0	3 467 391
Avgang i regnskapsåret	0	0	0	0	0
Avskrivinger i regnskapsåret	0	-2 734 385	0	0	-4 590 921
Nedskrivinger	0	0	0	0	
Reverserte nedskrivinger	0	0	0	0	
Bokført verdi	**0**	**14 156 086**	**0**	**0**	**197 635 336**

5 år: EDB-utstyr, kontormaskiner og lignende.

10 år: Anleggsmaskiner, maskiner, inventar og utstyr, verktøy og transportmidler og lignende.

20 år: Brannbiler, parkeringsplasser, trafikklys, teknisk anlegg (VAR), renseanlegg, pumpestasjoner, forbrenningsanlegg og lignende.

40 år: Boliger, skoler, barnehager, idrettshaller, veier og ledningsnett og lignende.

50 år: Forretningsbygg, lagerbygg, administrasjonsbygg, sykehjem og andre institusjoner, kulturbygg, brannstasjoner og lignende.

NOTE NR. 13: Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk

A: Regnskapsmessig mer/mindreforbruk i driftsregnskapet

Regnskapsmessig merforbruk	Budsjett 2016	Regnskap 2016	Regnskap 2015
Tidligere opparbeidet mer/mindreforbruk	-159 406	-159 406	442 404
Årets dekning av merforbruk	0	0	-442 404
Avsetning til disposisjonsfond	159 406	159 406	0
Nytt mer/mindreforbruk i regnskapsåret	0	-168 728	-159 406
Totalt mindreforbruk til avsetning		-168 728	

B: Regnskapsmessig merforbruk i investeringsregnskapet

Regnskapsmessig merforbruk	Budsjett 2016	Regnskap 2016	Regnskap 2015
Tidligere opparbeidet udekket	0	0	385 642
Årets avsetning til inndekking	0	0	-385 642
Nytt udekket i regnskapsåret	0	0	0
Totalt udekket til inndekning		0	
Resterende antall år for inndekning	0		

NOTE NR. 14: Andre forpliktelser

A: Langsiktige avtaler

1) Bølgen har en leieavtale med kafedriver Aglen & Slyngstadlie som går ut 10.10.2017 Avtalen gjelder drift av kafe i Bølgen sine lokaler.
2) Bølgen har en leieavtale med Larvik kunstforening som går ut 31.12.2017. Avtalen gjelder perioder for utstillinger i regi av Larvik kunstforening.

B: Leasingavtaler

Bølgen har ingen leasingavtaler.

C: Avtale om drift av kommunale tjenester

Bølgen har en tjenesteytingsavtale med Larvik kommune som justeres årlig i forhold til prisvekst. Avtalen gjelder tjenester innen regnskap, lønn, personal, HMS, juridiske tjenester, post/arkiv og IT.

NOTE NR. 15: Antall årsverk og ytelser til ledende personer og revisor

A: Ansatte

Ansatte pr. 31.12.2016:

- 18 ansatte i fast engasjement. 12 i 100 % stilling og 6 i deltidsstillinger.
- Antall årsverk på fast ansatte er 15
- Ingen ansatt på engasjement.
- Ca. 11 ansatte på timeliste som jobber ca. 4 årsverk tilsammen.

Registrert sykefravær i 2016 var 182 dager.
Av dette er 135 dager med legemelding.
Fraværsprosent, registrert fravær i 2016, var 2,52 %.

B: Daglig leders godtgjørelse

Daglig leder har fri avis og dekket bredbånd i hjemmet.
Verdien pr. år utgjør:

Bredbånd:	6 364,-
Fri avis:	5 532,-
Årslønn:	773 333,-
Pensjonstrekk KLP:	91 963,-
Sum:	877 192,-

C: Godtgjørelse folkevalgte

Kulturhusstyret er utbetalt godtgjørelse for til sammen 258 617 kroner i 2016.
Styreleder har godtgjørelse. Verdi pr. år utgjør:

Godtgjørelse:	57 138,-
Sum:	57 138,-

D: Kostnader ved revisjon

Kostnaden på revisjon i 2016 (for årsregnskap 2015) er 55 200,-.

Note nr. 16: Regnskapsoversikt Larvik kulturhus Bølgen KF 2016

Beløp i hele 1 000 kroner

Tekst	Periode 12 2015	Periode 12 2016	Budsjett hele 2016
Sum konserter og arrangement	879	1 076	1 270
Sum leieinntekter arrangement	1 969	1 670	1 860
Sum leieinntekter konferanse	760	576	630
Utleie Galleri	58	68	76
Utleie restaurant	493	514	600
Sum mat konferanser	-60	-7	0
Sum kino	5 844	6 057	5 680
Sum kiosk	2 814	3 066	2 879
Reklameinntekter	997	963	920
Andre inntekter	346	64	66
Andre statlige overføringer	267	190	190
Overføring fra Larvik kommune	5 101	5 822	5 822
Overføring fra sponsorer	666	677	765
Sum inntekter	**37 092**	**38 820**	**37 685**

18/17 Larvik Kulturhus Bølgen KF - Årsregnskap og årsmelding 2016. - 17/00094-1 Larvik Kulturhus Bølgen KF - Årsregnskap og årsmelding 2016. : Bølgen årsregnskap med årsrapport 2017 godkjent

Sum lønn	-10 985	-11 630	-11 708
Sum diverse kostnader	-4 926	-5 087	-4 901
Sum marked	-800	-849	-871
Energi	-774	-811	-925
Forsikringer og utgifter til vakthold og sikring	-490	-247	-325
Renhold- og vaskeritjenester	-779	-952	-958
Kjøp fra tjenester fra Larvik kommune	-451	-472	-508
Sum mva og renter	74	101	30
Overføring til investeringsregnskapet	-403	-230	-200
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	-442	159	159
Disposisjonsfond	0	-549	-549
Sum utgifter	**-36 933**	**-38 651**	**-37 685**
Resultat	**159**	**169**	**0**

18/17 Larvik Kulturhus Bølgen KF - Årsregnskap og årsmelding 2016. - 17/00094-1 Larvik Kulturhus Bølgen KF - Årsregnskap og årsmelding 2016. : Bølgen årsregnskap med årsrapport 2017 godkjent

BØLGEN

ÅRSREGNSKAP 2016

UNDERSKRIFTSBILAG

I henhold til foreliggende regnskap for Larvik kulturhus Bølgen KF for året 2016 underskriver vi herved og forplikter for følgende regnskap:

1. Driftsregnskap
2. Investeringsregnskap
3. Balanseregnskap
4. Noter til regnskapet

Larvik, den 31.12.2016
15.2.2017

Morten Stene Lysnes
Styreleder

Hugo Skau Carlsen
Styremedlem

Inger Johansen
Styremedlem

Kjetil Viker
Styremedlem

Christian Berg
Styremedlem

Tore Dvergastein
Styremedlem

Ingjerd Beate Nyhus Larsen
Styremedlem

Pernille Renate Holmene
Styremedlem

Andreas Gilhuus
Daglig leder

Protokoll styremøte

Møtetidspunkt: **Mandag 13.mars 2017 kl. 18.00**
Møtested: **Bølgen Kulturhus, Elvesiden**

Tilstede styremedlemmer:
Morten Stene Lysnes, leder
Ingjerd Beate Nyhus Larsen, nestleder
Inger Johansen
Tore Dvergastein
Pernille Renate Holmene
Hugo Skau Carlsen
Kjetil Viker

Frafall:
Christian Berg

Tilstede Møte- og talerett:
Andreas Gilhuus, daglig leder

Anne Marte Espeseth, administrasjonssjef

	Godkjenning av innkalling og protokoll Innkalling godkjennes. Protokoll 6.2.2017 godkjennes.
Sak 1/17	**Årsregnskap 2016** Vedtak: 1. Årsrapport for 2016 godkjennes med endringer.
Sak 2/17	**Daglig leders kontrakt** Daglig leders kontrakt er på åremål og går ut 1.mars 2018. Saken ble diskutert på prinsipielt grunnlag og forberedes til neste styremøte.
	Orienteringssaker Økonomirapport til og med februar 2017 ble presentert
	Eventuelt/referatsaker • Skulptur i foajeen – Limbo no.9 Skulpturen har i dag en plassering som ikke er noen god løsning for Bølgen eller kunstverket. Administrasjonen presenterte en utredning for mulige plasseringer andre steder på Bølgen. Styret ber om råd fra utsmykningskomiteen og ønsker å ta en beslutning i saken før sommeren. **Neste møte er mandag 24.april kl.18.00**

Hugo Skau Carlsen

Inger Johansen

Tore Dvergastein

Morten Stene Lysnes

Christian Berg

Kjetil Viker

Ingjerd Beate Nyhus Larsen

Pernille Renate Holmene

Protokoll styremøte

Møtetidspunkt: **Mandag 6.februar 2017 kl. 18.00**
Møtested: **Bølgen Kulturhus, Elvesiden**

Tilstede styremedlemmer:
Morten Stene Lysnes, leder
Ingjerd Beate Nyhus Larsen, nestleder
Inger Johansen
Tore Dvergastein
Pernille Renate Holmene
Christian Berg
Hugo Skau Carlsen
Kjetil Viker

Tilstede Møte- og talerett;
Andreas Gilhuus, daglig leder

Anne Marte Espeseth, administrasjonssjef

	Godkjenning av innkalling og protokoll Innkalling godkjennes. Protokoll 7.11.2016 var tidligere godkjent, men ble signert pga. tekniske problemer sist møte. Protokoll 19.12.2017 godkjennes.
Sak 1/17	**Årsregnskap 2016** Vedtak: 1. Fremlagt årsregnskap for 2016 godkjennes og sendes til revisjon. 2. Mindreforbruk foreslås overført til nedbetaling av lån på bil, prosjektnummer 998. 3. Resten av mindreforbruk foreslås overført til ubundet fond prosjektnummer 874.
	Eventuelt/referatsaker • Skulptur i foajeen – Limbo no.9 Administrasjonen lager et prosjekt som ser på alternative løsninger/plasseringer av skulpturen og legger dette frem for utsmykningskomiteen. • Fontene ved inngangen Utsmykningskomiteen planla en fontene ved inngangen. Alt ble lagt klart for en slik fontene, men prosjektet ble satt på vent. Administrasjonen holder kontakt med utsmykningskomiteen. • Gratis foajekonserter Dette er en fin inngangsport for mange til å bruke Bølgen og må videreføres. • Veldedighetskonsert, barnehjem i Peru Positivt med slike konserter på Bølgen

	• <u>Galleri Bølgen</u> Administrasjonen og kunstforeningen går sammen og finner tid for å se på hvordan lokalet kan rustes opp og om det kan ryddes på loftet. **<u>Neste møte er mandag 13.mars kl.18.00:</u>**

Hugo Skau Carlsen	Inger Johansen	Tore Dvergastein
Morten Stene Lysnes	Christian Berg	Kjetil Viker
Ingjerd Beate Nyhus Larsen		Pernille Renate Holmene

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Hovedkontor:
Postboks 2805, 3702 Skien
Tlf.: 35 91 70 30
e-post: post-tkr@tekomrev.no
www.tekomrev.no

Distriktskontor:
Postboks 83, 3833 Bø
Tlf.: 35 05 90 00

Foretaksregisteret:
985 867 402 MVA

Til
Kommunestyret Larvik kommune

Vår ref.: 17/531/finl
Deres ref.:
Arkivkode: 809615

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjon av særregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert særregnskapet for Larvik kulturhus Bølgen KF som viser et netto driftsresultat på kr 788.000 og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 169.000. Særregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, driftsregnskap og investeringsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende særregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til Larvik kulturhus Bølgen KF per 31. desember 2016, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av særregnskapet*. Vi er uavhengige av foretaket slik det kreves i lov og forskrift, og har oppfylt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av informasjon i foretakets årsrapport ut over det som er lovpålagt, men inkluderer ikke særregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og særregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styret og daglig leders ansvar for særregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll han finner nødvendig for å kunne utarbeide et særregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av særregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at særregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på særregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av foretakets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir en dekkende fremstilling.

Vi kommuniserer med kontrollutvalget og styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om budsjett

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for særregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i særregnskapet stemmer med regulert særbudsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om særregnskapet er konsistente med særregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE)3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foretakets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Skien, 15. mars 2017
Telemark kommunerevisjon IKS

Lisbet Fines
oppdragsansvarlig revisor
registrert revisor

Birgitte Holmberg
oppdragsrevisor

Kopi: Kontrollutvalget
Larvik kulturhus Bølgen KF

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Hovedkontor:
Postboks 2805, 3702 Skien
Tlf: 35 91 70 30
e-post: post-tkr@tekomrev.no
www.tekomrev.no

Distriktskontor:
Postboks 83, 3833 Bø
Tlf: 35 05 90 00

Foretaksregisteret:
985 867 402 MVA

Kontrollutvalget i Larvik kommune
v/Vestfold interkommunale kontrollutvalgssekretariat

Vår ref.: 17/804/finl
Deres ref.:
Arkivkode: 809100

Rapport om revisjon av særregnskapet for Larvik kulturhus Bølgen KF for 2016

Kommuneloven § 78 nr. 5 sier at revisor skal rapportere resultatene av sin revisjon og kontroll til kontrollutvalget. Denne rapporten er utarbeidet for å forklare vår revisjon av særregnskapet bedre enn det som fremgår av revisjonsberetningen. Rapporteringen tar også utgangspunkt i dokumentet «Overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon», som tidligere er lagt fram for kontrollutvalget og angir revisors fokusområder for 2016.

Revisjonsberetningen
Revisjonsberetningen er datert 15.3.2017 og er en såkalt normalberetning. Dette betyr at vi ved revisjon av særregnskapet ikke har avdekket vesentlige feil eller mangler som krever forbehold eller presiseringer i revisjonsberetningen.

Revisjonsberetninger fra og med 2016 har en annen oppbygging og inneholder ytterligere informasjon. Beretningen innledes med hovedkonklusjonen. Beretningen inneholder videre et avsnitt om «Øvrig informasjon». Hensikten er å avgrense det som omfattes av revisjonsberetningen. Revisor uttaler seg kun om årsregnskapet og den delen av årsberetningen som omfattes av det lovbestemte kravet i KL § 48, 5. ledd.

Vi ser det likevel som vår oppgave å lese øvrig informasjon for å vurdere om det er vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet. Dersom den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det.

Under avsnittet «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet» er det redegjort mer detaljert om enkelte elementer i det utførte revisjonsarbeidet. Dette er revisjonshandlinger som også har vært utført tidligere, men som nå rapporteres i revisjonsberetningen.

Særregnskapet
Særregnskapet er vedtatt av styret i foretaket 6.2.2017 og inneholder alle pliktige oversikter og noter i henhold til forskrift om særbudsjett, særregnskap og årsberetning for kommunale foretak (foretaksforskriften), forskrift om årsregnskap og årsberetning og kommunal regnskapsstandard (KRS) nr. 6.

Vi har ikke avdekket vesentlige feil eller mangler med hensyn til registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger jf. foretaksforskriften § 8, forskrift om årsregnskap og årsberetning § 2 og lov om bokføring.

- Driftsregnskapet
  Driftsregnskapet viser et netto driftsresultat på kr 788 000 og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 169 000. Det er lite avvik mellom regnskapet og det regulerte budsjettet i regnskapsdokumentet, og budsjettet er regulert gjennom året. Det faktum at foretaket ikke budsjetterer avskrivninger gjør at tallet for brutto driftsresultat er veldig misvisende og fører til at netto driftsresultat er bedre enn budsjettert.

- Investeringsregnskapet
  Investeringsregnskapet viser et udisponert/udekket beløp på kr 0. Investeringene er gjennomført i henhold til budsjettet.

- Balanseregnskapet
  Balansen gir informasjon om foretakets eiendeler, gjeld og egenkapital. Det er viktig at denne til enhver tid viser mest mulig riktige verdier. Vi har kontrollert at administrasjonen har foretatt en gjennomgang av balansepostene iht. bokføringslovens krav til dokumentasjon. Etter vår mening foreligger det en god dokumentasjon av balansepostene.

Budsjettkontroll
Revisor skal i henhold til forskrift om revisjon § 3 se etter at beløpene i særregnskapet stemmer med regulert budsjett og om det foreligger gyldige bevilgninger for den bruk av midler som regnskapet viser. Dersom utviklingen i regnskapet og aktiviteten gjennom året viser store avvik i forhold til vedtatt budsjett, skal det ifølge foretaksforskriften § 4 foreslås nødvendige tiltak for å holde rammene eller foretas nødvendige endringer i budsjettet.

Vi har kontrollert at opprinnelig budsjett og budsjettreguleringer i regnskapet er i henhold til de vedtak som er fattet i styret og kommunestyret og at særregnskapet er i samsvar med dette. Det er i år lite avvik mellom regnskapet og det regulerte budsjettet i regnskapsdokumentet, og er en stor bedring fra i fjor.
Avskrivningene bør budsjetteres, de viser anleggsmidlenes kapitalslit og bør komme fram som en del av driftsutgiftene, som har betydning for brutto driftsresultat.

Årsberetningen
Årsberetningen er vedtatt av styret 13.3.2017. Vi har kontrollert at regnskapstallene er konsistente med særregnskapet og at beretningen inneholder pliktige opplysninger i henhold til kommuneloven § 48 nr. 5, foretaksforskriften §15, jf. forskrift om årsregnskap og årsberetning § 10 og KRS nr. 6. Årsberetningen gir etter vår mening en god beskrivelse av den økonomiske situasjonen i Larvik kulturhus Bølgen KF og inneholder i hovedsak alle pliktige opplysninger for øvrig.

Foretakets økonomiske internkontroll
Den økonomiske internkontrollen vil ha betydning for foretakets økonomistyring. Mangler ved internkontrollen vil kunne medføre risiko for feil i særregnskapet og økt risiko for økonomiske misligheter. Revisor skal i henhold til forskrift om revisjon § 3 se etter at foretaket har ordnet den

økonomiske internkontrollen på en betryggende måte og med forsvarlig kontroll. Dersom det avdekkes feil og mangler i de interne rutinene, skal revisor rapportere dette til kontrollutvalget. Vi har ikke avdekket vesentlige svakheter i den interne kontrollen i 2016.

Misligheter
Det er viktig at foretaket har rutiner for å forebygge og avdekke misligheter. Vi har årlig møte med foretakets daglige ledelse, med fokus på dette temaet. Vårt inntrykk er at foretaket har fokus på å eliminere muligheter for økonomiske misligheter i sin drift, blant annet når det gjelder kassehåndtering. Vi har ikke fått innspill om eller avdekket misligheter i foretaket i 2016.

Særattestasjoner og rådgivning
Vi attesterer 6 ganger i året på foretakets krav om mva. kompensasjon iht. internasjonal revisjonsstandard (ISA) 800. Vi har ikke funnet vesentlige feil eller avvik.

Vi yter også rådgivningstjenester, men foretaket har ikke bedt om særskilt bistand i 2016.

Oppsummering
Vi mener framstillingen ovenfor kan være et godt grunnlag for kontrollutvalgets oppfølging av regnskapsrevisjonen for 2016. Forhold av betydning som ikke er endelig avklart ved avslutningen av revisjonen for 2016, vil bli fulgt opp i forbindelse med revisjonen for 2017.

Vi mener at særregnskapet ikke inneholder vesentlige feil eller mangler og anbefaler at dette fastsettes som Larvik kulturhus Bølgen KF sitt særregnskap for 2016.

Skien, 6.4.2017
Telemark kommunerevisjon IKS

Lisbet Fines
oppdragsansvarlig revisor/
registrert revisor

Britt Elisabeth Skeie
revisor

kopi: Larvik kulturhus Bølgen KF

Arkivsak-dok. 17/00063-3
Saksbehandler Orrvar Dalby

Saksgang	Møtedato
Kontrollutvalget i Larvik	25.04.2017

SAK 19/17
ANSETTELSE AV VIRKSOMHETSLEDER - UNDERSØKELSE.

Forslag til vedtak:

Kontrollutvalget tar til etterretning forvaltningsrapport fra Telemark Kommunerevisjon IKS om ansettelse av virksomhetsleder kommunalteknikk – Øya.

Saken oversendes kommunestyret til orientering.

Vedlegg:
Forvaltningsrapport «Ansettelse av virksomhetsleder» fra Telemark Kommunerevisjon IKS.

Saksframstilling:

Kontrollutvalget fattet i møte 7.februar, sak 10/17, slikt vedtak:

> «Kontrollutvalget ber Telemark kommunerevisjon undersøke om kommunens ordinære rutiner og prosedyrer ble fulgt ved ansettelse av nåværende virksomhetsleder for kommunalteknikk.»

Telemark Kommunerevisjon IKS har 4.april d.å. oversendt endelig rapport til sekretariatet. Undersøkelsen er gjennomført som en forvaltningsrevisjon, med den metodikk som ligger til grunn i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon. Slik sekretariatet vurderer rapporten, svarer den på bestillingen som kontrollutvalget har gjort.

Rapporten har følgende konklusjon:

> *«Bortsett fra at innstillingen ikke er begrunnet, mener vi at kommunen har fulgt sitt ansettelsesreglement ved ansettelsen av virksomhetsleder for kommunalteknikk Øya.*
>
> *Basert på den informasjon vi har tilgang til, mener vi at kommunalsjefen var habil til å foreta ansettelsen av virksomhetsleder for kommunalteknikk – Øya.*

Hovedtillitsvalgt og innstilt kandidat har kjent hverandre lenge gjennom samme gruppe i idrettsforeningen. Basert på hvordan slike relasjoner vanligvis blir vurdert, mener vi at denne relasjonen ikke medførte at hovedtillitsvalgt var inhabil. Vi mener likevel at spørsmålet om hovedtillitsvalgtes habilitet burde ha vært tatt opp og avklart av ansettelsesrådet og at behandlingen burde ha framgått av protokollen, jfr. forvaltningsloven §8».

Rådmannen har fått oversendt rapporten til høring, men hadde ingen kommentarer til denne. Det foreslås at rapporten med kontrollutvalgets vedtak oversendes kommunestyret til orientering.

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Ansettelse av virksomhetsleder

Forvaltningsrevisjon - Larvik kommune

2017 :: 709 024

Forord

Telemark kommunerevisjon IKS er et av landets største interkommunale revisjonsselskaper. Alle de 18 kommunene i Telemark, kommunene Larvik og Lardal i Vestfold og Telemark fylkeskommune er eiere av selskapet. Vi utfører revisjon og andre tjenester for våre eiere og andre kommunale/fylkeskommunale aktører.

Telemark kommunerevisjon IKS utfører forvaltningsrevisjon innenfor en rekke områder, og med forskjellige innfallsvinkler. Våre ansatte har samfunnsfaglig, økonomisk og juridisk utdanning på mastergradsnivå, og har bred kompetanse innen offentlig forvaltning. *Vi gjennomfører oppdragene i samsvar med Norges kommunerevisorforbunds standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001).* Denne undersøkelsen er gjennomført av forvaltningsrevisor Anne Hagen Stridsklev, med Kirsti Torbjørnson som oppdragsansvarlig.

Vi samarbeider faglig og administrativt med Buskerud kommunerevisjon IKS og Vestfold kommunerevisjon.

Larvik kommune har fått følgende rapporter om forvaltningsrevisjon fra 2012:

- 709 013 Rivning av Ahlefeldtsgate – saksforberedelse (2012)
- 709 013-2 Tilleggsrapport – Rivning av Ahlefeldtsgate – saksforberedelse (2012)
- 709 005 Byggesaksbehandling (2013)
- 709 015 Tilpasset opplæring (2014)
- 709 016 Etikk og varsling (2015)
- 709 017 Forundersøkelse – Forebyggende arbeid (2014)
- 709 018 Døgnbemannet omsorg (2015)
- 709 020 Eiendomsforvaltning (2016)
- 709 021 Selvkost på kommunale gebyrer (2016)

Du kan finne alle våre rapporter på vårt nettsted www.tekomrev.no, der du også kan lese mer om forvaltningsrevisjon generelt.

Innhold

Sammendrag iii

1 Innledning 1
- **1.1 Kontrollutvalgets bestilling** 1
- **1.2 Bakgrunn, problemstillinger og revisjonskriterier** 1
- **1.3 Metode og kvalitetssikring** 1
- **1.4 Avgrensing** 1
- **1.5 Høring** 2

2 Ansettelse av virksomhetsleder 3
- **2.1 Utlysning** 3
- **2.2 Ansettelsen** 5
- **2.3 Habilitet** 10

3 Konklusjon 15

Litteratur og kildereferanser 16

Vedlegg 1: Rådmannens høringsuttalelse 17

Vedlegg 2: Metode og kvalitetssikring 18

Foto forside: Danny Twang

Sammendrag

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i sak 10/17. Kontrollutvalget fattet følgende vedtak:

> *Kontrollutvalget ber Telemark kommunerevisjon undersøke om kommunens ordinære rutiner og prosedyrer ble fulgt ved ansettelse av nåværende virksomhetsleder for kommunalteknikk.*

Bakgrunn, problemstillinger og revisjonskriterier

Larvik kommune tilsatte høsten 2014 ny virksomhetsleder for Kommunalteknikk Øya. Kontrollutvalget har fått henvendelser om ansettelsen, hovedsakelig vedrørende relasjoner mellom medlemmer i ansettelsesrådet og virksomhetsleder, og om en uavklart byggesak mellom virksomhetsleder og kommunen. Kontrollutvalget har derfor bedt om en undersøkelse av om ordinære rutiner ble fulgt ved ansettelsen.

Rapporten handler om følgende problemstilling:

- *Ble kommunens ordinære rutiner og prosedyrer fulgt ved ansettelse av nåværende virksomhetsleder for kommunalteknikk-Øya?*

Revisjonskriteriene er hentet fra kommunens ansettelsesreglement og fra forvaltningsloven.

Ansettelsesprosessen

Stillingen som virksomhetsleder ble utlyst i lokalpresse og på nett, og kommunen satte ned et ansettelsesråd til å forestå ansettelsen. Det er gjennomført intervjuer av aktuelle kandidater. Det er ikke innhentet referanser for de aktuelle kandidatene. Slik vi tolker ansettelsesreglementet er det adgang til å unnlate å innhente referanser dersom det ikke anses som *nødvendig*.

Larvik kommune har ikke nedtegnelser fra intervjuer eller annen dokumentasjon som viser hvordan kandidatene er kontrollert og vurdert. Ansettelsesreglementet stiller ikke krav om slik dokumentasjon.

Reglementet krever at det skal gis en kortfattet begrunnelse for innstillingen. Vi legger til grunn at begrunnelsen skal være skriftlig. Vi kan ikke se at innstillingen er begrunnet.

Kommunalsjef ble orientert om den uavklarte bryggesaken av innstilt kandidat. De andre medlemmene i ansettelsesrådet kjente ikke til denne saken da ansettelsen ble foretatt. Ansettelsesreglementet har ikke regler om det skal kontrolleres eller legges vekt på om søkere til kommunale stillinger har uavklarte saker med kommunen.

Habilitet

Forvaltningslovens regler om habilitet gjelder i tilsettingssaker. Basert på den informasjonen vi har fått, foreligger det ikke forhold mellom medlemmene i ansettelsesrådet og innstilt kandidat som omfattes av de absolutte inhabilitets-bestemmelsene i forvaltningsloven § 6 første ledd.

Inhabilitet kan inntre dersom det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til avgjørelsen, jf. forvaltningsloven § 6 andre ledd. Relevant vurderingstema her er om noen som tjenestemannen/ansettelsesrådet har nær og personlig tilknytning til vil få fordel av avgjørelsen. Slike nære og personlige relasjoner kan f.eks. omfatte fjernere slektskap enn det som omfattes av forvaltningsloven § 6 første ledd og nært vennskap eller sterkt uvennskap. Kollegiale forhold alene regnes ikke som en nær og personlig relasjon.

Etter hva vi har fått opplyst har to av medlemmene i ansettelsesrådet, kommunalsjef og hovedtillitsvalgt, et felles berøringspunkt med innstilt kandidat gjennom IF Fram. Kommunalsjefen har vært engasjert i håndballgruppa og innstilt kandidat i skøytegruppa. Vi mener at det ikke foreligger en personlig relasjon mellom kommunalsjef og innstilt kandidat som tilsier at kommunalsjef var inhabil, eller at det var grunn til å ta dette opp i ansettelsesrådet.

Hovedtillitsvalgt og innstilt kandidat har kjent hverandre lenge gjennom sitt engasjement i skøytegruppe, men har ikke omgått hverandre privat. Etter vår vurdering av vanlig praksis, medførte ikke denne relasjonen at hovedtillitsvalgt var inhabil. Vi mener likevel at spørsmålet om hovedtillitsvalgts habilitet burde ha vært tatt opp og avklart av ansettelsesrådet og at behandlingen burde ha fremgått av protokollen, jf. forvaltningsloven § 8.

Konklusjon

Bortsett fra at innstillingen ikke er begrunnet, mener vi at kommunen har fulgt ansettelsesreglementet sitt ved ansettelsen av virksomhetsleder for kommunalteknikk Øya.

Basert på den informasjonen vi har tilgang til, mener vi at kommunalsjefen var habil til å foreta ansettelsen av virksomhetsleder for kommunalteknikk-Øya.

Hovedtillitsvalgt og innstilt kandidat har kjent hverandre lenge gjennom samme gruppe i idrettsforeningen. Basert hvordan slike relasjoner vanligvis blir vurdert, mener vi at denne relasjonen ikke medførte at hovedtillitsvalgt var inhabil. Vi mener likevel at spørsmålet om hovedtillitsvalgts habilitet burde ha vært tatt opp og avklart av ansettelsesrådet og at behandlingen burde ha fremgått av protokollen, jf. forvaltningsloven § 8.

Skien, 4. april 2017
Telemark kommunerevisjon IKS

1 Innledning

1.1 Kontrollutvalgets bestilling

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i sak 10/17. Kontrollutvalget fattet følgende vedtak:

> *Kontrollutvalget ber Telemark kommunerevisjon undersøke om kommunens ordinære rutiner og prosedyrer ble fulgt ved ansettelse av nåværende virksomhetsleder for kommunalteknikk.*

1.2 Bakgrunn, problemstillinger og revisjonskriterier

Larvik kommune tilsatte høsten 2014 ny virksomhetsleder for Kommunalteknikk Øya. Kontrollutvalget har fått henvendelser om ansettelsen, hovedsakelig vedrørende relasjoner mellom medlemmer i ansettelsesrådet og virksomhetsleder, og om en uavklart byggesak mellom virksomhetsleder og kommunen. Kontrollutvalget har derfor bedt om en undersøkelse av om ordinære rutiner ble fulgt ved ansettelsen.

Rapporten handler om følgende problemstillinger:

- *Ble kommunens ordinære rutiner og prosedyrer fulgt ved ansettelse av nåværende virksomhetsleder for kommunalteknikk-Øya?*

Revisjonskriteriene er hentet fra kommunens ansettelsesreglement. Kommunen skriver at hensikten med reglementet er å beskrive ansettelsesprosessen slik at det fører til en ensartet, ryddig og kvalitetsmessig saksbehandling i henhold til lov og forskrift. Kriterier om habilitet er hentet fra forvaltningsloven.

1.3 Metode og kvalitetssikring

Denne forvaltningsrevisjonen er utarbeidet på bakgrunn av en gjennomgang av tilgjengelig skriftlig dokumentasjon om ansettelsen. Vi har i tillegg stilt spørsmål om ansettelsen til kommunen, som er besvart av kommunens HR-sjef. Vi har også hatt møte med HR-sjef og de personer som satt i intervjuutvalget (ansettelsesutvalget og konsulent fra Jobzone) og en samtale med den personen som ble ansatt som virksomhetsleder.

1.4 Avgrensing

Ansettelsesreglementet beskriver hva som skal gjøres før en ev. utlysning av ledig stilling. Det skal bl.a. vurderes om noen har fortrinnsrett til stillingen, om stillingen skal

holdes ubesatt, omgjøres eller nedlegges, og om stillingen skal lyses ut internt eller eksternt. Vi legger til grunn at disse vurderingene er gjort og at det var avklart av stillingen som virksomhetsleder Kommunalteknikk Øya skulle lyses ut eksternt.

Vi gjør ikke noen vurdering av om kommunen tilsatte den best kvalifiserte kandidaten.

1.5 Høring

Rapporten er sendt på høring til rådmannen 28. mars 2017. Rådmannen hadde ingen kommentarer til rapporten.

2 Ansettelse av virksomhetsleder

Ble kommunens ordinære rutiner og prosedyrer fulgt ved ansettelse av nåværende virksomhetsleder for kommunalteknikk-Øya?

2.1 Utlysning

2.1.1 Revisjonskriterium

Om utlysning av stillinger

Sentraladministrasjonen skal koordinere utlysningstekster, og sette dem inn i fellesannonse i lokalpressen/intranett. Fullstendig utlysningstekst skal legges ut på Larvik kommunes internett. (Ansettelsesreglementet pkt. 2.1.9)

Utlysningsdokumentet skal kvalitetssikres av HR-avdelingen og tillitsvalgte skal presenteres for utlysningsteksten så fort den foreligger og før utlysning. (Ansettelsesreglementet pkt. 2.1.10 /2.1.13.1)

Søknadsfrist er vanligvis to uker fra utlysning. (Ansettelsesreglementet 2.1.8)

Dette gir følgende revisjonskriterier:

- Ledige stillinger skal lyses ut i lokalpressen og kommunens intranett. Fullstendig utlysningstekst skal ligge på kommunens nettside.
- Utlysningsdokumentet skal være kvalitetssikret av HR-avdelingen før utlysning.
- Tillitsvalgte skal presenteres for utlysningsteksten så fort den foreligger og før utlysning.
- Søknadsfristen skal vanligvis være to uker fra utlysning.

2.1.2 Fakta om utlysningen

Utlysningsteksten var kvalitetssikret av HR-avdelingen mener HR-sjef. Konsulenten fra Jobzone som var med på å utforme utlysningsteksten, sier at det er vanlig praksis at HR-avdelingen kontrollerer utlysningstekster, og han mener at det ble gjort i dette tilfellet også. Tillitsvalgt opplyser at hun var med på møter fra starten av, og at hun også var involvert i arbeidet med utlysningsteksten.

Ifølge utlysningsteksten ønsket kommunen at ny virksomhetsleder i Kommunalteknikk Øya skulle ha følgende kvalifikasjoner:

Utdrag fra utlysningen

Ønskede kvalifikasjoner

- Ledererfaring
- Budsjettarbeid og økonomioppfølging
- Faglig ledelse innen kommunaltekniske oppgaver

Lederstil og personlighet

Vi ønsker en leder med en lederstil preget av nærhet til «sine» og kulturbygging basert på gjensidig respekt, tillit og åpenhet. Du er trygg og modig. Hos oss innebærer mot at du tør å stille krav/utfordre både oppover og nedover – at du tør å la ansatte få «frihet under ansvar» - at du tør å følge opp – og at du tør å røre ved etablerte «hellige kuer» dersom du mener at det til det beste for helheten. Vi ønsker en selvstendig person – i praksis kan det bety at du selv tar beslutningen hvis du vet at den ikke blir noe bedre av å heve den til et høyere nivå.

HR-sjef opplyser at stillingen som virksomhetsleder i Kommunalteknikk Øya ble utlyst på intranettet til kommunen, Finn.no, Østlandsposten og Sandefjords Blad. Ifølge utskrift av utlysning fra Finn.no var den publisert 29. august 2014. Søknadsfristen var 14. september 2014.

2.1.3 Revisors vurdering

Vi mener at kommunen har lyst ut stillingen i samsvar med sitt ansettelsesreglement. Utlysningsteksten er kvalitetssikret før utlysning, og stillingen er utlyst på nett og i lokalpresse. Søknadsfristen var to uker.

2.2 Ansettelsen

2.2.1 Revisjonskriterium

Om myndighet til å ansette

Det følger av ansettelsesreglementet at det er rådmannen som delegerer myndighet til å ansette (pkt. 2.1.2). Der hvor ansettelsesmyndigheten er delegert, er det et ansettelsesråd som ansetter (pkt. 2.1.2.3). Et ansettelsesråd består av rådmann/kommunalsjef/virksomhetsleder eller den han/hun bemyndiger og en tillitsvalgt. Rådmann/kommunalsjef/virksomhetsleder er leder av ansettelsesrådet (pkt. 2.1.2.4). For ansettelse av virksomhetsledere og ansettelser i egen stab, har kommunalsjefen eget ansettelsesråd (pkt. 2.1.13.1).

Om utvelgelse av søkere

Utvelgelse av søkere skal skje ut ifra generelle saklighetskrav for forvaltningsvedtak. I ansettelsessaker innebærer det at det tas sikte på å finne fram til den søker som synes å være best egnet til stillingen. Den kravspesifikasjon, stillingsbeskrivelse og de kvalifikasjonskrav som er fastsatt i utlysningsteksten, er bindende for ansettelsesmyndigheten. (Pkt. 2.1.12.1)

Det skal foretas intervju i alle stillinger (pkt. 2.1.12.2). Ansettelsesrådet avgjør hvilke søkere som bør kalles inn til intervju. Intervjupanelet kan bestå av ansettelsesrådet i tillegg til andre berørte organisasjoner/avdelingsledere/fagpersoner som ansettelsesrådet selv bestemmer. Pkt. 2.1.13.1.

Det skal gjennomføres sjekk av alle søkere som blir innkalt til intervju. Sjekken bør omfatte referanser og kontroll av CV. I stillinger der sikkerhet spiller en viktig rolle, skal søkeren sjekkes ekstra grundig. Pkt. 2.1.13.1.

Det skal lages en innstilling som skal inneholde minst to kandidater mer enn det antall som skal ansettes. Er det bare én kandidat som er egnet til stillingen, settes det ikke opp flere kandidater i innstillingen. Det skal gis en kortfattet begrunnelse for valget og rangeringen. Pkt. 2.1.13.1.

Før innstillingen utarbeides, innhentes nødvendige referanser for de aktuelle søkerne (pkt. 2.1.13.1).

Det er ansettelsesrådet v/leder som innstiller og ansettelsesrådet som ansetter (pkt. 2.1.13.1).

Dette gir følgende revisjonskriterier:

- Virksomhetsledere skal ansettes av et ansettelsesråd som minst består av kommunalsjef og tillitsvalgt.
- Det skal gjennomføres intervju i alle ansettelser.
- Det skal gjennomføres sjekk av alle som kalles inn til intervju. I stillinger der sikkerhet spiller en viktig rolle, skal søkeren sjekkes ekstra grundig. Det skal innhentes nødvendige referanser før innstillingen utarbeides.
- Leder av ansettelsesrådet skal avgi en begrunnet innstilling med minst tre kandidater.
- Ansettelsesrådet ansetter.

2.2.2 Ansettelsesrådet/utvalget

Det var tretten søkere til stillingen. Fem søkere ønsket å bli unntatt offentlighet. En av de fem søkerne trakk søknaden, de resterende fire søkerne ble unntatt offentlighet. Arne Nicander, som ble ansatt i stillingen, var en av søkerne som var unntatt offentlighet.

Ansettelsesutvalget bestod av kommunalsjef for Areal og teknikk, hovedtillitsvalgt og sekretær. Sekretær deltok ikke i diskusjoner og vurderinger.

Kommunen har hatt bistand fra rekrutteringsfirmaet Jobzone til ansettelsen. Jobzone har gjennomført jobbanalyse, dvs. kartlagt hvilke kvalifikasjoner og egenskaper den personen som skal tilsettes burde ha. Jobzone har videre utformet endelig annonsetekst og koordinert arbeidet med arbeidet med digital- og avisannonsering. Jobzone var ett av kontaktpunktene i nettannonsen på Finn.no i tilfelle spørsmål fra kandidater. Kommunen opplyser at Jobzone hadde en lederrolle i intervjuprosessen og styrte første- og annengangsintervjuer. Kommunalsjefen sier at han deltar i relativt få ansettelser, og derfor ønsket han at Jobzone skulle lede intervjuene. Da hadde han selv muligheten til å i større grad lytte aktivt og komme med oppfølgingsspørsmål.

<u>Intervju og vurdering av kandidater</u>

Fire kandidater ble kalt inn til intervju. HR-sjef skriver følgende om utvelgelsesprosessen:

> *Dette ble utført en gjennomgang av alle mottatte søknader med tilhørende CVer, vedlegg og attester. Søkerkandidatene ble vurdert opp imot kriteriene som gjaldt for stillingen. Alle medlemmer i utvalget gikk igjennom søknadene og CVene, før man hadde felles møte i ansettelsesutvalget den 1.10.2014 hvor*

man gjennomgikk kandidatene og valgte ut de som skulle kalles inn på 1. gangs intervju.

Det ble ikke foretatt noen skriftlig dokumentasjon utover opplistingen av hvilke kandidater som skulle kalles inn til 1. gangs intervju. Det påpekes at det ikke er i tråd med ansettelsesreglementet i kommunen å dokumentere utvelgelse for innkalling til intervju, kun at det skal gjennomføres en sjekk.

Intervjuutvalget bestod av:

- kommunalsjef for Areal og teknikk Tom Henning Ruud
- hovedtillitsvalgt Kjellaug Olsen
- sekretær Anne Kristin Olsen
- Bjørn Sandmæl fra Jobzone

Tre av kandidatene ble kalt inn til annen gangs intervju, i det videre omtalt som søker 1, 7 og 13 (søker nr. 1 er Arne Nicander). HR-sjef sier at det ikke ble gjennomført formell referansesjekk av de kandidatene som innkalt til intervju. Om dette sier HR-sjef:

- Jobzone hadde kjennskap til søker nr. 1 via to andre rekrutteringsprosesser med en annen oppdragsgiver og hadde gjennomført vurderinger knyttet til kandidaten på et tidligere tidspunkt. Hovedtillitsvalgt kjente som leder av Skøytegruppen gjennom 30 år til søker nr. 1 som er en skøyteløper i skøytemiljøet.

- Kommunalsjef hadde kjennskap til søker nr. 7, fordi kandidaten på dette tidspunktet jobbet i kommunalteknikk og var intern søker. Sekretær for utvalget, Anne Kristin Olsen hadde gjennom sitt daglige arbeide i Larvik kommune en arbeids-/kollegarelasjon til søker nr. 7.

- Kommunalsjef hadde et perifert kjennskap til søker nr. 13 gjennom Fram idrettsforening og gjennom felles venner. Jobzone hadde en kunderelasjon til søker nr. 13 gjennom kandidatens ansettelsesforhold. Jobzone kjente også til søker nr. 13 gjennom tidligere rekrutteringsprosess hos en annen oppdragsgiver og hadde utført vurderinger knyttet til kandidaten på et tidligere tidspunkt.

Under annen gangs intervjuet ble kandidatene bedt om svare på denne case-oppgaven:

> Som virksomhetsleder for KMT/Øya vil du møte lederutfordringer på flere nivåer. Larvik kommune tror på at gode ledere utgjør en forskjell i det å «løse oppdraget og ta vare på medarbeidere». I Areal og teknikk er vi i prosess med å utarbeide en plattform for hvordan vi som ledere skal framstå. Denne plattformen bæres av fire grunnpilarer som du må ha et forhold til. Som leder i Areal og teknikk må du være **helhetsorientert, endringsorientert og medarbeiderorientert**, i tillegg så har vi en femte dimensjon; du må være en *synlig rollemodell*.
>
> Oppgave:
> Når vi møtes til torsdag så vil vi at du skal presentere dine refleksjoner rundt disse fire grunnpilarene og bakgrunnen for disse refleksjonene. I tillegg vil vi gjerne vite hva du legger i begrepet å være en synlig rollemodell.
>
> Hvordan du presenterer det overlater vi til deg og du har inntil 25 minutter til rådighet. PC er tilgjengelig.

Kommunen har ikke skriftlige nedtegnelser fra intervjuene eller annen skriftlig dokumentasjon som viser hvordan kandidatene ble sjekket og vurdert. Jobzone utarbeidet en skriftlig vurdering av kandidatene som var inne til annen gangs intervju. Dette er Jobzone's dokument og ikke Larvik kommunes. Innholdet i vurderingen ble muntlig presentert for ansettelsesrådet.

HR-sjef mener at stillingen som virksomhetsleder for Kommunalteknikk Øya ikke er en stilling der søkere må sjekkes ekstra grundig ut fra sikkerhetshensyn. HR-sjef sier at virksomhetslederen har ansvar for drift- og vedlikehold av bl.a. vann- og avløpsanlegg, og at vedkommende ikke har ansvar for kommunens vannforsyning. Det er derfor ikke behov for sikkerhetsvurderinger knyttet til vannforsyning.

2.2.3 Innstilling og begrunnelse for innstilling

Ansettelsesrådet fattet 5. november 2014 følgende beslutning:

> *Etter en totalvurdering av medlemmene i ansettelsesrådet ble det enighet om å innstille søker nr. 1, Arne Nicander til stillingen, og det innstilles ikke flere kandidater.*

Begrunnelse for innstillingen fremgår ikke av protokollen fra ansettelsesrådet. HR-sjef skriver i svar til oss at søkeren var best egnet ut ifra egnede kvalifikasjoner, lederstil, personlighet og best kvalifisert opp mot en helhetsvurdering, og at kandidaten overgikk de andre kandidatene i praktisk besvarelse på case i intervjuet.

HR-sjef sier at ansettelsesrådet mente at det bare var én søker som var kvalifisert til stillingen, og at det derfor bare ble innstilt én kandidat. HR-sjef skriver videre at tillitsvalgte var fortrolig med å innstille én kandidat, og at utvalget mente at stillingen måtte lyses ut på nytt dersom den innstilte søkeren ikke tok imot stillingen

2.2.4 Bryggesaken

Søker nr. 1 har siden 2012 vært i konflikt med kommunen om en brygge han har oppført. Kommunens befaring på søkers eiendom i 2012 avdekket at søker hadde oppført brygge uten foregående søknad og godkjenning. Søker fikk varsel om pålegg om fjerning av bryggen i mai 2012. I mai 2015 gav planutvalget søker pålegg om å fjerne bryggen. Dersom bryggen ikke ble fjernet måtte søker betale en tvangsmulkt på kr 50 000. Søker søkte om dispensasjon fra kommuneplanens arealplan og plan- og bygningsloven § 1-8 i 2016. Denne søknaden er ikke endelig avgjort.

Publikumshenvendelser om dette forholdet er noe av bakgrunnen for at kontrollutvalget ønsket saken undersøkt. Vi har spurt kommunen om ansettelsesutvalget var kjent med denne saken. Kommunalsjefen sier at søker orienterte ham om at han hadde en uløst sak med kommunen. Kommunalsjefen er ikke sikker på akkurat når han fikk denne informasjonen. Hverken hovedtillitsvalgt, sekretær eller Jobzone var kjent med denne saken på daværende tidspunkt. Saken ble derfor ikke diskutert i utvalget i forbindelse med ansettelsen.

Kommunen presiserer at saken fortsatt er under prosess, og mener at det ennå ikke er avgjort om bryggen er ulovlig. Kommunalsjef og tillitsvalgt mener det er rart at bryggesaken kobles til ansettelsen. Kommunalsjefen mener at denne saken ikke er et element som burde tas med i vurderingen av om søker ville være en *synlig rollemodell*, jf. casetekst. Kommunalsjefen mener at søkeren hadde synliggjort i intervjuene at han ville være en god rollemodell for Kommunalteknikk Øya.

2.2.5 Revisors vurdering

Personalsaker faller innenfor forvaltningslovens generelle virkeområde, og tilsettingssaker er å regne som enkeltvedtak, med visse begrensninger, jf. forvaltningsforskriften kapittel 5. Det stilles i utgangpunktet like strenge krav til saksbehandlingen i tilsettingssaker som i andre saker som kommunen håndterer, og

det gjelder generelt et ulovfestet krav til skriftlig saksbehandling og dokumentasjon, selv om partene ikke har de samme rettighetene til innsyn og begrunnelse. Sivilombudsmannen har kritisert kommunene for lite betryggende saksbehandling ved ansettelser, og for at manglende skriftlighet bryter med de ulovfestede prinsippene om forsvarlig saksbehandling. Manglende skriftlige nedtegnelser kan svekke tilliten til avgjørelsene. Sivilombudsmannen viser til at skriftlighet gjør at beslutningstakere blir bevisstgjort og at det er mulig å få tilgang til sentrale vurderinger i prosessen. Ansettelsesreglementet til Larvik kommune har ikke regler om at ansettelsesprosessen skal dokumenteres.

Kommunen har i samsvar med reglementet nedsatt et ansettelsesråd til foreta ansettelsen. Det er foretatt intervjuer i denne ansettelsen. Det er ikke innhentet eksterne referanser på de kandidatene som ble innkalt til intervju, og heller ikke på den kandidaten som ble innstilt til stillingen. Ansettelsesreglementet sier at referanser bør sjekkes for de kandidatene som blir kalt inn til intervju og at nødvendige referanser skal sjekkes for de kandidatene som innstilles. I denne ansettelsen har ansettelsesrådet basert seg på egen kjennskap til kandidatene, og vi antar derfor at rådet mente at referanser ikke var nødvendige for denne kandidaten.

Larvik kommunen har ikke nedtegnelser fra intervjuer, eller annen dokumentasjon som viser hvordan kandidatene er kontrollert og vurdert. Som nevnt over, krever ikke ansettelsesreglementet slik dokumentasjon. Ifølge reglementet skal leder av ansettelsesutvalget gi en kortfattet begrunnelse for innstillingen. Vi legger til grunn at denne begrunnelsen skal avgis skriftlig. Vi kan ikke se at det foreligger skriftlig begrunnelse for innstillingen.

Ansettelsesreglementet har ikke regler om at det skal kontrolleres eller legges vekt på om søkere til kommunale stillinger har uavklarte saker med kommunen.

2.3 Habilitet

2.3.1 Revisjonskriterium

En tjenestemann som er inhabil, må fratre når saken forberedes eller avgjøres. Formålet med habilitetsreglene er å motvirke usaklighet og forskjellsbehandling og å bidra til å sikre tilliten til forvaltningen. Reglene bidrar også til å beskytte beslutningstakerne mot at det sås tvil om deres troverdighet.

Forvaltningsloven § 6. (habilitetskrav).

En offentlig tjenestemann er ugild til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en forvaltningssak

a) når han selv er part i saken;

b) når han er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken;

c) når han er eller har vært gift med eller er forlovet med eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part;

d) når han er verge eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte;

e) når han leder eller har ledende stilling i, eller er medlem av styret eller bedriftsforsamling for

1. et samvirkeforetak, eller en forening, sparebank eller stiftelse som er part i saken, eller
2. et selskap som er part i saken. Dette gjelder likevel ikke for person som utfører tjeneste eller arbeid for et selskap som er fullt ut offentlig eid og dette selskapet, alene eller sammen med andre tilsvarende selskaper eller det offentlige, fullt ut eier selskapet som er part i saken.

Likeså er han ugild når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet; blant annet skal legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om ugildhetsinnsigelse er reist av en part.

Er den overordnede tjenestemann ugild, kan avgjørelse i saken heller ikke treffes av en direkte underordnet tjenestemann i samme forvaltningsorgan.

Ugildhetsreglene får ikke anvendelse dersom det er åpenbart at tjenestemannens tilknytning til saken eller partene ikke vil kunne påvirke hans standpunkt og verken offentlige eller private interesser tilsier at han viker sete.

Det følger av forvaltningsloven § 10 at reglene om habilitet gjelder «*enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan*», dvs. at habilitetsreglene gjelder for konsulenten fra Jobzone.

Forvaltningsloven § 8 første og andre ledd fastsetter hvordan habilitetsspørsmålet skal avgjøres

> *Tjenestemannen avgjør selv om han er ugild. Dersom en part krever det og det kan gjøres uten vesentlig tidsspille, eller tjenestemannen ellers selv finner grunn*

til det, skal han forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede til avgjørelse.

I kollegiale organ treffes avgjørelsen av organet selv, uten at vedkommende medlem deltar. Dersom det i en og samme sak oppstår spørsmål om ugildhet for flere medlemmer, kan ingen av dem delta ved avgjørelsen av sin egen eller et annet medlems habilitet, med mindre organet ellers ikke ville være vedtaksført i spørsmålet. I sistnevnte tilfelle skal alle møtende medlemmer delta.

Dette gir følgende revisjonskriterium:

- Den som er inhabil kan ikke delta i avgjørelsen av en sak.
- Spørsmål om inhabilitet hos medlem i kollegialt organ skal behandles av organet og protokolleres.

2.3.2 Fakta om habilitet

Det fremgår ikke av protokollen fra ansettelsesrådet at noen av medlemmene tok opp spørsmål om egen habilitet.

Vi har spurt om hvordan medlemmene i ansettelsesrådet kjente innstilt kandidat og om noen i rådet vurderte sin habilitet i denne saken. Vi har fått følgende svar.

- Kommunalsjefen vurderte ikke sin habilitet, fordi han ikke hadde noen relasjoner til innstilt kandidat. Kandidaten har vært en del av skøytemiljøet i IF Fram, og var aktiv skøyteløper på 80-tallet. Kommunalsjefen har vært involvert i håndballgruppa i Fram, først som håndballspiller 70 og 80-tallet, og siden som trener for dame- og herrelaget. Innstilt kandidat og kommunalsjefen vokste opp i samme gate, men de var ikke barndomskamerater. Aldersforskjellen er fem år. Kommunalsjefen sier han ikke har hatt kontakt med kandidaten gjennom sitt engasjement i idrettslaget.

- Hovedtillitsvalgt vurderte sin habilitet, fordi hun kjente den innstilte som skøyteløper i skøytemiljøet. Hovedtillitsvalgt satt som leder av IF Fram skøyteklubb fra 1982 til 1985, og har utover dette til sammen drøye 10 år som aktiv tillitsvalgt i IF Fram hovedstyret. Kandidaten var aktiv skøyteløper på samme tidspunkt som hovedtillitsvalgt var formann for skøytegruppa, og de to har kjent hverandre lenge. Begge var involvert i å arrangere EM på skøyter i 2000. De to har aldri omgått hverandre privat.

- Sekretær i utvalget var ikke inkludert i diskusjoner om eller vurderinger av kandidatene. Vi har derfor ikke innhentet informasjon om vedkommende.

- Konsulenten fra Jobzone sier at han som konsulent skal alltid søke å opptre objektivt. Habilitetsutfordringer kan likevel oppstå dersom personen som har oppdraget skal vurdere søkere man er i nær relasjon med, f.eks. nær familie eller næreste venne-/omgangskrets. Konsulenten opplyser at i denne rekrutteringsprosessen var det ingen nære relasjoner mellom konsulenten og kandidatene.

Vi har ikke kartlagt habilitet i forhold til de andre søkerne til stillingen.

2.3.3 Revisors vurdering

Basert på den informasjon vi har fått, så foreligger det ikke forhold mellom innstilt kandidat og medlemmene i ansettelsesrådet som medfører inhabilitet etter forvaltningslovens § 6 første ledd. Spørsmålet er da om det foreligger «*andre særegne forhold*» som er egnet til å svekke tilliten til tjenestemennenes upartiskhet, jf. forvaltningsloven § 6 andre ledd.

Vi er ikke kjent med at noen av medlemmene i ansettelsesrådet selv vil ha noen «*særlig fordel, tap eller ulempe*» av avgjørelsen av denne saken. Det som er relevant vurderingstema i denne saken er om det kan sies å være «*nær personlig tilknytning*» mellom den som skal forberede eller avgjøre saken og noen som har fordel av avgjørelsen. Spørsmålet om habilitet avhenger dermed om det kan sies å være en nær og personlig tilknytning mellom et eller flere av medlemmene i ansettelsesrådet og innstilt kandidat. Slike nære og personlige relasjoner kan bl.a. være særlig nært vennskap eller sterkt uvennskap. Alminnelig bekjentskap eller samarbeid og kollegiale forhold alene anses i utgangspunktet ikke som en nær personlig relasjon. Justisdepartementets lovavdeling har vurdert spørsmålet i flere saker. Personer som har hatt profesjonelt samarbeid, deltatt i faglige nettverk og ellers møtt hverandre ved enkelte private anledninger har lovavdelingen ikke ansett som å ha et nært og personlig forhold. På den andre siden er et kjennskap gjennom 20 år, deltakelse i hverandres større personlige anledninger og regelmessig privat kontakt samlet ansett å medføre inhabilitet i en sak som lovavdelingen har vurdert. I miljøer der «alle kjenner alle» eller der mange har tilsvarende personlig forhold som parten og tjenestemannen, vil habilitetsvurderingen gjerne være mildere enn ellers.

Konsulenten fra Jobzone har hatt en profesjonell relasjon til kandidaten, og dette anses ikke som en relasjon som medfører inhabilitet.

Etter hva vi har fått opplyst, har to medlemmer av ansettelsesrådet og innstilt kandidat et felles berøringspunkt i IF Fram. Kommunalsjefen har vært engasjert i håndball-gruppa som spiller og trener, mens kandidaten var involvert i skøytegruppa. Vi mener at det dermed ikke foreligger en personlig relasjon som tilsier at kommunalsjefen var inhabil, eller at det var grunn til å ta opp dette i ansettelsesrådet.

Hovedtillitsvalgt og innstilt kandidat har vært aktive i samme gruppe i idrettsforeningen og har kjent hverandre lenge, men har ikke omgått hverandre privat. Vi mener at dette tilknytningsforholdet framstår som en relasjon som mange vil ha med en lang rekke personer, og som vanligvis ikke innebærer at det foreligger en nær personlig relasjon. Etter vår vurdering av vanlig praksis medførte ikke relasjonen mellom hovedtillitsvalgt og innstilt kandidat inhabilitet. Vi mener likevel at spørsmålet om hovedtillitsvalgts habilitet burde ha vært tatt opp og avklart av ansettelsesrådet og at behandlingen burde ha fremgått av protokollen, jf. forvaltningsloven § 8.

3 Konklusjon

Ble kommunens ordinære rutiner og prosedyrer fulgt ved ansettelse av nåværende virksomhetsleder for kommunalteknikk-Øya?

Bortsett fra at innstillingen ikke er begrunnet, mener vi at kommunen har fulgt sitt ansettelsesreglement ved ansettelsen av virksomhetsleder for kommunalteknikk Øya.

Basert på den informasjonen vi har tilgang til, mener vi at kommunalsjefen var habil til å foreta ansettelsen av virksomhetsleder for kommunalteknikk-Øya.

Hovedtillitsvalgt og innstilt kandidat har kjent hverandre lenge gjennom samme gruppe i idrettsforeningen. Basert hvordan slike relasjoner vanligvis blir vurdert, mener vi at denne relasjonen ikke medførte at hovedtillitsvalgt var inhabil. Vi mener likevel at spørsmålet om hovedtillitsvalgtes habilitet burde ha vært tatt opp og avklart av ansettelsesrådet og at behandlingen burde ha fremgått av protokollen, jf. forvaltningsloven § 8.

Litteratur og kildereferanser

Lover og forskrifter:

- Lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
- Forskrift 15. juni 2004 nr. 905 om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv.
- Lov 2. oktober 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
- Forskrift 15. desember 2006 Forskrift til forvaltningsloven

Bøker:

- Grimstad, Kyrre og Halvorsen, Siri: Forvaltningsloven i kommunene (Kommuneforlaget 2011)
- Engelsrud, Gerd (2013): Styring og vern; Arbeidsrett i offentlig sektor. Utgiversted: Cappelen Damm.
- Gyldendal rettsdata lovkommentar

Offentlige dokument

- Sivilombudsmannen (2012/1435) Tilsetting – Manglende skriftlighet og innhenting av referanser.

Vedlegg

Vedlegg 1: Høringsuttalelse fra administrasjonssjefen/rådmann
Vedlegg 2: Metode og kvalitetssikring

Vedlegg 1: Rådmannens høringsuttalelse

Vedlegg 2: Metode og kvalitetssikring

Den praktiske gjennomføringen

Forvaltningsrevisjonsprosjektet startet opp ved oppstartbrev til Larvik kommune 10. februar 2017.

Denne forvaltningsrevisjonen er utarbeidet på bakgrunn av en gjennomgang av tilgjengelig skriftlig dokumentasjon om ansettelsen. Vi har fått innsyn i dokumentasjon hos Jobzone om ansettelsen. Vi har i tillegg stilt spørsmål om ansettelsen til kommunen, som er besvart av kommunens HR-sjef. Vi har hatt møte med HR-sjef og de personer som satt i intervjuutvalget (ansettelsesutvalget og konsulent fra Jobzone). Vi har også hatt samtale med virksomhetsleder kommunalteknikk Øya. Det er skrevet referat fra møtene som er godkjent av deltakerne.

Pålitelighet og relevans

Forvaltningsrevisjonsprosjekter skal gjennomføres på en måte som sikrer at informasjonen i rapporten er relevant og pålitelig. Pålitelighet handler om at innsamling av data skal skje så nøyaktig som mulig, og at en skal kunne få samme resultat dersom undersøkelsen gjøres på nytt. Informasjonen i denne rapporten er verifisert ved godkjenning av møtereferat og i forbindelse med høringsprosessen.

Relevans handler om at en undersøker de forholdene som problemstillingene skal avklare. Vi mener at det er vi har undersøkt er relevante i forhold til problemstillingene for prosjektet.

God kommunal revisjonsskikk - kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres og rapporteres i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området, jf. forskrift om revisjon § 7. Denne rapporten er utarbeidet med grunnlag i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon[1].

RSK 001 krever at forvaltningsrevisjon skal kvalitetssikres. Kvalitetssikring skal sikre at undersøkelsen og rapporten har nødvendig faglig og metodisk kvalitet. Videre skal det

[1] Gjeldende RSK 001 er fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre med virkning fra 1 februar 2011, og er gjeldende som god kommunal revisjonsskikk. Standarden bygger på norsk regelverk og internasjonale prinsipper og standarder som er fastsatt av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og Institute of Internal Auditors (IIA).

sikres at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

Telemark kommunerevisjon IKS har utarbeidet et system for kvalitetskontroll som er i samsvar med den internasjonale standarden for kvalitetskontroll – *ISQC 1 Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og begrenset revisjon av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester*. Denne forvaltningsrevisjonen er kvalitetssikret i samsvar med vårt kvalitetskontrollsystem og i samsvar med kravene i RSK 001.

Arkivsak-dok. 17/00060-11
Saksbehandler Orrvar Dalby

Saksgang	Møtedato
Kontrollutvalget i Larvik	25.04.2017

SAK 20/17
FORVALTNINGSREVISJONSPROSJEKT "BYGGESAKSBEHANDLING LARVIK KOMMUNE" - FORSLAG TIL PROSJEKTPLAN.

Forslag til vedtak:
Kontrollutvalget godkjenner forslag til prosjektplan for forvaltningsrevisjonsprosjektet «Byggesaksbehandling Larvik kommune» fra Telemark Kommunerevisjon IKS datert 7.april 2017.

Endelig forvaltningsrapport med rådmannens høringsuttalelse leveres sekretariatet innen 1.november 2017 slik at saken kan behandles i kontrollutvalgets møte 14.november 2017.

Vedlegg:
Forslag til prosjektplan fra TKR datert 7.4.2017.

Saksframstilling:
Kontrollutvalget fattet i møte 7.mars d.å. slikt vedtak:

> «Kontrollutvalget vedtar forslag til mandat fra Telemark Kommunerevisjon IKS datert 22.mars 2017 for undersøkelse av «Byggesaksbehandling i Larvik kommune».
>
> Følgende hovedspørsmål bes undersøkt:
>
> 1.I hvilken grad har Larvik kommune betryggende kontroll med behandlingen av byggesaker?
>
> 2.I hvilken grad har Larvik kommune iverksatt korrupsjonsforebyggende tiltak?
>
> Kontrollutvalget ber om at forslag til prosjektplan med anslag på ressursbruk og endelig leveringsfrist framlegges på neste møte. Arbeidet med forvaltningsrevisjonen påbegynnes umiddelbart.

Kontrollutvalget ber om fortløpende statusoppdateringer på arbeidet med undersøkelsen på hvert møte fram til endelig levering.»

Telemark Kommunerevisjon IKS har 7.april d.å. oversendt forslag til prosjektplan, jfr. vedlegg.

Prosjektplanen er i tråd med det mandatet som kontrollutvalget godkjente i siste møte, og har følgende hovedproblemstillinger:

- I hvilken grad har Larvik kommune betryggende kontroll med behandlingen av byggesaker?
- I hvilken grad har Larvik kommune iverksatt korrupsjonsforebyggende tiltak for byggesaksbehandlingen?

Forvaltningsprosjektet er beregnet til ca. 650 timer og det er lagt opp til ferdigstillelse slik at kontrollutvalget kan behandle forvaltningsrapporten i møte 14.november 2017. Dersom prosjektet eventuelt skal utvides til å omfatte behandling av plansaker, er det forutsatt at rammene for prosjektet må drøftes og vurderes på nytt.

TELEMARK KOMMUNEREVISJON IKS	Utarbeidet dato/sign. 07.04.17/ Anne Sæterdal	Kommune: Larvik
Prosjekt: Byggesaksbehandling – Larvik kommune		

Prosjektplan

Bestilling

Vi viser til sak 13/17 der kontrollutvalget vedtok forslag til mandat for undersøkelse av «Byggesaksbehandling i Larvik kommune». Kontrollutvalget ba om å få forslag til prosjektplan med anslag på ressursbruk endelig leveringsfrist til møtet 25.04.17.

Problemstillinger

Vi har følgende hovedproblemstillinger:

> ***I hvilken grad har Larvik kommune betryggende kontroll med behandlingen av byggesaker?***
>
> ***I hvilken grad har Larvik kommune iverksatt korrupsjonsforebyggende tiltak for byggesaksbehandlingen?***

Vi vil i tillegg undersøke hvordan et utvalg av innbyggere som har fått byggesøknader behandlet vurderer den informasjon og veiledning som de har fått av kommunen. Dette blir en beskrivende del.

Revisjonskriterier

Til de to hovedspørsmålene utarbeider vi revisjonskriterier. Kildene for revisjonskriteriene er kommuneloven, arkivloven, forvaltningsloven og plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter og lovforarbeider, samt relevante veiledere og håndbøker:

- *Beskytt kommunen! Håndbok i antikorrupsjonsarbeid* fra KS og Transparency International,
- *Rådmannens internkontroll – Hvordan få orden i eget hus?* fra KS,
- *COSO – internasjonalt anerkjent rammeverk for internkontroll*
- *etikkportalen.no* som publiseres på regjeringen.no.

I mandatet er det lagt til grunn at det skal utarbeides problemstillinger som dekker ulike punkter. Disse punktene dekkes gjennom utarbeidelse av revisjonskriterier til hovedproblemstillingene. Revisjonskriteriene for å vurdere i hvilken grad kommunen har betryggende kontroll med behandlingen av byggesaker, jf. første problemstilling, vil ha utgangspunkt i følgende:

- Det må være en tydelig fordeling av oppgaver, ansvar og myndighet som er i tråd med delegasjonsreglementet.

- Kommunen må sikre tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til behandlingen av byggesaker. (Kapasitet omfatter også finansiering.)

- Det må gjennomføres risikovurdering av saksbehandlingen, som brukes til utarbeiding av tiltak for å sikre betryggende kontroll.

- Kommunen må ha kontrolltiltak for å sikre kravene satt til:
    - saksbehandlingstid og foreløpig svar (omfatter oppfølging av anbefaling knyttet til fristoverskridelser fra forvaltningsrevisjon i 2013),
    - veiledningsplikt, saksutredning og begrunnelse,
    - klagesaksbehandling,
    - habilitet,
    - likebehandling.

  Vi ser her både på rutiner og på praksis for saksbehandling i planutvalget og i administrasjonen (inkl. oppfølging av anbefalingene fra 2013). Vurderinger av praksis vil bygge på gjennomgang av saker.

- Kommunen må ha en strategi for tilsyn etter plan og bygningsloven, som omfatter lovpålagte prioriterte tilsynsområder.
  Vi ser her også på organisering og rutiner for arbeidet med tilsyn.
- Kommunen skal utarbeide rapporter fra tilsynsarbeidet (en årlig rapport over tilsynsvirksomheten og i den enkelte sak). (Inkl. oppfølging av anbefaling fra 2013).

- Kommunen må ha system/tiltak for å sikre ledelsesoppfølging av arbeidet med å sikre betryggende kontroll/ internkontroll.

For å vurdere kommunens arbeid med korrupsjonsforebyggende tiltak, jf. andre problemstilling, tar vi utgangspunkt i følgende:

- Kommunens etiske retningslinjer bør inngå i opplæringen av nyansatte og medlemmer i planutvalget.
- De etiske retningslinjene bør diskuteres jevnlig i Byggesak og Planutvalget og de ansatte/medlemmene bør være bevisste på etiske problemstillinger på eget området og hva rutinene betyr i praksis i egen virksomhet.
- Det må være lagt til rette for varsling knyttet til arbeid med byggesaker, rutinene må være kjent og det bør være en kultur for å kunne varsle.

- Kommunen bør ha gjennomført analyse av risiko for korrupsjon i byggesaksbehandlingen.

- Kommunen bør ha rutiner/kontrolltiltak for å redusere risiko for korrupsjon knyttet til:
    - ansattes og medlemmene i planutvalget sin virksomhet utenfor kommunen som kan ha betydning for habilitet (både ved ansettelser og gjennom interne retningslinjer),
    - at enkeltpersoner ikke har avgjørelsesmyndighet alene (gjelder kontroll både ved mottak/fordeling av saker, behandling og vedtak. Dette gjelder ved søknadsbehandling og klagesaksbehandling,
    - rutiner for arkivering/stenging av byggesaker,
    - gebyrfastsetting og innkreving.

Det kan være aktuelt med mindre justeringer og revisjonen ber om anledning til det. Hvis vi ser behov for større endringer, vil vi ta det opp med kontrollutvalget.

Undersøkelsesform og metode

Vi vil gjøre en systemrettet undersøkelse, og den vil bli gjennomført som forvaltningsrevisjon. Standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001) foreskriver framgangsmåter som sikrer uavhengighet, stiller krav til god dokumentasjon, og at vurderingene gjøres opp mot autoritative/allment anerkjente kriterier. I tillegg foreslår vi en beskrivende del, der vi innhenter syn på informasjon/veiledning gitt av kommunen fra et utvalg av personer som har fått behandlet byggesøknad i kommunen.

Datainnsamling vil i hovedsak skje ved:

- Intervju med sentrale ledere og et utvalg ansatte, samt leder av planutvalget og et utvalg av medlemmene. Det kan også være aktuelt med spørreundersøkelse.
- Dokumenter, herunder politiske vedtak, strategi- og plandokumenter, rutiner/prosedyrer.
- Saksgjennomgang av et utvalg av byggesaker. Vi vil gjøre et omfattende utvalg, slik at vi får et ekstra bredt og godt saksgrunnlag.
- Statistikk.
- Kartlegging/gjennomgang av sak/arkivsystemet.
- Undersøkelse/innhenting av synspunkt på informasjon/veiledning gitt av kommunen fra et utvalg «søkere».

Vi vil også å delta på møte i planutvalget.

Omfang og leveranse

Arbeidsomfanget er beregnet til 650 t.

Rapporten vil være ferdig til behandling i kontrollutvalgets møte 14.11.17.

Arkivsak-dok. 16/00236-3
Saksbehandler Orrvar Dalby

Saksgang	Møtedato
Kontrollutvalget i Larvik	25.04.2017

SAK 21/17
REFERATER

Forslag til vedtak:

Når det gjelder referatsak 1, er kontrollutvalget bekymret over at Skatt sør har gitt gjentatt pålegg til skatteoppkrever om å sørge for en tilfredsstillende arbeidsdeling ved alle utbetalinger. Kontrollutvalget forutsetter at dette forholdet straks bringes i orden.

Øvrige referatsaker tas til orientering.

Vedlegg:
1.Rapport fra stedlig kontroll av skatteoppkreverfunksjonen i Larvik kommune 2016.
2.Protokoll fra styremøte i VIKS 6.mars 2017.
3.Revisjonsrapport for Telemark Kommunerevisjon IKS.
4.Innkalling til representantskapsmøte i Telemark Kommunerevisjon IKS 19.04.2017.

Skatteetaten

Saksbehandler
Helge Mäkinen

Telefon
481 40 487

Deres dato

Deres referanse

Vår dato
03.02.2017

Vår referanse
2016/1058170

Skatteoppkreveren i Larvik
Postboks 2020
3255 LARVIK

Rapport fra stedlig kontroll av skatteoppkreverfunksjonen i Larvik kommune 2016

Vi viser til vårt kontrollbesøk 1. desember 2016 utført av Bjarne Holtan Møller og Helge Mäkinen fra Skatt sør. Til stede fra skatteoppkreverkontoret var skatteoppkrever Jon Mathisen og øvrige medarbeidere. Kontoret var varslet om kontrollbesøket i telefonsamtale med skatteoppkrever og vår e-post av 24. oktober 2016.

Vår kontroll bygger på *Instruks for skattekontorenes kontroll av skatteoppkreverkontorene*, fastsatt av Skattedirektoratet 1. februar 2011. Instruksen gjelder skattekontorenes kontroll av skatteoppkreverkontorenes oppgaver knyttet til føring av skatteregnskapet, innfordring og arbeidsgiverkontroll etter lov av 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven).

Instruksens formål er å sikre at det gjennomføres kontrollaktivitet som avklarer om den faglige utførelsen av oppgavene ved skatteoppkreverkontoret følger lover, forskrifter, instrukser og regelverk for øvrig. Instruksen skal også sikre at skatteoppkreverne gis pålegg der den faglige utførelsen ikke er tilfredsstillende, og at pålegg og anbefalinger følges opp.

1 Kontrollens omfang og formål

Kontrollen har omfattet følgende hovedområder:

- skatteregnskapet
- innkrevingsarbeidet

Skattekontoret har begrenset kontrollen til å gjelde utvalgte områder innenfor det enkelte hovedområdet.

2 Oppfølgning av pålegg og anbefalinger fra kontorkontroller

Det er ikke gitt pålegg og anbefalinger ved gjennomførte kontorkontroller.

3 Oppfølgning av pålegg og anbefalinger fra tidligere kontroller

3.1 Følgende pålegg gitt i rapport av 11. september 2015 anses ikke som etterkommet:

- Gjentatt pålegg til skatteoppkrever å sørge for en tilfredsstillende arbeidsdeling ved alle utbetalinger. Pålegget gjentas i pkt. 4.1.1.

4 Pålegg og anbefalinger som følge av denne stedlige kontrollen

4.1 Pålegg

Pålegg gis når kontrollen avdekker brudd på lover, forskrifter, instrukser og regelverk for øvrig. Påleggene er enten krav om at eksisterende forhold skal rettes, eller om at kontorets praksis må endres fra nå. Det forventes at skatteoppkrever innretter seg etter påleggene innen fristene som gis.

4.1.1 Arbeidsdeling ved utbetalinger

Vi viser til vår rapport av 11. september 2015 hvor følgende pålegg ble gitt:

> *Vi gjentar vårt pålegg til skatteoppkrever å sørge for en tilfredsstillende arbeidsdeling ved alle utbetalinger.*

Skatteoppkrever skriver i sin tilbakemelding av 29. september 2015:

> *Skatteoppkreveren bruker nå til sammen ulike 3 personer ved utbetalinger; en person som anviser i SOFIE, en person som attesterer i bank og en person som anviser i bank. Det er i tillegg gitt en ekstra person tilgang for godkjenning i bank slik at det skal være mulig i ferier med mange borte på samme tid å være 3 ulike personer ved utbetalinger.*

Retningslinjer for inn- og ut betalinger av 18. november 2014 punkt 6.4 slår fast at hovedregelen for arbeidsdeling ved utbetalinger er at attestasjon og anvisning skal utføres av uavhengige personer, samt at ytterligere en person skal autorisere utbetaling i nettbanken. Den som autoriserer i banken skal altså ikke være identisk med de som attesterer eller anviser i SOFIE.

Dersom det er vanskelig å etterleve kravet om at den personen som skal autorisere utbetalingen ikke kan være en av de som har attestert eller anvist, kan dette fravikes etter begrunnet søknad til skattekontoret.

Stikkprøvekontroll av utbetalinger viste at det i noen tilfeller var en eller begge personene som hadde attestert eller anvist utbetalingen, som også hadde godkjent den samme utbetalingen i nettbank. I disse tilfellene var det kun to personer involvert i utbetalingsprosessen.

Utbetalinger er et risikoområde der det er et absolutt krav at det skal være tilstrekkelig arbeidsdeling. Dette blant annet for å sikre den enkelte saksbehandler mot mistanke om misligheter. For et kontor av Larviks størrelse skal hovedregelen om en tre-deling i utgangspunktet benyttes.

Dersom dette ikke lar seg gjøre på grunn av fravær bør søknad om dispensasjon sendes skattekontoret i forkant.

Vi gjentar for andre gang vårt pålegg til skatteoppkrever å sørge for en tilfredsstillende arbeidsdeling ved alle utbetalinger.

4.2 Anbefalinger

Skattekontoret kan etter instruksen også gi anbefalinger om forhold ved skatteoppkreverkontoret som bør forbedres. Ved vårt besøk fremkommer forhold som vi mener bør forbedres.

Det er ved denne kontrollen ikke avdekket forhold som tilsier at det gis anbefalinger om forhold som bør forbedres.

5 Tilbakemeldinger i avslutningssamtalen

Skattekontoret kan gi tilbakemeldinger i avslutningssamtalen om andre funn ved skatteoppkreverkontoret.

Følgende forhold ble i tillegg tatt opp muntlig med skatteoppkrever:

- Innhente skriftlig søknad i alle saker om betalingsordning

6 Annet

Det ble ved stedlig kontroll tatt opp at skatteoppkrever bør gjennomgå og oppdatere/ videreutvikle alle rutinebeskrivelser. Noen oppdaterte rutinebeskrivelser er mottatt i e-post 2. desember 2016. Skatteoppkrever bes oversende øvrige rutinebeskrivelser elektronisk til Skatt sør når disse er ferdige.

7 Skatteoppkreverkontorets tilbakemelding på rapporten

Dersom noe er uklart eller misforstått fra vår side, eller det er andre spørsmål til rapporten, kan henvendelser rettes til undertegnede.

Vi ber om skriftlig tilbakemelding på de tiltak skatteoppkrever vil iverksette vedrørende pålegg som er gitt i rapportens punkt 4. Tilbakemeldingen imøteses innen 15. februar 2017, og vi ber om at den merkes med saksnummer 2016/1058170.

Vi takker for god hjelp i forbindelse med vårt kontrollbesøk og håper på et fortsatt godt samarbeid.

Vi beklager at det har tatt lang tid fra stedlig kontroll til ferdig rapport foreligger.

Med hilsen

Else-Gunn P. Halvorsen
konstituert underdirektør
Avdeling for innkreving
Skatt sør

Helge Mäkinen

Bjarne Holtan Møller

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer

MØTEPROTOKOLL

Styret for VIKS

Dato:	06.03.2017 kl. 18:00
Sted:	Fylkeshuset, Svend Foyns gt. 9, Tønsberg, møterom Gokstad
Arkivsak:	15/00164
Tilstede:	Jan Nærsnes, leder Terje Fuglevik, nestleder Heidi Ørnlo, medlem Dag L. Erichsrud, medlem Stig Atle Vange, medlem Lars Egeland, medlem Magnus T.Østlie, medlem Gjert Gjertsen, medlem Olav Bjørnli, medlem
Møtende varamedlemmer:	
Forfall:	Ivar Dillan Aleksander Leet
Andre:	Heidi Wulff Jacobsen, observatør fra de ansatte Orrvar Dalby, daglig leder
Møteleder:	Jan Nærsnes

SAKSKART			**Side**
Saker til behandling			
6/17	17/00026-6	Godkjenning av protokoll fra styremøte 30.januar 2017.	3
7/17	17/00071-1	Regnskap og Årsmelding 2016 for VIKS	3
8/17	16/00120-3	VIKS - strategi.	4

9/17	17/00078-1	Tilsetting av ny daglig leder fra 1.1.2018.	5
10/17	16/00122-8	VIKS orienterer.	5
11/17	16/00122-7	Eventuelt.	6

Leder ønsker velkommen og møtet ble satt kl.18.00. Det var ingen merknader til innkalling eller dagsorden.

Før selve møtet ble det orientert om følgende forvaltningsrapporter:

Larvik: Selvkost på kommunale gebyrer
Horten: Barneverntjenesten
Hof: Skole – elevenes læringsmiljø
Holmestrand: Flyktninger – oppgaver og ansvar
Re: Gjennomgang av avvikssystemet ved Re helsehus
Tønsberg: Oppfølging av kommunale planer, evaluering av måloppnåelse i inneværende klimaplan
Tjøme: Oppfølging av kommunale vedtak/planer
VFK: Prosjektstyring.

Saker til behandling

6/17 Godkjenning av protokoll fra styremøte 30.januar 2017.

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Styret for VIKS	06.03.2017	6/17

Forslag til vedtak:

Protokoll fra styremøte 30.januar 2017 godkjennes.

Møtebehandling

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Protokoll fra styremøte 30.januar 2017 godkjennes.

7/17 Regnskap og Årsmelding 2016 for VIKS

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Styret for VIKS	06.03.2017	7/17

Forslag til vedtak:

1.Årsregnskapet for 2016 som viser et regnskapsmessig mindreforbruk på kr.181 835 godkjennes og fastsettes som årsregnskap for VIKS 2016.

2.Overskuddet på kr. 181 835 avsettes til disposisjonsfond.

3.Årsmeldingen for 2016 godkjennes.

4.Saken oversendes deltakerkommunene/fylkeskommunen til orientering.

Møtebehandling
Daglig leder gjennomgikk regnskapet og svarte på spørsmål.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
1.Årsregnskapet for 2016 som viser et regnskapsmessig mindreforbruk på kr.181 835 godkjennes og fastsettes som årsregnskap for VIKS 2016.

2.Overskuddet på kr. 181 835 avsettes til disposisjonsfond.

3.Årsmeldingen for 2016 godkjennes.

4.Saken oversendes deltakerkommunene/fylkeskommunen til orientering.

8/17 VIKS - strategi.

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Styret for VIKS	06.03.2017	8/17

Forslag til vedtak:

Styret ber daglig leder forberede en sak om selskapets strategi for realitetsbehandling i styremøte 29.mai 2017.

Møtebehandling
Daglig leder ga en oppdatering av status i saken og svarte på spørsmål. Saken ble drøftet. Det ble foreslått at neste behandling av saken legges til styremøtet 28.august 2017.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Styret ber daglig leder forberede en sak om selskapets strategi for realitetsbehandling i styret 28.august 2017.

9/17 Tilsetting av ny daglig leder fra 1.1.2018.

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Styret for VIKS	06.03.2017	9/17

Forslag til vedtak:

1.Styret tilbyr Heidi Wulff Jacobsen stillingen som daglig leder i VIKS fra 1.1.2018.
2.Styrets arbeidsutvalg får fullmakt til å avklare de nærmere betingelser for stillingen.

Møtebehandling
Heidi Wulff Jacobsen og Orrvar Dalby fratrådte under behandlingen av denne saken.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
1.Styret tilbyr Heidi Wulff Jacobsen stillingen som daglig leder i VIKS fra 1.1.2018.
2.Styrets arbeidsutvalg får fullmakt til å avklare de nærmere betingelser for stillingen

10/17 VIKS orienterer.

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Styret for VIKS	06.03.2017	10/17

Forslag til vedtak:

Daglig leders redegjørelse tas til orientering.

Møtebehandling
Daglig leder orienterte kort om flg. saker:
1.Sluttoppgjør for Andebu kommune er innbetalt.
2.Forslag til vedtektsendringer behandlet på forrige styremøte er oversendt eierkommunene til behandling.
3.Rekruttering av rådgiver til sekretariatet

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Daglig leders redegjørelse tas til orientering.

11/17 Eventuelt.

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Styret for VIKS	06.03.2017	11/17

Forslag til vedtak:

.

Møtebehandling
Det ble orientert om at kontrollutvalget i Tønsberg har behandlet en sak om tilbakebetaling av for mye kommunal støtte til St. Olav katolske kirke i perioden 2010 – 2015. Styremedlemmene vurderer behovet for eventuelt å følge opp i egen kommune.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Tas til orientering.

Møtet slutt kl.20.15.

Revetal 7.mars 2017.

For leder i styret Jan Nærsnes

Orrvar Dalby
Daglig leder/sekretær

ROMERIKE REVISJON IKS

Representantskapet i Telemark kommunerevisjon IKS

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Telemark kommunerevisjon IKS' årsregnskap som viser et overskudd på kr 1 168 988. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2016 og resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettvisende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler, tilleggsbestemmelser i lov om interkommunale selskaper, forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for interkommunale selskaper og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av selskapets åpenhetsrapport, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styret og daglig lederes ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler, tilleggsbestemmelser i lov om interkommunale selskaper, forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for interkommunale selskaper og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet. For mer utfyllende beskrivelse av revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet vises til vedlegg til revisjonsberetningen.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.

- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av årsregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettvisende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om budsjett

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for årsregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i årsregnskapet stemmer med regulert budsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Jessheim 15.3.2017

Børge Haukland
Oppdragsansvarlig revisor

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Representantskapets medlemmer
Ordførere og fylkesordfører
Rådmennene og fylkesrådmann
Leder i kontrollutvalgene
Styrets medlemmer og 1. varamedlem

Hovedkontor:
Postboks 2805, 3702 Skien
Tlf.: 35 91 70 30
e-post: post-tkr@tekomrev.no

Distriktskontor:
Postboks 83, 3833 Bø
Tlf.: 35 05 90 00

Foretaksregisteret:
985 867 402

Vår ref.: 17/627/ke
Deres ref:
Arkivref.: 902000

Innkalling til møte i representantskapet

Det innkalles til representantskapsmøte i Telemark kommunerevisjon IKS (TKR)

onsdag 19. april 2017 kl. 10.00 i Tingsalen på Fylkeshuset, Skien

Agenda:

10:00 – 11:30 Faglige orienteringer

- Korrupsjonsrisiko
  - hva er revisors rolle og hvilke forventninger kan eier ha til revisors arbeid
  - eksempel fra forvaltningsrevisjon av byggesaksbehandling

11:30 – 12:15 Lunsj

12:15 – 14:00 Offisiell del årsmøtesaker med følgende foreløpige saksliste:

Vedtakssaker:

01/17	Konstituering av møtet
02/17	Valg av to representanter til å undertegne protokollen
03/17	Protokoll fra møte 26.04.2016
04/17	Fastsettelse av årsregnskap og årsberetning 2016
05/17	Fastsettelse av revidert budsjett for 2017
06/17	Fastsettelse av økonomiplan 2018-2021
07/17	Valg av styremedlemmer
08/17	Fastsettelse av honorarer

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Orienteringssaker:
09/17 Åpenhetsrapport 2016
10/17 Orientering om veien videre i samarbeidet med Buskerud kommunerevisjon IKS, Sandefjord Distriktsrevisjon, Telemark kommunerevisjon IKS og Vestfold kommunerevisjon

De som ikke kan møte av representantskapets faste medlemmer må gi beskjed snarest på tlf. 35 91 70 30 eller e-post: post-tkr@tekomrev.no slik at vararepresentanter kan innkalles.

De som kun ønsker å møte til den offisielle årsmøtedelen og ikke ønsker lunsj bes gi melding om dette på samme telefon og e-post.

Varamedlemmer møter kun ved særskilt innkalling.

Vi ber om tilbakemelding dersom ordførere/fylkesordfører og rådmenn/fylkesrådmann fra regionene ønsker å delta på representantskapets møte.

Skien, 24. mars 2017
Telemark kommunerevisjon IKS

Rune Høiseth
Representantskapets leder
sign.

Kjell Ekman
sekretær for representantskapet
sign.

Kopi: Kontrollutvalgene i Telemark, Larvik kommune og Lardal kommune v/leder,
Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS og Vestfold Interkommunale Kontrollutvalgssekretariat,
Romerike Revisjon IKS – varsling i henhold til KL § 80.

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

MØTEINNKALLING

Utvalg: REPRESENTANTSKAPET
Møtested: FYLKESTINGSSALEN, FYLKESHUSET, SKIEN
Møtedato: 19. april 2017 KL. 12.15

Eventuelle forfall meldes til tlf. 35 91 70 30
Varemedlemmer møter etter nærmere avtale.

VEDTAKSSAKER

Saksnr.	Tittel
01/17	**KONSTITUERING AV MØTET**
02/17	**VALG AV TO REPRESENTANTER TIL Å UNDERSKRIVE PROTOKOLLEN SAMMEN MED LEDER**
03/17	**PROTOKOLL FRA REPRESENTANTSKAPETS MØTE 26. APRIL 2016**
04/17	**FASTSETTELSE AV ÅRSREGNSKAP OG ÅRSBERETNING 2016**
05/17	**FASTSETTELSE AV REVIDERT BUDSJETT 2017**
06/17	**FASTSETTELSE AV ØKONOMIPLAN 2018 – 2021**
07/17	**VALG AV STYREMEDLEMMER**
08/17	**FASTSETTELSE AV HONORARER**

ORIENTERINGSSAKER

09/17	**ÅPENHETSRAPPORT 2016**
10/17	**ORIENTERING OM STATUS I SAMARBEIDET MELLOM BUSKERUD KOMMUNEREVISJON IKS, TELEMARK KOMMUNEREVISJON IKS OG VESTFOLD KOMMUNEREVISJON**

Sak 01/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler:	Kjell Ekman	
Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
01/17	Representantskapet	19.04.17

KONSTITUERING AV MØTET

Innstilling:
Saken legges frem uten innstilling til vedtak.

Telemark kommunerevisjon IKS
Skien, 24. mars 2017

Kjell Ekman
daglig leder

Saksdokumenter
Ingen

Sak 02/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler:	Kjell Ekman	
Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
02/17	Representantskapet	19.04.17

VALG AV TO REPRESENTANTER TIL Å UNDERSKRIVE PROTOKOLLEN SAMMEN MED MØTELEDER

Innstilling:
Saken legges frem uten innstilling til vedtak.

Telemark kommunerevisjon IKS
Skien, 24. mars 2017

Kjell Ekman
daglig leder

Saksdokumenter
Ingen

Sak 03/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler:	Kjell Ekman	
Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
03/17	Representantskapet	19.04.17

PROTOKOLL FRA REPRESENTANTSKAPETS MØTE 26. APRIL 2016

Innstilling:
Representantskapet godkjenner protokollen fra møte 26. april 2016.

Saksframstilling
Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll fra møtet. Protokollen underskrives av møtelederen og to av representantskapets medlemmer som velges ved møtets begynnelse, jf. IKS-loven § 9 siste ledd.

Telemark kommunerevisjon IKS
Skien, 24. mars 2017

Kjell Ekman
daglig leder

Saksdokumenter
Protokollen fra representantskapets møte 26. april 2016.

Sak 04/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler:	Kjell Ekman	
Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
04/17	Representantskapet	19.04.17

ÅRSREGNSKAP OG ÅRSBERETNING 2016

Innstilling
Saken legges fram for representantskapet med følgende innstilling fra styret:

1. Representantskapet godkjenner årsregnskapet for 2016 for Telemark kommunerevisjon IKS med et overskudd på kr 1 168 988.

2. Overskuddet på kr 1 168 988 overføres selskapets egenkapital.

3. Representantskapet godkjenner årsberetningen for 2016.

Saksframstilling:
Generelt
Regnskapet er bokført ved seksjonen for økonomi i Telemark fylkeskommune. Regnskapet er i samsvar med selskapsavtalens § 22 ført etter regnskapslovens bestemmelser. Representantskapet har valgt Romerike Revisjon IKS som revisor for selskapet. Revisjonsberetningen følger vedlagt. Det vises til vedlagte spesifiserte regnskap for detaljer.

Inntekter
Driftstilskuddene fra eierne er samlet redusert med kr 633 961 sammenliknet med 2015 som tilsvarer 2,8 %. Dette er i samsvar med avtalene om driftstilskudd som ble inngått med virkning fra 2015. Driftstilskuddene fra tre store eiere som representerte 39,5 % av driftsinntektene i 2015 er for 2016 redusert med kr 1 081 447 tilsvarende 12,0 %. Tre eiere som representerte 21,9 % av inntektene i 2015 betalte uendret driftstilskudd i 2016. De øvrige 15 eierne som representerte 38,6 % av driftstilskuddet i 2015 fikk økt sitt driftstilskudd for 2016 med kr 440 186 tilsvarende 5%.

Samlet reduksjon i driftsinntekter utgjør kr 364 612 tilsvarende 1,5 % sammenliknet med årsregnskap 2015. Andre driftsinntekter (utover driftstilskudd) viser en økning på kr 269 349 sammenliknet med 2015. Mersalg har dermed kompensert for mer enn 2/3 av reduksjonen i driftstilskuddene.

Driftskostnader
Personalkostnadene viser en økning på kr 296 095 tilsvarende 1,6 % sammenliknet med 2015. De direkte lønnskostnadene er økt med kr 24 997 tilsvarende 0,2 %. Antall årsverk er redusert med 1,7 som tilsvarer 6,5 % av kapasiteten. Sykefraværet har gått ned og refusjonene fra NAV er redusert med kr 82 636. Pensjonskostnadene viser imidlertid en økning på kr 399 230.

Årsresultat
Årsresultatet for 2016 viser et overskudd på kr 1 168 988. Revidert budsjett for 2016 vedtatt i representantskapet 26. april 2016 viste et årsresultat på kr 66 000. Budsjettavviket på kr 1,1 mill. skyldes økte inntekter med kr 428 tusen, reduserte personalkostnader med kr 499 tusen og reduserte øvrige driftskostnader med kr 165 tusen.

Eiendeler – omløpsmidler
Omløpsmidler består blant annet av tre bankkonti på totalt kr 11 260 470, hvorav konto for skattetrekk er sperret og utgjør kr 828 938 og kr 1 775 000 utgjør selskapskapitalen. Kundefordringer utgjør kr 224 293 og fordringer på momskompensasjon og NAV utgjør kr 290 764.

Kortsiktig gjeld
Gjelden består blant annet av leverandørgjeld med kr 252 765, skyldig arbeidsgiveravgift og merverdiavgift på totalt kr 584 986. Avsatte feriepenger utgjør kr 1 819 502 (inkl. arbeidsgiveravgift).

Egenkapital
Egenkapital består av innskutt selskapskapital på kr 1 198 500 og opptjent egenkapital på kr 7 951 081 (inkl. overføring av overskudd 2016).

Likviditetsgrad og gjeldsgrad
Likviditetsgrad 1 måler selskapets evne til å dekke betalingsforpliktene ved forfall. Denne bør være over 1,5. Pr. 31.12.16 viser likviditetsgrad 1 i TKR 3,1 mot 3,4 pr. 31.12.15.
Gjeldsgraden viser hvor stor gjelden er i forhold til egenkapitalen og bør ligge under 1. Pr. 31.12.15 viser gjeldsgraden i TKR 0,38 mot 0,44 pr. 31.12.15.

Pensjonsforpliktelser
I samsvar med regnskapslovens bestemmelser for små foretak er pensjonsforpliktelsene ikke balanseført. Aktuarberegningen viser en netto pensjonsforpliktelse på kr 14,8 mill. inkl. arbeidsgiveravgift pr. 31.12.16 sammenliknet med kr 13,7 mill. pr. 31.12.15. Økningen i forpliktelsen på kr 1,1 mill. tilsvarer omtrent årets regnskapsmessige overskudd.

Årsberetningen
Det er for 2016 utarbeidet årsberetning som tilfredsstiller regnskapslovens krav.

Disponering av årets resultat
I det fremlagte årsregnskapet er årets overskudd tillagt annen egenkapital. Det er fortsatt slik at ikke bokførte pensjonsforpliktelser (kr 14,8 mill.) overstiger bokført egenkapital (kr 9,1 mill.) Underdekningen er svakt redusert fra kr 5,7 mill. i 2015 til kr 5,6 mill. i 2016. Av den grunn foreslår styret at årets regnskapsmessige overskudd tillegges selskapet egenkapital.

Telemark kommunerevisjon IKS
Skien, 24. mars 2017

Kjell Ekman
daglig leder

Saksdokumenter:
Årsregnskap og årsberetning 2016

Sak 05/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler:	Kjell Ekman	
Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
05/17	Representantskapet	19.04.17

FASTSETTELSE AV REVIDERT BUDSJETT 2017

Innstilling:
Representantskapet fastsetter revidert budsjett 2017.

Saksfremstilling:
Representantskapet i Telemark kommunerevisjon IKS (TKR) skal i henhold til Forskrift om årsbudsjett for interkommunale selskaper fastsette bindende økonomiske rammer for kommende kalenderår innen utgangen av året. Styret fastsetter fordelingen av de økonomiske rammene. Regnskapet skal føres etter regnskapslovens bestemmelser, jf. § 22 i selskapsavtalen.

Representantskapet vedtok budsjettet for 2017 i sitt ordinære møte den 26. april 2016. Budsjettforutsetningene har endret seg i perioden som har gått siden vedtaket. Det fremlegges derfor et revidert budsjett for vedtak i representantskapet. Driftstilskuddene er uendret, mens øvrige inntekter er økt med kr 355 tusen basert på erfaring med faktisk realiserte inntekter i 2016. Personalbudsjettet er økt. Dette skyldes behov for en nyansettelse. Gjennom en periode på noe over tre år er bemanningen i selskapet redusert med ca. 25%, alt ved naturlig avgang. Selskapet har nå behov for en nyansettelse. KLP's premieprognose for 2017 er innarbeidet. Prognosen har økt med ca. kr 100 tusen. Øvrige kostnader er noe redusert basert på faktiske erfaringstall for 2016.

Siden TKR følger regnskapsloven budsjetteres ikke avsetninger til fond.

Skien, 24. mars 2017
Telemark kommunerevisjon IKS

Kjell Ekman
daglig leder

Saksdokumenter:
Revidert budsjett for 2017

Sak 06/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler:	Kjell Ekman	
Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
06/17	Representantskapet	19.04.17

FASTSETTELSE AV ØKONOMIPLAN 2018 – 2021

Innstilling:
Revisjonsstyret anbefaler representantskapet å fastsette økonomiplan for perioden 2018-2021 for Telemark Kommunerevisjon IKS med en kostnadsramme i 2018 på kr 24,6 mill., på kr 24,2 mill. i 2019, på kr 24,5 mill. i 2020 og på kr 25,0 mill. i 2021.

Saksfremstilling:
Det første året i økonomiplanperioden er også første året etter utløpet av den avtalte nedtrappings-perioden på driftstilskuddene for de største eierne. I tråd med avtalen er det lagt inn deflatorjustering for alle basert på 2,5% årlig for alle eiere.

Larvik og Lardal kommuner vil være sammenslått fra 01.01.2018. Tilskuddet fra Lardal er tatt ut f.o.m. 2018. Fra og med 2020 er driftstilskuddet for den sammenslåtte kommunen Bø-Sauherad redusert. Effekten av regionreformen er ikke hensyntatt. Avhengig av hvor regionens økonomifunksjon blir lokalisert vil utfallet av denne få stor betydning for TKR.

Lønnskostnadene er forutsatt økt med 2,5% år over år. Kjent personalavgang i planperioden er lagt inn. Øvrige driftskostnader er økt med en antatt deflator på 2,5% år over år.

Det gir et akkumulert overskudd i planperioden på kr 812 tusen etter et isolert underskudd på kr 527 tusen i 2018. Dette underskuddet dekkes av selskapet egenkapital. Selskapet har god likviditet til å håndtere dette underskuddet.

Telemark kommunerevisjon IKS
Skien, 24. mars 2017

Kjell Ekman
daglig leder

Sakspapirer:
Økonomiplan 2018 – 2021

Sak 07/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler:	Kjell Ekman	
Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
07/17	Representantskapet	19.04.17

VALG AV STYREMEDLEMMER

Innstilling:
Alle eiervalgte styremedlemmer er på valg bortsett fra Liv Grinde. Valgkomiteen vil legge frem sin innstilling på møtet. Innstillingen vil også inneholde forslag til ulik valgperiode slik at halve styret er på valg hvert annet år.

Telemark kommunerevisjon IKS
Skien, 24. mars 2017

Kjell Ekman
daglig leder

Saksdokumenter:
Ingen

Sak 08/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler: Kjell Ekman

Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
08/17	Representantskapet	19.04.17

FASTSETTELSE AV HONORARER

Innstilling:
Det foreslås uendrede honorarer til selskapets tillitsvalgte.

Saksfremstilling:
Representantskapsmøtet våren 2015 regulerte honorarene til selskapets tillitsvalgte med ca. 25%. Honorarene hadde da stått uten regulering siden 2009.

Styreleder	kr 42 500
Nestleder	kr 18 250
Medlem	kr 9 100

I tillegg til det faste honoraret utbetales en ulegitimert møtegodtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste for de som er i arbeid på kr 1 250 pr møte. Denne godtgjørelsen gjelder også for vararepresentanter som møter. Alternativt kan det utbetales tapt arbeidsfortjeneste basert på fremlagt dokumentasjon.

Representantskapets leder	kr 12 500

Møtegodtgjørelse og reisekostnader for representantskapets medlemmer for øvrig dekkes av den enkelte representants eierkommune/fylkeskommune i tråd med KS sine anbefalinger.

Telemark kommunerevisjon IKS
Skien, 24. mars 2017

Kjell Ekman
daglig leder

Saksdokumenter:
Ingen

Sak 09/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler:	Kjell Ekman	
Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
09/17	Representantskapet	19.04.17

ÅPENHETSRAPPORT 2016

Innstilling
Representantskapet tar åpenhetsrapporten for 2016 til orientering.

Saksframstilling
Revisorloven krever at revisor i privat sektor årlig skal avgi åpenhetsrapport. Kommunalt eide revisjonsselskaper omfattes ikke av revisorloven, og dermed heller ikke av kravet om årlig åpenhetsrapport. Åpenhet er viktig i offentlig sektor og det vil være et poeng at også kommunal revisjon framstår minst like åpen som privat revisjon. Norges kommunerevisorforbund (NKRF) har på bakgrunn av dette utarbeidet en veileder for bruk av åpenhetsrapport i kommunal sektor.

TKR har utarbeidet åpenhetsrapporter de siste årene. Rapporten blir sendt alle våre eiere og legges ut på vår hjemmeside. Årsberetningen inneholder derfor kun krav som stilles i regnskapsloven.

Telemark kommunerevisjon IKS
Skien, 24. mars 2017

Kjell Ekman
Daglig leder

Saksdokumenter
Åpenhetsrapport 2016

Sak 10/17

REPRESENTANTSKAPET

Saksbehandler:	Kjell Ekman	
Saksnr.	**Utvalg**	**Møtedato**
10/17	Representantskapet	19.04.17

ORIENTERING OM STATUS I SAMARBEIDET MELLOM BUSKERUD KOMMUNEREVISJON IKS, TELEMARK KOMMUNEREVISJON IKS OG VESTFOLD KOMMUNEREVISJON

Innstilling
Representantskapet tar saken til orientering.

Telemark kommunerevisjon IKS
Skien, 24. mars 2017

Kjell Ekman
daglig leder

Saksdokumenter:
Ingen

SAK 3/17

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

MØTEPROTOKOLL

Representantskapet

De valgte representantene ble innkalt til møte:

Møtested: Fylkestingsalen, Fylkeshuset, Skien
Møtedato: 26.04.2016 Tid: 12.15 – 14.00

Vedtakssaker:

Sak: 01/16
Konstituering av møtet og valg av ny leder og nestleder i representantskapet

Leder av representantskapet i forrige valgperiode Bjarne Bakken åpnet møtet og opptok fortegnelse av fremmøtte representanter. Følgende eiere og representanter var tilstede:

	Andel	Fremmøte						Representant	Vara
		1 Møtt		2 Forf meldt		3 Ikke møtt			
Bamble	5,35 %	1	5,35		-		-	Svein Inge Nyhus	Tor Tollefsen
Bø	1,95 %	1	1,95		-		-	Olav Kasland	Kristin D. Bøen
Drangedal	1,58 %	1	1,58		-		-	Tor Langmyr	Mariann Aabø
Fyresdal	0,50 %		-	1	0,50		-	Christin L. Skansen	Kjell Sverre Thoresen
Hjartdal	0,62 %	1	0,62		-		-	Bengt Halvard Odden	Nils Olav Hovde
Kragerø	4,00 %		-	1	4,00		-	Jone Blikra	Charlotte T. Sæterdal
Lardal	0,92 %		-	1	0,92		-	Knut Olav Omholt	Lars Johan Røsholt
Larvik	15,64 %	1	15,64		-		-	Rune Høiseth	Olav Nordheim
Kviteseid	1,01 %		-	1	1,01		-	Tarjei Gjelstad	Tarjei Draugedal
Nissedal	0,54 %		-		-	1	0,54	Halvor Homme	Geir Christian Enger
Nome	2,51 %	1	2,51		-		-	Sveinung Kjellemo	Bjørn Nordskog
Notodden	4,66 %	1	4,66		-		-	Karin Folleràs	Odd-Arne Thorbjørnsen
Porsgrunn	12,51 %	1	12,51		-		-	Merete Lund	Adrian Næss Løvsjø
Sauherad	1,64 %		-		-	1	1,64	Helge Aarnes	Gunhild Kleven Ripegutu
Seljord	1,11 %		-	1	1,11		-	Halvdan Haugan	Jon Svartdal
Siljan	0,88 %		-	1	0,88		-	Kjell A. Sølverød	Kim Vegard Rekvik
Skien	18,86 %	1	18,86		-		-	Ingjerd Martinsen	Tor Ragnar Sollid
Tinn	2,45 %	1	2,45		-		-	Bent Frode Bystrøm	Øistein Sønstegård
Tokke	0,94 %	1	0,94		-		-	Olav Godtland	Alf Jul Jakobsen
Vinje	1,46 %		-		-	1	1,46	Oscar Garnes	Eva G Flatland
Telemark FK	20,87 %	1	20,87		-		-	Aashild Dalene	Kristian Espeland
	100,00 %	12	87,94	6,00	8,42	3,00	3,64		

12 av 21 eiere som representerte 87,94 % av selskapskapitalen møtte. 6 eiere som representerer 8,42 % eierandel hadde meldt forfall og 3 eiere som representerer 3,64 % eierandel møtte ikke. Representantskapet var dermed beslutningsdyktig.

I tillegg møtte:
Ranveig Sem, styreleder
Maj Lis Stordal, styremedlem
Kjell Ekman, daglig leder og sekretær for representantskapet
Bjørg Tveito Lundefaret, ordfører i Nome

Foreløpig innkalling ble sendt ut 21. mars 2016 og endelig innkalling med sakspapirer ble sendt ut 6. april 2016.

Porsgrunns representant gjorde oppmerksom på at hun ikke hadde mottatt sakspapirene. Utover dette var det ingen merknader til innkalling og saksliste.

Som ny leder og nestleder i representantskapet ble foreslått:

- leder Rune Høiseth, ordfører i Larvik
- nestleder Karin Follerås, leder av kontrollutvalget i Notodden kommune.

Vedtak (enstemmig):
Begge ble valgt.

Rune Høiseth var ikke tilstede i møtet. Den videre møteledelsen ble derfor overtatt av Karin Follerås.

Sak 02/16:
Valg av to representanter til å undertegne protokollen sammen med leder

Innstilling:
Saken legges frem uten innstilling til vedtak.

Behandling:
Møteleder foreslo Bengt Halvard Odden og Kristin Digranes Bøen.

Vedtak (enstemmig):
Bengt Halvard Odden og Kristin Digranes Bøen ble valgt til å underskrive protokollen sammen med møteleder.

Sak 03/16:
Protokoll fra møte 30. april 2015

Innstilling:
Representantskapet godkjenner protokollen fra møtet 30. april 2015.

Behandling:
Ingen kommentarer til protokollen fremkom på møtet.

Vedtak (enstemmig):
Representantskapet godkjenner protokollen fra møtet 30. april 2015.

Sak 04/16:
Fastsettelse av årsregnskap og årsberetning 2015

Innstilling
Saken legges fram for representantskapet med følgende innstilling fra styret:

1. Representantskapet godkjenner årsregnskapet for 2015 for Telemark kommunerevisjon IKS med et overskudd på kr 1 848 452.

2. Overskuddet på kr 1 848 452 overføres selskapets egenkapital.

3. Representantskapet godkjenner årsberetningen for 2015.

Behandling:
Daglig leder gjennomgikk og kommenterte hovedpostene i resultatregnskap og balanse samt de vesentligste notene og årsberetningen. Representantskapets spørsmål ble besvart.

Vedtak (enstemmig):

1. Representantskapet godkjenner årsregnskapet for 2015 for Telemark kommunerevisjon IKS med et overskudd på kr 1 848 452.

2. Overskuddet på kr 1 848 452 overføres selskapets egenkapital.

3. Representantskapet godkjenner årsberetningen for 2015.

Sak 05/16:
Fastsettelse av revidert budsjett for 2016

Innstilling:
Representantskapet fastsetter revidert budsjett 2016 for Telemark Kommunerevisjon IKS med en total kostnadsramme på kr 23,974 mill.

Behandling:
Daglig leder begrunnet behovet for budsjettrevisjonen. De vesentligste endringene og bakgrunnen for disse ble gjennomgått og kommentert. Representantskapets spørsmål ble besvart.

Vedtak (enstemmig):
Representantskapet fastsatte revidert årsbudsjett for Telemark Kommunerevisjon IKS for 2016 med en total kostnadsramme på kr 23,974 mill.

Sak 06/16:
Fastsettelse av økonomiplan 2017 – 2020

Innstilling:
Revisjonsstyret anbefaler representantskapet å fastsette økonomiplan 2017-2020 for Telemark Kommunerevisjon IKS med en kostnadsramme på kr 23,5 mill. i 2017, kr 23,9 mill. i 2018, kr 23,6 mill. i 2019 og kr 24,0 mill. i 2020.

Behandling:
Økonomiplanen ble gjennomgått av daglig leder Kjell Ekman. Økonomiplanen bygger på de avtalene som er inngått med kommunene for årene 2015 – 2017 med deflatorjustering deretter. Kjente effekter av kommesammenslåing og personalavgang pga. pensjonering er hensyntatt. Nivået på og utviklingen i pensjonskostnadene ble fremhevet som en utfordring for selskapet. Representantskapets spørsmål ble besvart.

Vedtak (enstemmig):
Representantskapet fastsatte økonomiplanen 2017-2020 for Telemark Kommunerevisjon IKS med en kostnadsramme på kr 23,5 mill. i 2017, kr 23,9 mill. i 2018, kr 23,6 mill. i 2019 og kr 24,0 mill. i 2020.

Sak 07/16:
Valg av ett styremedlem

Innstilling:
Valgkomiteen innstiller Liv Grinde fra Lardal kommune som nytt styremedlem. Hun er forespurt og har sagt seg villig. Hun velges for 2 år.

Behandling:
Det fremkom ikke forslag til andre kandidater i møtet.

Vedtak (enstemmig):
Liv Grinde fra Lardal kommune ble valgt som nytt styremedlem. Hun velges for 2 år.

Sak 08/16:
Fastsettelse av honorarer

Innstilling:
Det foreslås uendrede honorarer til selskapets tillitsvalgte.

Behandling:
Det fremkom ikke andre forslag eller innsigelser i møtet.

Vedtak (enstemmig):
Representantskapet fastsatte følgende honorarer til selskapets tillitsvalgte:

Styreleder	kr 42 500
Nestleder	kr 18 250
Medlem	kr 9 100

I tillegg til det faste honoraret utbetales en ulegitimert møtegodtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste for de som er i arbeid på kr 1 250 pr møte. Denne godtgjørelsen gjelder også for vararepresentanter som møter. Alternativt kan det utbetales tapt arbeidsfortjeneste basert på fremlagt dokumentasjon.

Representantskapets leder	kr 12 500

Møtegodtgjørelse og reisekostnader for representantskapets medlemmer for øvrig dekkes av den enkelte representants eierkommune/fylkeskommune.

Orienteringssaker:

Sak 09/16:
Åpenhetsrapport 2015

Innstilling:
Representantskapet tar åpenhetsrapport 2015 til orientering.

Behandling:
Daglig leder Kjell Ekman kommenterte hovedinnholdet i rapporten og besvarte representantskapets spørsmål.

Vedtak (enstemmig):
Representantskapet tar åpenhetsrapport 2015 til orientering.

Sak 10/16:
Orientering om veien videre i samarbeidet med Buskerud kommunerevisjon IKS, Telemark kommunerevisjon IKS, Vestfold kommunerevisjon og Sandefjord revisjonsdistrikt

Innstilling
Representantskapet tar saken til orientering.

Behandling:
Daglig leder Kjell Ekman redegjorde for hovedinnholdet i den inngåtte samarbeidsavtalen. Det ble videre redegjort for de forventede endringer og utfordringer kommunerevisjonsselskapene vil stå overfor de nærmeste årene i form av nytt lovverk, konkurransesituasjonen og resultatet av kommunereformen med færre revisjonsoppdrag. Styret og daglig ledelse ser på denne bakgrunn et behov for tettere samarbeid for å opprettholde konkurransekraft, fagmiljø og fortsatt være en attraktiv kompetansearbeidsplass. Styret og daglig ledelse ber om representantskapets tilslutning til å gå videre i utviklingen av samarbeidet herunder også vurdering av eventuell integrasjon av selskapene. Representantskapet stilte en rekke oppfølgingsspørsmål som ble besvart.

Vedtak (enstemmig):
Representantskapet tok redegjørelsen til orientering. Representantskapet stiller seg også positive til at styret og daglig ledelse arbeider videre med utvikling av samarbeidet.

Skien, 26. april 2016

Bengt Halvard Odden

Kristin Digranes Bøen

Karin Follerås
møteleder

SAK 4/17

Årsregnskap for 2016

Telemark kommunerevisjon IKS
Fylkesbakken 10, 3706 Skien

Innhold:

Resultatregnskap
Balanse
Noter
Årsberetning
Revisors beretning

Årsberetning for 2016
Telemark kommunerevisjon IKS
Org. nr. 985 867 402

Selskapets virksomhet og hvor den drives
Telemark kommunerevisjon IKS (TKR) utfører regnskaps- og forvaltningsrevisjon samt andre tilgrensende tjenester for alle kommunene i Telemark, Telemark fylkeskommune samt Lardal og Larvik kommuner. Selskapet har egne kontorer i Skien og Bø.

Fortsatt drift forutsetningen
Det framlagte årsregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Styret bekrefter at denne forutsetningen er tilstede.

Revisjonsstyret
Revisjonsstyret består av syv personer, med varamedlemmer valgt i rekke. Seks medlemmer er valgt av representantskapet og et medlem er valgt av og blant de ansatte. Første varamedlem møter fast i styremøtene. I tillegg møter de ansatte med en observatør. Daglig leder er sekretær for revisjonsstyret.

Arbeidsmiljø og ytre miljø
Ved utgangen av 2016 hadde TKR 26 ansatte (2015: 29 ansatte) fordelt på 24,4 årsverk (2015: 26,1 årsverk). Av de ansatte er 73 % kvinner og 27 % menn. For å bedre kjønnsbalansen vil selskapet ved nyansettelse prioritere menn ved ellers like kvalifikasjoner.

Sykefraværet i 2016 var på 2,9 % (2015: 4,1 %), hvorav langtidssykemeldte (utover 6 uker) utgjorde 0,7 % (2015: 1,5 %) og egenmeldinger 1,8 % (2015: 1,6 %). Det har ikke forekommet personskader knyttet til arbeidsforholdet.

Styret betegner arbeidsmiljøet som godt. Det er derfor ikke iverksatt særskilte tiltak på dette området. Arbeidsmiljøutvalget har hatt to møter.

Selskapets virksomhet påvirker ikke det ytre miljø utover effekter forårsaket av bruk av egen bil ved kjøring til oppdrag i kommunene.

Økonomi
Årsregnskapet for 2016 er avsluttet med et overskudd på kr 1 168 988. Overskuddet foreslås tilført annen opptjent egenkapital. Selskapets bokførte opptjente egenkapital vil som følge av dette øke til kr 7 951 081 pr. 31.12.16.

Driftstilskuddene fra eierne er samlet redusert med kr 633 961 tilsvarende 2,8 %. Dette er i samsvar med de nye avtalene om driftstilskudd som ble inngått med virkning fra 2015. Driftstilskuddene fra tre store eiere som representerte 39,5 % av driftsinntektene i 2015 er for 2016 redusert med kr 1 081 447 tilsvarende 12,0 %. Tre eiere som representerte 21,9 % av inntektene i 2015 betalte uendret driftstilskudd i 2016. De øvrige 15 eierne som representerte 38,6 % av driftstilskuddet i 2015 fikk økt sitt driftstilskudd for 2016 med kr 440 186 tilsvarende 5%.

Øvrige driftsinntekter viser en økning på kr 269 349. De samlede driftsinntektene er dermed redusert med 1,5 %.

Personalkostnadene viser en økning på kr 296 095 tilsvarende 1,6 %. De direkte lønnskostnadene er redusert med kr 24 997 tilsvarende 0,2 %. Antall årsverk er redusert med 1,7 som tilsvarer 6,5 % av kapasiteten. Sykefraværet har gått ned og refusjonene fra NAV er redusert med kr 82 636.

TKR følger regnskapslovens regler for små foretak. Selskapet benytter derfor fakturert pensjonspremie fra KLP som kostnad. KLP har belastet kr 285 305 av årets bruttopremie mot premiefondet sammenliknet med kr 320 032 året før. Reguleringspremien har økt med kr 224 629 sammenliknet med året før. Samlet har pensjonskostnadene økt med kr 0,4 mill. sammenliknet med forrige regnskapsår.

Aktuarberegningen viser en netto pensjonsforpliktelse på kr 14 752 488 inkl. arbeidsgiveravgift pr. 31.12.16 mot kr 13 707 704 inkl. arbeidsgiveravgift pr. 31.12.15. Økningen i forpliktelsen på kr 1 044 784 tilsvarer omtrent årets regnskapsmessige overskudd. Hovedårsaken til økningen skyldes nettoeffekten av redusert diskonteringsrente og redusert forventet avkastning på pensjonsmidlene samt endringer i andre aktuarielle forutsetninger.

Styret ser fortsatt med bekymring på de ikke regnskapsførte forpliktelsene sammenholdt med selskapets bokførte egenkapital, og derfor mener styret at det er nødvendig å benytte årets overskudd til å styrke egenkapitalen.

Skien 8. februar 2017
Styret i Telemark kommunerevisjon IKS

Ranveig Sem
styreleder

Edvard Mæland
styrets nestleder

Bjørnar Fjeld
styremedlem

Anne Hagen Stridsklev
styremedlem

Maj Lis Stordal
styremedlem

Erik Seierstad
styremedlem

Liv Grinde
styremedlem

Nils P. Høvland
møtende varamedlem

Kjell Ekman
daglig leder

Resultatregnskap for 2016

Telemark kommunerevisjon IKS, Org.nr. 985867402

	Note	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Regnskap 2015
Driftsinntekter				
Salgsinntekt	2	24 013 790	23 571 000	24 405 078
Annen driftsinntekt	2	381 043	396 000	354 367
Sum driftsinntekter		**24 394 833**	**23 967 000**	**24 759 445**
Driftskostnad				
Lønnskostnad	3, 4	-19 313 550	-19 813 000	-19 017 455
Annen driftskostnad		-3 995 875	-4 161 000	-4 004 666
Sum driftskostnader		**-23 309 425**	**-23 974 000**	**-23 022 121**
Driftsresultat		**1 085 408**	**-7 000**	**1 737 324**
Renteinntekt		98 256	75 000	127 826
Rentekostnad		-3 277		-1 902
Netto finans		**94 979**	**75 000**	**125 924**
Ordinært resultat før skattekostnad		**1 180 388**	**68 000**	**1 863 248**
Skattekostnad på ordinært resultat	5	-11 400	-2 000	-14 796
Ordinært resultat		**1 168 988**	**66 000**	**1 848 452**
Årsresultat		**1 168 988**	**66 000**	**1 848 452**
Overføringer				
Annen egenkapital		1 168 988	66 000	1 848 452
Sum		**1 168 988**	**66 000**	**1 848 452**

Balanse pr. 31. desember 2016
Telemark kommunerevisjon IKS, Org.nr. 985 867 402

	Note	2016	2015
EIENDELER			
Anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler			
Egenkapitalinnskudd KLP	6	812 721	706 049
Sum finansielle anleggsmidler		**812 721**	**706 049**
Sum anleggsmidler		**812 721**	**706 049**
Omløpsmidler			
Fordringer			
Kundefordringer	1	224 293	68 712
Andre fordringer	1	381 980	340 312
Sum fordringer		**606 273**	**409 024**
Bankinnskudd, kontanter og lignende		11 260 470	10 411 151
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		**11 260 470**	**10 411 151**
Sum omløpsmidler		**11 866 743**	**10 820 175**
Sum eiendeler		**12 679 464**	**11 526 224**

Balanse pr. 31. desember 2016
Telemark kommunerevisjon IKS, Org.nr. 985 867 402

	Note	2016	2015
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital			
Innskutt egenkapital			
Selskapskapital	7	1 198 500	1 198 500
Sum innskutt egenkapital		**1 198 500**	**1 198 500**
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital	7	7 951 081	6 782 094
Sum opptjent egenkapital		**7 951 081**	**6 782 094**
Sum egenkapital		**9 149 581**	**7 980 594**
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		252 765	219 100
Betalbar skatt	5	11 400	14 796
Skyldige offentlige avgifter		1 632 955	1 640 470
Annen kortsiktig gjeld		1 632 763	1 671 264
Sum kortsiktig gjeld		**3 529 883**	**3 545 631**
Sum gjeld		**3 529 883**	**3 545 631**
Sum egenkapital og gjeld		**12 679 464**	**11 526 224**

Skien, 8. februar 2017
Telemark kommunerevisjon IKS

Ranveig Sem
styreleder

Edvard Mæland
styrets nestleder

Bjørnar Fjeld
styremedlem

Erik Seierstad
styremedlem

Anne Hagen Stridskiev
styremedlem

Liv Grinde
styremedlem

Maj Lis Stordal
styremedlem

Nils P Hovland
møtende varamedlem

Kjell Ekman
daglig leder

Noter til årsregnskapet for 2016
Telemark kommunerevisjon IKS

Note 1 Regnskapsprinsipper

Telemark kommunerevisjon IKS (TKR) skal i henhold til selskapsavtalen føre sitt regnskap etter regnskapsloven. Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven, god regnskapsskikk og forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for interkommunale selskaper. Årsregnskapet består av resultatregnskap, balanse og noteopplysninger. Regnskapet er basert på grunnleggende regnskapsprinsipper i samsvar med god regnskapsskikk. TKR kan i henhold til regnskapslovens § 1-6 defineres som lite foretak. Årsregnskapet og årsberetningen er derfor satt opp i henhold til krav som stilles til små foretak.

Inntektsføring
Driftstilskudd fra de største kundene inntektsføres forskuddsvis hvert kvartal. De øvrige inntektene faktureres når revisjonstjenesten er utført.

Fordringer
Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende. Det vurderes ikke å foreligge behov for tapsavsetninger i regnskapet. Selskapet har ikke fordringer som forfaller senere enn et år etter regnskapsårets slutt.

Merverdiavgift
Selskapets revisjonstjenester overfor eierne skal ikke faktureres med merverdiavgift. For øvrig er selskapet merverdiavgiftspliktig etter merverdiavgiftsloven § 3-28 som innebærer innkreving av avgift ved ytelse av revisjonstjenester for andre.

Note 2 Driftsinntekter

Type inntekt	2016	2015	2014
Driftstilskudd fra kommuner og fylkeskommunen	22 188 764	22 822 725	23 640 500
Honorar avgiftspliktig	953 319	771 640	770 764
Honorar avgiftsfritt	871 707	810 713	631 668
Refusjon momskompensasjon påløpt i driftsregnskapet	284 421	305 119	375 018
Kursinntekter	36 400	42 068	46 500
Andre inntekter	60 222	7 180	25 473
Sum driftsinntekter	**24 394 833**	**24 759 445**	**25 489 923**

Note 3 Lønnskostnader, antall ansatte og godtgjørelser

Lønn, inkl. sosiale kostnader m.v.	2016	2015	2014
Lønn	14 598 069	14 878 406	15 858 925
Arbeidsgiveravgift	2 382 642	2 258 012	2 675 769
Refusjoner, NAV	- 110 688	- 193 324	- 633 244
Pensjonskostnader (jf. note 4)	2 149 318	1 750 089	2 843 374
Fast godtgjørelse til styret og representantskapet	149 860	203 433	102 500
Møtegodtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste styret	48 326	45 778	98 216
Andre personalkostnader	96 023	75 057	130 629
Sum lønn og sosiale kostnader	**19 313 550**	**19 017 455**	**21 076 169**

Lønn daglig leder, godtgjørelser og honorarer	2016	2015	2014
Lønn og annen godtgjørelse til daglig leder	918 140	789 106	863 507
Styret, fast møtegodtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste	197 186	246 211	192 715

Tallene for 2014 gjelder Finn-Egil Aure for perioden 01.01. - 30.06. og ny daglig leder Kjell Ekman for perioden 01.08. – 31.12.

Beløpet utgjør utbetaling av fast lønn og telefongodtgjørelse. Det er ikke inngått avtale om særskilt vederlag ved ordinært opphør eller endring av ansettelsesforhold for daglig leder eller andre ledende ansatte i selskapet. Det er ikke avtalt bonusordninger for daglig leder.

Revisors godtgjørelse	2016	2015	2014
	21 250	17 050	13 000

Antall ansatte	2016	2015	2014
Gjennomsnittlig antall årsverk	24,39	26,09	29,33

Note 4 Pensjoner

Bokførte pensjonskostnader tilsvarer premiekrav fra KLP. Premiekostnaden for 2016 utgjør kr 2 149 318 mens tilsvarende kostnad i 2015 var kr 1 750 089. I 2016 ble kr 285 305 dekket av premiefondet mens tilsvarende tall i 2015 var kr 320 032.

I samsvar med regnskapslovens bestemmelser for små foretak er pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler ikke balanseført. Selskapet har nå mottatt aktuar beregning fra KLP som er basert på Norsk Regnskapsstandard (NRS). Regnskapet føres i henhold til regnskapslovens bestemmelser og selskapet har derfor lagt NRS 6 til grunn.

Aktuarberegningen viser estimat	pr. 31.12.16	pr. 31.12.15	pr. 31.12.14
Netto pensjonsforpliktelse	52 112 665	45 546 719	49 631 629
Arbeidsgiveravgift	1 823 051	1 693 941	2 553 895
Pensjonsmidler	- 39 183 228	- 33 532 956	- 31 518 533
Netto forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift	**14 752 488**	**13 707 704**	**20 666 991**

Aktuarberegningen viser en netto pensjonsforpliktelse på kr 14 752 488 inkl. arbeidsgiveravgift pr. 31.12.16 mot kr 13 707 704 inkl. arbeidsgiveravgift pr. 31.12.15. Hovedårsaken til økningen skyldes nettoeffekten av redusert diskonteringsrente og redusert forventet avkastning på pensjonsmidlene samt endringer i andre aktuarielle forutsetninger.

Note 5 Skatt

Skatteberegningen for 2016 viser at selskapet er i betalbar skatt posisjon. Beregningen er forholdsmessig basert på den delen av omsetningen som vedrører inntekter fra andre enn eierkommunene.

Årets skattegrunnlag	45 601
Skattekostnad 25 %	**11 400**

Note 6 Egenkapitalinnskudd KLP

	Pr. 31.12.16	Pr. 31.12.15	Pr. 31.12.14
Innbetalt egenkapitalinnskudd til KLP	812 721	706 049	625 435

Note 7 Egenkapital

	Pr. 31.12.16	Pr. 31.12.15	Pr. 31.12.14
Selskapskapital – deltakerinnskudd	1 198 500	1 198 500	1 198 500
Opptjent egenkapital	6 782 093	4 933 642	4 568 703
Årsresultat overført egenkapital	1 168 988	1 848 452	364 939
Sum egenkapital	**9 149 581**	**7 980 594**	**6 132 142**

Telemark Kommunerevisjon IKS revidert 2017 budsjett

Hele tusen kroner	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Revidert Budsjett 2017
Driftstilskudd	22 181	21 698	21 698
Andre inntekter	2 214	1 785	2 140
Sum driftsinntekter	**24 395**	**23 483**	**23 838**
Personalkostnader	19 314	19 217	19 720
Andre kostnader	3 996	4 272	4 159
Sum driftskostnader	**23 310**	**23 489**	**23 879**
Driftsresultat	**1 085**	**-6**	**-41**
Renteinntekter	95	50	100
Skatt	11	2	10
Årsresultat	**1 169**	**42**	**49**

SAK 5/17

21/17 Referater - 16/00236-3 Referater : Endelig innkalling representantskapsmøte 2017-04-19

TKR økonomiplan 2018 - 2021					
		Økonomiplanperiode			
Hele tusen kroner	**B 2017 revidert**	**Budsjett 2018**	**Budsjett 2019**	**Budsjett 2020**	**Budsjett 2021**
Driftstilskudd	21 698	21 695	22 238	22 537	23 101
Andre inntekter	2 140	2 316	2 248	2 305	2 362
Sum driftsinntekter	**23 838**	**24 011**	**24 486**	**24 842**	**25 463**
Personalkostnader	19 720	20 365	19 840	20 054	20 388
Andre kostnader	4 159	4 263	4 370	4 479	4 591
Sum driftskostnader	**23 879**	**24 628**	**24 210**	**24 533**	**24 979**
Driftsresultat	**-41**	**-617**	**276**	**309**	**484**
Renteinntekter	100	100	100	100	100
Skatt	10	10	10	10	10
Årsresultat	**49**	**-527**	**366**	**399**	**574**

SAK 6/17

21/17 Referater - 16/00236-3 Referater : Endelig innkalling representantskapsmøte 2017-04-19

SAK 9/17

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

www.tekomrev.no

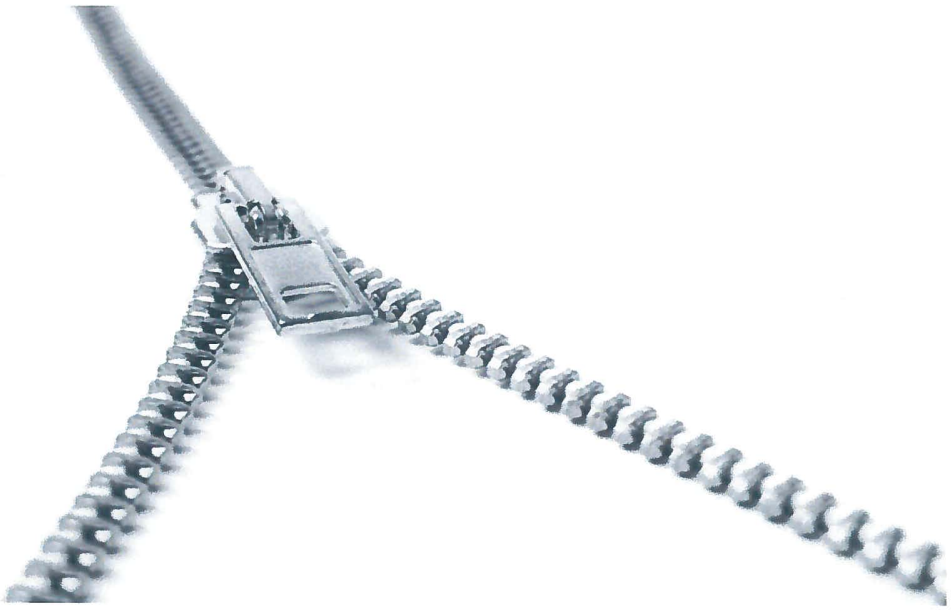

Åpenhetsrapport 2016

Telemark kommunerevisjon IKS

Foto: Zsuzsanna Kilian

Innledning

Revisorloven § 5a-2 pålegger revisjonsselskaper som reviderer foretak av allmenn interesse å avgi en åpenhetsrapport hvor blant annet organisasjonsform og eierskap, styringsstruktur, interne kvalitetskontrollsystemer og enhetens etterutdanningspolitikk skal beskrives. Kommunalt eide revisjonsselskaper omfattes ikke av revisorloven, og dermed heller ikke av kravet om årlig åpenhetsrapport. Åpenhet er imidlertid en sentral verdi i offentlig sektor. Kommunal revisjon bør derfor etter vår mening være minst like åpen i sin rapportering som private revisjonsselskaper. Norges kommunerevisorforbund anbefaler også sine medlemmer å utarbeide åpenhetsrapporter.

Virksomhetens organisasjonsform, formål og visjon

Telemark kommunerevisjon IKS (TKR), organisasjonsnummer 985 867 402, er et interkommunalt revisjonsselskap. TKR ble stiftet i 2003 i henhold til lov om interkommunale selskaper. Selskapets forretningsadresse er i Skien kommune. Selskapet har egne kontorer i Skien og Bø.

Den strategiske planen for TKR angir følgende visjon:

> ***Vi skal være det naturlige førstevalg av kommunale revisjonstjenester for våre eiere.***

Denne visjonen ligger til grunn for våre handlinger og tiltak i selskapet.

TKRs formål er i henhold til selskapsavtalen:

- *Telemark kommunerevisjon IKS skal utføre lovpålagte revisjonsoppgaver (regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon) for deltakerne.*
- *Telemark kommunerevisjon IKS kan utføre andre revisjonsoppdrag og rådgivning for deltakerne.*
- *Telemark kommunerevisjon IKS kan utføre revisjonsoppdrag og rådgivning for andre selskaper.*
- *Selskapet har ikke erverv til formål.*

Eierskap

Eiere av selskapet er alle kommunene i Telemark, Telemark fylkeskommune, Lardal kommune og Larvik kommune. Eierandel og ansvar i selskapet samsvarer med deltagernes innskudd til TKR's selskapskapital på kr 1 198 500. Driftstilskuddet fastsettes etter egen fordelingsnøkkel.

Eiere og eierandelen var pr. 31.12.16:

0814 Bamble kommune	5,35 %	0822 Sauherad kommune	1,64 %
0821 Bø kommune	1,95 %	0806 Skien	18,86 %
0817 Drangedal kommune	1,58 %	0826 Tinn kommune	2,45 %
0831 Fyresdal kommune	0,50 %	0811 Siljan kommune	0,88 %
0827 Hjartdal kommune	0,62 %	0833 Tokke kommune	0,94 %
0815 Kragerø kommune	4,00 %	0828 Seljord kommune	1,11 %
0829 Kviteseid kommune	1,01 %	0834 Vinje kommune	1,46 %
0830 Nissedal kommune	0,54 %	0805 Porsgrunn kommune	12,51 %
0819 Nome kommune	2,51 %	0709 Larvik kommune	15,64 %
0807 Notodden kommune	4,66 %	0728 Lardal kommune	0,92 %
0800 Telemark fylkeskommune	20,87 %		

Representantskapet

Representantskapet er selskapets øverste organ og består av 21 representanter, en fra hver eier. Hver representant er valgt av sine respektive kommuner og fylkeskommunen for perioden 2016 – 2020. Leder av representantskapet er Rune Høiseth, Larvik med Karin Follerås, Notodden som nestleder. Det er i 2016 avholdt ett møte og behandlet 10 saker. Daglig leder er sekretær for representantskapet.

Revisjonsstyret

Revisjonsstyret består av syv personer, med varamedlemmer valgt i rekke. Seks medlemmer er valgt av representantskapet og ett medlem er valgt av og blant de ansatte. Første varamedlem møter fast i styremøtene. Revisjonssjefen er sekretær for revisjonsstyret.

Revisjonsstyret medlemmer er:

- Leder Ranveig Sem valgt i 2015 for 2 år
- Nestleder Edvard Mæland valgt i 2015 for 2 år
- Styremedlem Bjørnar Fjeld valgt i 2015 for 2 år
- Styremedlem Erik Seierstad valgt i 2015 for 2 år
- Styremedlem Maj-Lis Stordal valgt i 2015 for 2 år
- Styremedlem Liv Grinde valgt i 2016 for 2 år
- Styremedlem Anne Hagen Stridsklev valgt i 2015 for 2 år (ansattes representant)
- Møtende varamedlem Nils P. Hovland valgt i 2015 for 2 år

Ingebjørg Vibeto Nordby er de ansattes observatør i styret med møte og talerett.

Det er i 2016 avholdt fem styremøter og det er behandlet 32 saker.

Ansatte og arbeidsmiljø

Ved utgangen av 2016 hadde TKR 26 ansatte fordelt på 24,4 årsverk. Av de ansatte er 73 % kvinner og 27 % menn. For å bedre kjønnsbalansen vil selskapet ved nyansettelser prioritere menn ved ellers like kvalifikasjoner.

Ansatte i TKR har høy kompetanse og bred erfaring. Flere av våre ansatte har vært foredragsholdere på eksterne kurs og konferanser. Vi har også arrangert og holdt kurs for våre kunder.

Alle ansatte er medlemmer av Norges Kommunerevisorforbund (NKRF). Ansatte i TKR har vært engasjert av NKRF som innledere på nasjonale konferanser og i forbundets strategiarbeid og som varamedlem til kvalitetskontrollkomiteen. Videre deltar TKR med en kontrollør i gjennomføringen av NKRF's kvalitetskontroll innenfor forvaltningsrevisjon. Daglig leder er statsautorisert revisor og er sammen med flere av selskapets registrerte revisorer medlemmer av Den norske Revisorforening.

Selskapets arbeidsmiljøutvalg har hatt to møter. TKR har inngått avtale med Bedriftshelsetjenesten STHF (BHT) om leveranser av bedriftshelsetjenester. I tillegg har vi egen HMS-ansvarlig (daglig leder), hovedverneombud og verneombud. TKR har inngått samarbeidsavtale med NAV om et inkluderende arbeidsliv (IA-bedrift). Det er etablert interne varslingsrutiner i henhold til arbeidsmiljølovens bestemmelser.

Sykefraværet i 2016 var på 2,9 % (2015: 4,1 %), hvorav langtidssykemeldte (utover 6 uker) utgjorde 0,7 % (2015: 1,5 %) og egenmeldinger 1,8 % (2015: 1,6 %). Det har ikke forekommet personskader knyttet til arbeidsforholdet. I samarbeid med BHT foretas det ved behov ergonomisk vurdering av arbeidsplassene.

Det er opprettet et lønnsforhandlingsutvalg som består av daglig leder og leder av henholdsvis leder av regnskapsrevisjonsavdelingen/forvaltningsrevisjonsavdelingen avhengig av hvilken gruppe det forhandles med. I tillegg til sentralt lønnsoppgjør i 2016 for en ansatt i stillingsgruppe 1, ble det gjennomført lokale lønnsforhandlinger for ansatte i stillingsgruppe 2 i henhold til hovedtariffavtalen for konkurranseutsatte bedrifter.

Ansettelsesutvalget, som består av daglig leder, leder av forvaltningsrevisjon/leder av regnskapsrevisjon og en tillitsvalgt, har i 2016 ikke hatt møter.

Oppgaver og virksomhet

TKR gjennomfører revisjonen i samsvar med lover, forskrifter og god kommunal revisjonsskikk i Norge som også bygger på internasjonale revisjonsstandarder.

Vi utfører revisjon av all virksomhet hos eierne som er organisert etter kommuneloven. I tillegg til revisjon av kommuneregnskapene, er vi etter andre lover også pålagt å revidere regnskapene

for pasientmidler i kommuner. Utover de lovpålagte oppgavene er vi valgt som revisor for kirkelige fellesråd i de respektive kommunene, mange menighetsråd, stiftelser/legater, interkommunale selskaper, EU-prosjekter og flere mindre regnskaper. Selskapet har i tillegg ansvar for revisjon og attestasjon av flere statlige tilskuddsordninger.

Selskapet gjennomfører forvaltningsrevisjon og selskapskontroller etter bestilling fra kontrollutvalgene. Plan for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll skal utarbeides minst en gang hver valgperiode og vedtas av kommunestyret. Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger. jf. kommuneloven § 77 nr. 4, og utføres i samsvar med RSK 001 (Standard for forvaltningsrevisjon). Selskapskontroll utføres som eierskapskontroll og/eller forvaltningsrevisjon av selskap.

I 2016 har TKR gjennomført overordnet analyse og levert forslag til plan for forvaltningsrevisjon til 20 kommuner og fylkeskommunen. Vi har gjennomført 16 forvaltningsrevisjoner. Vi har levert forslag til plan for selskapskontroll til 19 kommuner og fylkeskommunen, og gjennomført en eierskapskontroll og en forvaltningsrevisjon i selskap. Alle rapportene er publisert på selskapets hjemmeside www.tekomrev.no.

I tillegg til disse oppgavene har vi gjennomført flere utrednings- og evalueringsoppdrag etter avtale med administrasjonen i kommunene. Særskilt kan nevnes utredning av det økonomiske oppgjøret ved justering av kommunegrensen mellom Stokke kommune og Tønsberg kommune i Vestfold i forbindelse med kommunesammenslåing Stokke/Sandefjord.

TKR er bedriftsmedlem i NKRF og Kommunenes Sentralforbund (KS-bedrift). Selskapet har tegnet alle forsikringene i KLP Skadeforsikring og er tilknyttet pensjonsordningen i KLP Forsikring.

Selskapets virksomhet påvirker ikke det ytre miljø utover effekten forårsaket ved bruk av egen bil ved kjøring til oppdrag i kommunene.

Selskapet har utarbeidet etiske retningslinjer.

Uavhengighet

Revisjonsordningen i kommuner og fylkeskommuner reguleres av kommunelovens § 78. Bestemmelsen overlater til kommunestyret og fylkestinget å velge mellom egne ansatte revisorer, deltagelse i interkommunalt samarbeid om revisjon eller inngåelse av avtale med annen revisor.

Uavhengighet i forhold til oppdragsgiver er grunnleggende for tilliten til revisors arbeid og revisors rapportering. Kravene til revisors uavhengighet er regulert i kommunelovens § 79. Bestemmelsen fastslår at den som skal ivareta revisjons- og kontrolloppdrag ikke kan ha slik tilknytning til revidert eller kontrollert virksomhet, dens ansatte eller tillitspersoner, at det kan svekke revisors uavhengighet og objektivitet. Tilsvarende krav stilles til revisors nærstående.

Ansettelse som revisor i en interkommunalt revisjonsselskap medfører ikke i seg selv at revisoren mangler nødvendig uavhengighet og objektivitet. Dette fremgår av § 79, 1.ledd, 3.punktum som lyder: «Ansettelse som revisor i kommunen eller fylkeskommunen, eller i en interkommunal samarbeidsordning, medfører ikke i seg selv at revisoren mangler nødvendig uavhengighet eller objektivitet.»

Retningslinjer for uavhengighet

Ifølge kommunelovens § 79, jf. revisjonsforskriften § 15, skal oppdragsansvarlig revisor hvert år, og ellers ved behov, avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget. Krav til uavhengighet og objektivitet gjelder også for revisors medarbeidere, men det er kun oppdragsansvarlige revisorer som plikter å legge fram en skriftlig vurdering for kontrollutvalget.

Oppdragsansvarlige revisorer i selskapet har i denne sammenheng vurdert blant annet egen og nærståendes forhold til den reviderte virksomhet, og om en har utført andre funksjoner/ tjenester som kan påvirke uavhengigheten. Revisorer for det enkelte oppdrag bekrefter skriftlig sin egen uavhengighet som arkiveres internt i selskapet.

Ekstern kvalitetskontroll

Selskapets medlemskap i NKRF innebærer at vi er underlagt den obligatoriske kvalitetskontrollordningen i forbundet. Ordningen skal sikre at alle medlemsbedrifter kontrolleres minst en gang hvert femte år. Formålet er å sikre at bedriftsmedlemmene holder en høy faglig standard ved at de utøver revisjonsarbeidet i overensstemmelse med god kommunal revisjonsskikk. Selskapet har ikke hatt ekstern kvalitetskontroll i 2016. Sist gjennomførte kvalitetskontroll var i 2013 som da omfattet både forvaltningsrevisjon og regnskapsrevisjon.

Intern kvalitetskontroll

Selskapet har utarbeidet et internt kvalitetskontrollsystem, som skal sikre at alle ledd i selskapet utfører sine oppgaver i henhold til god (kommunal) revisjonsskikk. Kvalitetskontrollsystemet er utarbeidet på grunnlag av internasjonal standard for kvalitetskontroll – ISQC1. For å oppfylle kravene i denne standarden har vi i 2016 gjennomført kvalitetskontroll på ett regnskaps- og ett forvaltningsrevisjonsoppdrag innenfor samarbeidet med kommunerevisjonene i Buskerud og Vestfold. Kontrollene er gjennomført etter samme opplegg som i NKRF. Resultatet av kontrollen for TKR viser tilfredsstillende resultater.

Obligatorisk etter- og videreutdanning

Selskapet er en kompetansebedrift og faglig oppdatering er derfor en viktig oppgave.

Vårt medlemskap i NKRF sikrer at våre ansatte er godt faglig oppdatert. Alle oppdragsansvarlige revisorer er forpliktet til å gjennomføre nødvendig etter- og videreutdanning innenfor relevante fagområder, med til sammen 105 timer i en 3-års periode. De øvrige ansatte er tilsvarende forpliktet med 63 timer.

Etterutdanningen består av oppdatering innen revisjon, regnskap, bokføring, skatte- og avgiftsrett, etikk og andre relevante fagområder gjennom kurs arrangert av blant annet:

- Norges kommunerevisorforbund
- Den norske Revisorforening
- Norges Kemner- og Kommunekasserer forbund
- Juristforbundet

Det avholdes interne møter og kurs om aktuelle emner. I tillegg tilpasses den faglige oppdateringen oppdragsportefølje, behov for spisskompetanse og den enkeltes erfaring og interesser.

Det ansettes medarbeidere med ønske om karriere innen revisjon, og med minst 3 års relevant utdannelse (bachelor) på høyskolenivå eller mastergrad innenfor eksempelvis samfunnsvitenskap, jus m.m. Selskapet ønsker at motiverte ansatte tar ytterligere etterutdanning, og TKR har stipend- og permisjonsordninger til ansatte som tar etterutdanning. Det siste året har flere benyttet denne ordningen.

Økonomi

Årsregnskapet for 2016 er avsluttet med et overskudd på kr 1 168 988. I samsvar med regnskapslovens bestemmelser for små foretak er pensjonsforpliktelsene ikke balanseført. Aktuarberegningen viser en netto pensjonsforpliktelse på kr 14 752 488 inkl. arbeidsgiveravgift pr. 31.12.16 mot kr 13 707 704 inkl. arbeidsgiveravgift pr. 31.12.15. Hovedårsaken til økningen skyldes nettoeffekten av redusert diskonteringsrente og økt forventet avkastning på pensjonsmidlene samt endringer i andre aktuarielle forutsetninger. Styret ser imidlertid fortsatt med bekymring på de ikke regnskapsførte forpliktelsene sammenholdt med selskapets bokførte egenkapital. Styret mener at det på grunn av de latente pensjonsforpliktelser fortsatt er nødvendig å bruke overskudd til å styrke egenkapitalen.

Det framlagte årsregnskapet er basert på fortsatt drift, og gir en rettvisende oversikt over utviklingen og resultatet av virksomheten.

Samarbeid med andre

TKR har inngått en samarbeidsavtale med Buskerud Kommunerevisjon IKS og Vestfold Kommunerevisjon (inkl. Sandefjord distriktsrevisjon) om faglig og administrativt samarbeid. Styret mener et slikt samarbeid er nødvendig for å styrke selskapet i forhold til økte krav til faglig bredde og dybdekompetanse innenfor våre fagområder.

TKR har sammen med KomRev Trøndelag IKS og KomRev Nord IKS ansvar for årlig oppdatering av NKRF's regnskapsmappe for kommuner og fylkeskommuner

Ytterligere informasjon om TKR finnes på vår hjemmeside: (www.tekomrev.no).

Skien, 8. februar 2017

Telemark kommunerevisjon IKS

Ranveig Sem
styreleder

Edvard Mæland
styrets nestleder

Bjørnar Fjeld
styremedlem

Anne Hagen Stridsklev
styremedlem

Maj Lis Stordal
styremedlem

Erik Seierstad
styremedlem

Liv Grinde
styremedlem

Nils P. Hovland
møtende varamedlem

Kjell Ekman
daglig leder

Arkivsak-dok. 16/00237-5
Saksbehandler Orrvar Dalby

Saksgang	Møtedato
Kontrollutvalget i Larvik	25.04.2017

SAK 22/17
EVENTUELT

Forslag til vedtak:

.